

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

ΤΜΗΜΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***«Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΤΗΝ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΧΩΡΩΝ
ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ(ΒΡΑΖΙΛΙΑ-ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ)»***

ΠΕΤΡΟΣ Α. ΠΥΡΓΕΡΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

ΒΟΛΟΣ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	
1.1 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	5
1.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	9
1.2.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	12
1.2.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ.....	14
1.2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΦΟΥΣΚΑ ΤΩΝ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	
2.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ.....	20
2.2 ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ.....	20
2.3 Ο ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ.....	21
2.4 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ.....	22
2.5 Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΟ Δ.Ν.Τ ΚΑΙ Ο ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ.....	23
2.6 ΤΟ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ.....	26
2.7 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ ΣΕ ΧΩΡΕΣ.....	27
2.8 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	
3.1 ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΑΣΚΕΙ ΤΟ Δ.Ν.Τ.....	35
3.2 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ.....	37
3.3 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΟΥ ΠΑΡΕΙΧΕ ΤΟ Δ.Ν.Τ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ.....	41
3.4 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	
4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	49
4.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ.....	49
4.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	50
4.4 ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	50
4.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	51
4.6 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ.....	51
4.7 ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	52
4.8 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	
5.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Δ.Ν.Τ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.....	53
5.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ.....	56
5.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ.....	56
5.2.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ.....	65
5.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ.....	56
5.3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΒΡΑΖΙΛΙΑ.....	56
5.3.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ.....	65
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η χρηματοοικονομική κρίση του 21^{ου} αιώνα άρχισε να κάνει την εμφάνιση της στα μέσα του 2007. Η αποτυχία της συγχώνευσης αρκετών μεγάλων χρηματοπιστωτικών εταιριών που είχαν έδρα τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, οδήγησε σε ύφεση και πτώση της χρηματιστηριακής τιμής σε όλο τον κόσμο.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση ξεκίνησε από την κρίση των στεγαστικών δανείων. Οι τράπεζες παρείχαν πιστώσεις με χαμηλά επιτόκια γεγονός το οποίο οδήγησε στην ραγδαία αύξηση των τιμών των ακινήτων (Shiller, 2008). Σύμφωνα με τον Bhatt (2011), οι δείκτες των χρηματιστηρίων σε όλο τον κόσμο έχουν μειωθεί, τα μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν καταρρεύσει και οι κυβερνήσεις ακόμα και των πλουσιότερων εθνών έπρεπε να βρουν πακέτα διάσωσης.

Η ανάγκη για οικονομική ανάκαμψη και μείωση της οικονομικής εξαθλίωσης, οδήγησε τις κυβερνήσεις το 1944 στο Bretton Woods, με σκοπό την δημιουργία ενός οργανισμού που θα προωθούσε την διεθνή συνεργασία με ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Στόχος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι να προσφέρει ένα πλαίσιο εμπειρίας και εμπειρογνομosύνης σε χώρες, δηλαδή να βελτιώσει την κατανόηση των μακροοικονομικών πολιτικών όντας σε στενή συνεργασία μαζί του.

Κύριες δραστηριότητες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι η τεχνική βοήθεια, ο δανεισμός, και η επιτήρηση προς τις χώρες χαμηλού εισοδήματος (Mico, 2007). Η αρχιτεκτονική του διεθνούς νομισματικού-χρηματοπιστωτικού συστήματος καθορίζεται από την εξέλιξη των οικονομικών, κοινωνικών και σύγχρονων πολιτικών. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αντιπροσωπεύει μόνο ένα κομμάτι του θεσμικού συστήματος με καθολικό προσανατολισμό (Pora, 2007).

Η παρούσα έρευνα αφορά τη λειτουργία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και τον ρόλο που διαδραματίζει στην παγκόσμια οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, μελετάται η περίπτωση της Αργεντινής και της Βραζιλίας και διερευνάται ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης στις δύο αυτές χώρες.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF, International Monetary Fund) αποτελεί έναν οργανισμό, καθήκον του οποίου αποτελεί η επίβλεψη του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Για την διεκπεραίωση των εργασιών του το ΔΝΤ παρακολουθεί στενά τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών των κρατών. Επιπλέον, κάνει χρήση

και εφαρμογή ενός συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών – Bretton Woods και παρέχει βοήθεια στα κράτη μέλη, τόσο οικονομική όσο και τεχνική (Boughton, 2001).

Βασικό σκοπό του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου από την έναρξη της λειτουργίας του το 1944, αποτέλεσε η διασφάλιση της νομισματικής σταθερότητας, ενώ αρκετά χρόνια έπειτα, από το 1971 και μετά εξαιτίας της κατάρρευσης του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και της δυνατότητας των χωρών για ελεύθερο διακανονισμό των ανταλλαγών, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο επικεντρώθηκε στον συντονισμό της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που μόλις ξεκινούσε, ενώ σήμερα πλέον συνεχίζει την αύξηση στη ροή των κεφαλαίων προκαλώντας ένα σύνολο επιπτώσεων τόσο στην οικονομική πολιτική όσο και στην σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος (Bina, 1985).

Η παρούσα εργασία αποτελείται από έξι ενότητες:

Στην πρώτη ενότητα θα εστιάσουμε στην παγκόσμια οικονομική κρίση και στις επιπτώσεις της στην διεθνή σκηνή.

Στην δεύτερη ενότητα θα παρουσιαστεί η δομή, το ιστορικό της ίδρυσης και οι αρμοδιότητες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Στην τρίτη ενότητα θα γίνει ειδική αναφορά στις επιδράσεις ,τις πολιτικές και εμπειρικές προσεγγίσεις που ασκεί το ΔΝΤ.

Στην τέταρτη ενότητα, θα αναφερθούμε στο σκοπό της έρευνας και στα ερευνητικά ερωτήματα.

Στην πέμπτη ενότητα, θα αναφερθούμε στις περιπτώσεις της Αργεντινής και Βραζιλίας.

Στην έκτη και τελευταία ενότητα, θα συνοψίσουμε τα αποτελέσματα της εργασίας.

Λέξεις – Κλειδιά

Αργεντινή, Βραζιλία, Κρίση, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Οικονομία, Bretton Woods

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η χρηματοοικονομική κατάρρευση των ΗΠΑ το 1929 είχε ως αποτέλεσμα οι χρηματοπιστωτικές αγορές να γίνουν ασταθείς, ενώ η χειραγώγηση από εμπιστευτικούς παράγοντες και η αύξηση του φαινομένου της απάτης προκάλεσαν σοβαρές οικονομικές κρίσεις και κοινωνικοπολιτικές αναταραχές. Σύμφωνα με τον Crotty (2009) στην πρώτη δεκαετία του 1980, η επιτάχυνση της απορρύθμισης συνοδευόμενη από την χρηματοπιστωτική καινοτομία, προκάλεσε ισχυρά οικονομικά κίνητρα που κατέληγαν πάντα σε κρίσεις. Οι εκάστοτε κυβερνήσεις προσπάθησαν να ανταποκριθούν με προγράμματα διάσωσης αλλά και την αποδοχή έναρξης νέων επεκτάσεων. Τα προγράμματα αυτά κατέληξαν σε κρίσεις, οι οποίες προκάλεσαν νέες διασώσεις. Με το πέρασμα του χρόνου τα σημαντικά χρηματοοικονομικά προϊόντα έγιναν πιο περίπλοκα και αδιαφανή ενώ η μόχλευση σε επίπεδο συστήματος εξερράγη. Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις είχαν ως αποτέλεσμα να γίνουν πιο απειλητικές και να ωθήσουν την παγκόσμια οικονομία στο χείλος της ύφεσης.

Η οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών υπέφερε από κρίσεις σε κατασχέσεις ενυπόθηκων δανείων και στις χρηματοπιστωτικές αγορές, καθώς και από μια μακρά ύφεση που ορισμένοι ανέφεραν ως τη μεγάλη ύφεση (Tatom, 2010). Αφορμή στάθηκε το γεγονός ότι η πλειονότητα των Αμερικανών πολιτών άρχισε να αγοράζει κατοικίες με ξέφρενο ρυθμό, γεγονός το οποίο οδήγησε στο να μπει ένα φρένο στην περίοδο αφθονίας του ανεπτυγμένου κόσμου αλλά και να μειώσει τις αλόγιστα αυξητικές τάσεις που εμφάνιζαν οι παγκόσμιες οικονομίες.

Αυτή η αύξηση της ζήτησης είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια φούσκα στον τομέα των κατοικιών επειδή βραχυπρόθεσμα η προσφορά των κατοικιών είναι σχετικά σταθερή. Συνεπώς, η αύξηση της ζήτησης οδήγησε σε αύξηση της τιμής. Η προσδοκία ότι οι τιμές θα συνεχίσουν να αυξάνονται οδήγησαν τους αγοραστές κατοικιών να δαπανήσουν πολύ περισσότερο για την αγορά των σπιτιών τους από ότι θα έκαναν κανονικά (Baker, 2008).

Στις αρχές του 2006 δημιουργείται η φούσκα των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ όπου οι τιμές των κατοικιών τριπλασιάστηκαν. Σύμφωνα με τον Pol (2012) τα χαμηλά επιτόκια, η εύκολη πρόσβαση σε στεγαστικά δάνεια, οι άπειρες ευκαιρίες αναχρηματοδότησης και η

τιτλοποίηση των δανείων υψηλού επιπέδου ήταν οι άμεσοι καθοριστικοί παράγοντες της φούσκας των ακινήτων.

Σύμφωνα με τον Lin (2008) η μη αποπληρωμή των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων πήρε τεράστιες διαστάσεις και με τη σειρά της οδήγησε σε κατάρρευση της αγοράς μετοχών. Η έκταση της κατάρρευσης υπερβαίνει τα 1,3 τρισεκατομμύρια δολάρια σε στεγαστικά δάνεια στην αρχή της κρίσης. Στα τέλη του 2006 άρχισαν να διαφαίνονται οι καθυστερήσεις εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων και αυτό είχε ως συνέπεια να ξεκινήσει η ανησυχία των επενδυτών σε διεθνές επίπεδο. Ταυτόχρονα με την καθυστέρηση αυτή υπήρχαν περιπτώσεις ανθρώπων που είχαν προβεί σε λήψη δανείου, και οδηγήθηκαν σε καθεστώς πτώχευσης ενώ υπήρχαν και αυτοί που αναγκάστηκαν να δουν τα ακίνητά τους κατασχεμένα από τις τράπεζες. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ομοσπονδιακής Τράπεζας της Αμερικής, η κατάρρευση των τιμών των κατοικιών για την περίοδο 2007-08 και η πρόσφατη κατάρρευση των μετοχών είχε ως αποτέλεσμα να σημειωθούν τρισεκατομμύρια δολάρια εις βάρος των Αμερικανών πολιτών σε κεφαλαιακές απώλειες, περίπου 2,4 τρισεκατομμύρια δολάρια σε μόλις εννέα μήνες μέχρι τον Ιούνιο του 2008. Αν έπρεπε να περιγράψουμε την κατάσταση της οικονομίας στα τέλη του 2006 ,δεν θα υπήρχαν καλύτερα λόγια από τα ακόλουθα:

<<Βρισκόμαστε πλέον στην φάση όπου ο κίνδυνος απόκτησης περιουσιακών στοιχείων με δανεικά χρήματα είναι τόσο μεγάλος, ώστε να υπάρχει ένας ανταγωνισμός στα όρια του πανικού για το ποιος θα ρευστοποιήσει τα περιουσιακά του στοιχεία και ποιος θα αποπληρώσει τα χρέη του πρώτος. Και κάθε φορά που ένα άτομο καταφέρνει να αποκτήσει περισσότερη ρευστότητα μειώνει την τιμή των περιουσιακών στοιχείων όλων μέσω της διαδικασίας απόκτησης ρευστότητας, με συνέπεια τα περιθώρια των άλλων ατόμων να περιορίζονται και το θάρρος τους να υπονομεύεται. Και με αυτόν τον τρόπο η διαδικασία συνεχίζεται.... Πρόκειται για ένα ακόμα παράδειγμα της δυσαρμονίας ανάμεσα στο γενικό και ιδιωτικό συμφέρον...>> (Keynes, 1932).

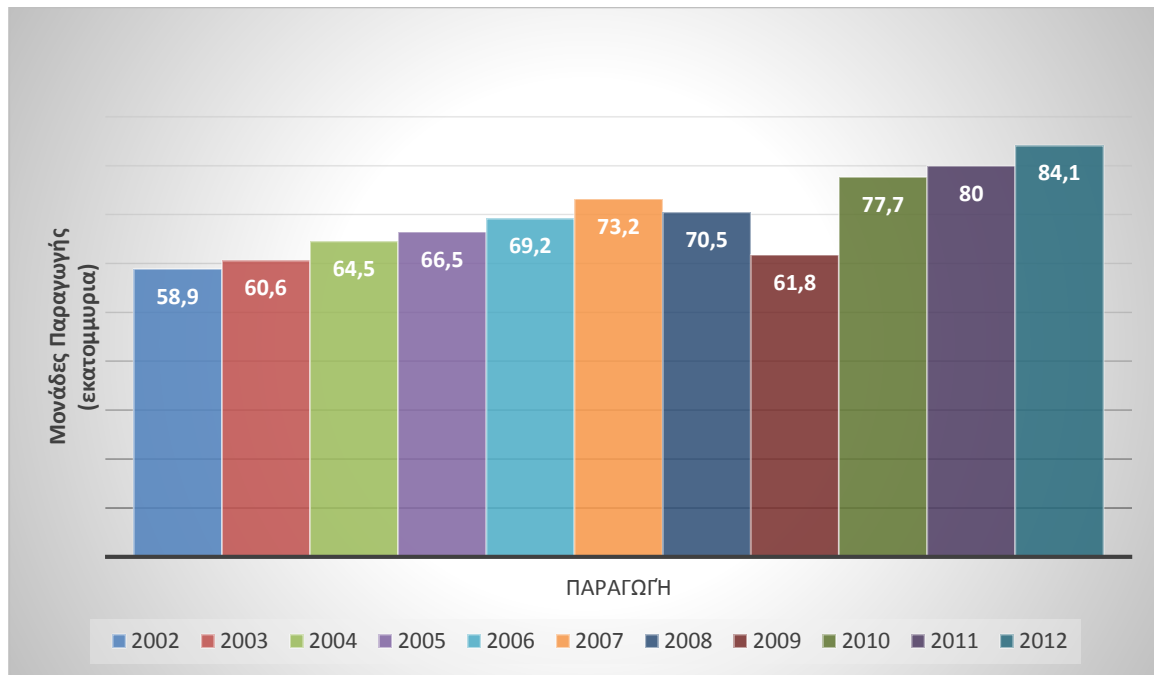
Η πτωτική πορεία που είχε δημιουργηθεί , δεν είχε μόνο συνέπειες σε μια εγχώρια αγορά που θα μπορούσε να διορθωθεί αλλά θα οδηγούσε σε μια ύφεση παγκόσμιας οικονομίας. Σύμφωνα με τον Boyer και άλλους (2004), στην πρόσφατη κρίση παρεμβαίνουν τρία σημαντικά προβλήματα, τα οποία είναι η καινοτομία των χρηματοπιστωτικών προϊόντων, οι εθνικές πολιτικές απορρύθμισης και η διεθνής οικονομική ολοκλήρωση. Όσον αφορά στον χώρο της αγοράς κατοικίας στην Αμερική, πολλοί επενδυτές άρχισαν να είναι επιφυλακτικοί ως προς τα στοιχεία ενεργητικού των τραπεζικών ιδρυμάτων. Όλη αυτή η απαξίωση που

δημιουργήθηκε, οδήγησε σε αλυσιδωτές αντιδράσεις ως προς το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Εν συνεχεία, ξεκίνησε μια σύγχυση στους επενδυτές οι οποίοι δεν γνώριζαν ποια ιδρύματα θα μπορούσαν να επιβιώσουν και ποια όχι. Οι ρυθμιστικές αρχές παγκοσμίως έλαβαν μέτρα για την ενίσχυση των τραπεζών από τις μελλοντικές κρίσεις (Lund και άλλοι 2018). Συνέπεια αυτών ήταν η αύξηση των επιτοκίων δανεισμού καθώς υπήρχε έλλειψη εμπιστοσύνης τοποθέτησης κεφαλαίων στα πιστωτικά ιδρύματα. Οι κινήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων για βελτίωση των στοιχείων του ενεργητικού τους είχαν ως αποτέλεσμα η μείωση που έγινε στο διατραπεζικό επιτόκιο να μην μεταφραστεί σε χαμηλότερο κόστος δανεισμού προς τους καταναλωτές και επιχειρήσεις. Έτσι λοιπόν το υψηλό κόστος δανεισμού οδήγησε σε προσπάθειες μείωσης του λειτουργικού κόστους, οι οποίες περιλάμβαναν μεταξύ άλλων μειώσεις του ανθρώπινου δυναμικού. Η αύξηση της ανεργίας, το αβέβαιο του εργασιακού μέλλοντος αλλά και η δυσκολία λόγω υψηλού κόστους απόκτησης δανείου των νοικοκυριών είχε ως αποτέλεσμα την πτώση της καταναλωτικής ζήτησης. Η μείωση των καταναλωτικών δαπανών δεν επηρέασε μόνο τους συνηθισμένους κλάδους αλλά άγγιξε και τις αμερικάνικες αυτοκινητοβιομηχανίες (Biesebroeck και Sturgeon, 2010). Ωστόσο, στις μεγάλες χώρες παραγωγής αυτοκινήτων, ο τομέας της αυτοκινητοβιομηχανίας έχει πληγωθεί περισσότερο από την κρίση, επιδεινώνοντας το πρόβλημα της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας από την εποχή πριν από την κρίση. Σύμφωνα με τους Bailey και άλλους (2010), οι προκλήσεις που είχε να αντιμετωπίσει η αυτοκινητοβιομηχανία εκδηλώθηκαν έντονα την περίοδο 2007-2009. Αποτέλεσμα της κρίσης αυτής, ήταν η σοβαρή μείωση της παραγωγής αυτοκινήτων σε πολλές χώρες, καθώς και οι πτωχεύσεις και οι εξαγορές από ομοειδείς εταιρείες.

Η παγκόσμια αυτοκινητοβιομηχανία πωλούσε μόνο το 74% των 70,1 εκατομμυρίων αυτοκινήτων που πραγματοποιούσε κάθε χρόνο, δημιουργώντας μια κρίση για τους πιο αδύναμους παίκτες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν η General Motors, η οποία έχασε 10,6 δισεκατομμύρια δολάρια το 2005. (Bello, 2006)

Σύμφωνα με την έρευνα του Youn Oh, (2014) στο Σχήμα 1.1.1 παρατηρούμε ότι μέσα σε ένα έτος, δηλαδή από τα τέλη του 2008 έως το 2009 η παγκόσμια παραγωγή οχημάτων μειώθηκε περισσότερο από 10 εκατομμύρια μονάδες το 2009, από το σύνολο των 73 εκατομμυρίων οχημάτων που κατασκευάστηκαν το 2007.

Σχήμα 1.1.1 Παγκόσμια παραγωγή αυτοκινήτων.

Πηγή: Συντάχθηκε από την ΟΙΣΑ, Διεθνής Οργανισμός Κατασκευαστών Αυτοκινήτων.

Εν συνεχεία άρχισαν να εμφανίζονται πολιτικές διαφωνίες για τον τρόπο που θα έπρεπε να σωθούν τα τραπεζικά ιδρύματα. Οι διαφωνίες είχαν τη βάση τους στο δίλημμα για το αν θα έπρεπε να συμμετέχει το κράτος στην διάσωση τους μέσω κρατικής ενίσχυσης ή να μετακυλήσουν το κόστος στους μετόχους, στο προσωπικό και στους προμηθευτές ώστε να έχουν μια προστασία από τους δανειστές τους, μπαίνοντας σε καθεστώς πτώχευσης.

Ως προς τον χρηματοπιστωτικό τομέα το κράτος συμμετείχε με κρατική ενίσχυση έχοντας ως στόχο την αποφυγή πτώχευσης των τραπεζών. Ωστόσο υπήρχαν κάποιοι που αντέδρασαν στην απόφαση αυτή θεωρώντας ότι με αυτό τον τρόπο θα επιβραβεύονταν αυτοί που συμμετείχαν χωρίς φειδώ σε τέτοιου είδους επενδυτικά σχήματα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η τράπεζα Lehman Brothers η οποία δεν έλαβε κρατική ενίσχυση και οδηγήθηκε σε πτώχευση το 2008. Το κόστος των διατραπεζικών δανείων αυξήθηκε αμέσως. Ακολούθησε μια σειρά από γεγονότα της αγοράς και πολιτικής, συμπεριλαμβανομένου ενός δανείου αξίας 85 δισεκατομμυρίων δολαρίων από την τράπεζα της Federal Reserve της Νέας Υόρκης στην ασφαλιστική AIG (Chodorow-Reich, 2013). Στην περίπτωση της Lehman, το πρόβλημα αυτό επιδεινώθηκε από δύο παράγοντες: το εξαιρετικά υψηλό επίπεδο μόχλευσης και την ισχυρή εξάρτηση από τη βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση του χρέους (Zingales, 2008).

Σύμφωνα με τους McKibbin και Stoeckel (2009), η πτώση της Lehman Brothers που διαδραματίστηκε το Σεπτέμβριο του 2008 δημιούργησε ένα πέπλο φόβου γύρω από τις παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές. Οι τράπεζες πήραν την απόφαση να σταματήσουν να δανείζουν ο ένας στον άλλο. Το ασφάλιστρο κινδύνου για το διατραπεζικό δανεισμό αυξήθηκε απότομα στο 5%, ενώ συνήθως το ποσοστό ήταν κοντά στο μηδέν. Αν και οι αρχές προσπάθησαν να εισάγουν ρευστότητα στις χρηματοπιστωτικές αγορές, η ζημία είχε γίνει.

Σε μία σύγκριση της κρίσης της δεκαετίας του 1930 και εκείνης που ξεκίνησε το 2008, η Christina Romer, παρατηρεί *“ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα των ΗΠΑ επιβίωσε ομοίως από την αρχική πτώση των τιμών των κατοικιών αλλά και των μετοχών.....η απόλυτη αποτυχία της Lehman Brothers αποδείχτηκε πάρα πολύ για το σύστημα”*. Όπως έχει περιγραφεί και από άλλους οικονομολόγους η κατανομή των χρηματοδοτικών σχέσεων την εβδομάδα που ακολούθησε από την κατάρρευση Lehman Brothers ήταν σχεδόν αδιανόητη. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα πραγματικά πάγωσε (Romer, 2009). Γι’ αυτό τον λόγο η κυβέρνηση κατέφυγε στην απόφαση να μην ενισχυθεί χρηματικά το σύνολο των ιδρυμάτων αλλά μόνο τα ιδρύματα εκείνα που είχαν δείξει μια πιο συντηρητική επενδυτική πολιτική η οποία ήταν απαραίτητη για την ευημερία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

1.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στις αρχές της νέας χιλιετίας πολλοί ήταν εκείνοι που εκθειάζαν τα οφέλη του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης. Η αύξηση του βιοτικού επιπέδου εκφράζεται χάρη στην εξειδίκευση, το εμπόριο μεταξύ των χωρών αλλά και στην πρόοδο της τεχνολογίας. Πολλοί επίσης ήταν και αυτοί που υποστήριζαν σθεναρά ότι η παγκοσμιοποίηση ευνοούσε το κεφάλαιο παρά την εργασία, τους εύπορους και όχι τους φτωχούς. Η άμεση επίδραση από την παγκόσμια πτώση στην οικονομική δραστηριότητα των ανεπτυγμένων χωρών, η μείωση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών που προκύπτει από την αύξηση του ποσοστού της ανεργίας, καθώς και η αβεβαιότητα για το μέλλον, έχει οδηγήσει στην επιβράδυνση της διεθνούς οικονομίας. Αποτέλεσμα της επιβράδυνσης αυτής είναι η έλλειψη διεθνούς ρευστότητας και ο περιορισμός της προσφυγής σε εξωτερικές χρηματοδοτήσεις. Η κρίση έχει επηρεάσει την έμμεση χρηματοδότηση, είτε χρηματοδοτείται από τις εγχώριες τράπεζες, οι οποίες έχουν γίνει πλέον πιο διστακτικές είτε από τις τράπεζες εξωτερικού οι οποίες έχουν μπλοκάρει πολλές τραπεζικές πιστώσεις. Η αγορά ακινήτων έχει πληγεί επίσης, γεγονός το οποίο

οδήγησε σε έλλειψη ρευστότητας και επιβράδυνσης στην ανάπτυξη των ακινήτων (Drine, 2010).

Μεγάλο θύμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν η Ισλανδία. Και οι τρεις μεγάλες τράπεζές της συμμετείχαν στην τραπεζική κατάρρευση, η οποία θεωρείται ότι είναι η μεγαλύτερη που συνέβη σε οποιαδήποτε χώρα στην ιστορία (Kerry, 2008). Μετά από αυτό το γεγονός άρχισαν να παραδειγματίζονται οι κυβερνήσεις του κόσμου και ξεκίνησαν να χορηγούν κεφάλαια στις οικονομίες τους, ενώ οι τράπεζες προέβησαν σε μείωση των επιτοκίων τους με σκοπό να βοηθήσουν τους δανειολήπτες και να παραμείνουν επικερδείς. Οι πλούσιες βιομηχανικές χώρες εισήλθαν το 2008 σε ύφεση. Οι περισσότερο εξαγωγικές χώρες όπως η Γερμανία, η Νότια Κορέα και η Κίνα υπέφεραν από την μείωση της παγκόσμιας ζήτησης και στράφηκαν στις εγχώριες αγορές τους.

Ακόμα και οι αραβικές χώρες είχαν ζημιές το 2009 από την πτώση των τιμών του πετρελαίου και από τις αποτυχημένες επενδύσεις στις ξένες αγορές. Ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες σημείωσαν σημαντική επιβράδυνση στην έντονη οικονομική ανάπτυξη που είχαν. Οι πιο ευάλωτες χώρες ήταν αυτές που εξαρτιόντουσαν από ξένα κεφάλαια και είχαν μεγάλα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών (Romer, 2009).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει ξεφύγει από τις επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2009 μειώθηκε κατά 4%, ενώ η πρώτη ύφεση ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του '90 (Commission, 2009a). Αυτή η πτώση είχε δραματικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία της (Eurostat, 2009) ο αριθμός των ανέργων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε κατά 5,4 εκατομμύρια στην περίοδο Μαρτίου 2008 και Μαΐου 2009.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ουγγαρία ήταν το πρώτο κράτος μέλος που αδυνατούσε να καλύψει τις εθνικές της ανάγκες και ζήτησε εξωτερική χρηματοδοτική βοήθεια. Σύμφωνα με τον Darvas (2008) η οικονομία της Ουγγαρίας τράπηκε σε αρνητική τροχιά τον Οκτώβριο του 2008 μετά από σημαντική αύξηση των επιτοκίων και από την απότομη πτώση της αξίας του εθνικού της νομίσματος φιορίνι, λόγω της έκθεσης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Επίσης οι Darvas και Szapáry (2008) υποστηρίζουν και την ύπαρξη άλλων παραγόντων που συνετέλεσαν στην ευπάθεια της Ουγγαρίας, όπως τα υψηλά επίπεδα χρέους, η αύξηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αλλά και η έκθεση των εγχώριων δανειοληπτών σε ξένα δάνεια.

Για τον αναπτυσσόμενο κόσμο, η άνοδος των τιμών των τροφίμων, καθώς και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις από την οικονομική αστάθεια και την αβεβαιότητα των βιομηχανοποιημένων χωρών, εντείνουν το πρόβλημα. Το υψηλό κόστος των καυσίμων, οι αυξανόμενες τιμές των βασικών εμπορευμάτων και οι φόβοι της παγκόσμιας ύφεσης δημιουργούν ανησυχίες σε πολλούς αναλυτές (Raja, 2008).

Η περίπτωση της αναπτυσσόμενης Ρουμανίας είναι ένα παράδειγμα της οικονομικής κρίσης που το 2008 υποβαθμίστηκε από τον οίκο αξιολόγησης Standard and Poor's το 2008 σε επίπεδο junk λόγω υψηλού ρυθμού δανειακών συμφωνιών. Στις 24 Μαρτίου 2009 η Ρουμανία κατέληξε σε μια συμφωνία, η οποία αφορούσε την λήψη χρηματοδότησης ύψους 19,95 δις ευρώ, εκ των οποίων 12,95 δις από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, 5 δις από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και 1 δις από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) (Romer, 2009).

Οι χώρες της Ασίας ανησυχούσαν όλο και πιο πολύ για τις εξελίξεις στη Δύση. Πολλά ήταν τα έθνη που προέτρεψαν τις ΗΠΑ να παράσχουν ουσιαστικές διαβεβαιώσεις και πακέτα διάσωσης για την ενίσχυση της αμερικανικής οικονομίας, καθώς αυτό θα έδινε την δυνατότητα να καθησυχάσει τους ξένους επενδυτές και να εξομαλύνει τις ανησυχίες σε άλλα μέρη του κόσμου. Σύμφωνα με τον Barro (2001), η ασιατική χρηματοπιστωτική κρίση συνδέθηκε με την απότομη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης στην ανατολική Ασία. Οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης στην ανατολική Ασία ανέκαμψαν το 1999-2000, αλλά η μονιμότητα αυτής της ανάκαμψης είναι αβέβαιη. Η αποτυχία των δεικτών επενδύσεων να ανακάμψουν σημαντικά στις χώρες της κρίσης υποδηλώνει ότι η κρίση είχε μακροπρόθεσμες δυσμενείς επιπτώσεις. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από την παρατήρηση ότι οι πραγματικές χρηματιστηριακές τιμές στις χώρες της κρίσης απέτυχαν να ξαναγγίξουν τις τιμές προ κρίσης.

1.2.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Η χρηματοπιστωτική κρίση για την περίοδο 2007-2008 και η επακόλουθη μεγάλη ύφεση είχαν μεγάλες επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, με περικοπές στην απασχόληση και τις συνακόλουθες αυξήσεις της ανεργίας. Η ανεργία έχει παραδοσιακά αναλυθεί από πολλούς ερευνητές σε εθνικό επίπεδο. Μερικοί από αυτούς είναι οι Garcilazo και Spiezia (2007) και ο Nickell (1997) όπου γίνεται αναφορά σχετικά με την αγορά εργασίας, στα επιδόματα ανεργίας και στον λόγο αναπλήρωσης παροχών. Οι Blanchard και Wolfers (2000) κάνουν εξειδικευμένη αναφορά στην αλληλεπίδραση μεταξύ θεσμικών ρυθμίσεων και οικονομικών διαταραχών. Επίσης όπως τεκμηριώνουν οι Bernanke και Gertler (1989) και Kiyotaki και Moore (1997) η συρρίκνωση της πίστωσης των επιχειρήσεων αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη της αύξησης της ανεργίας. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, οι εργοδότες αναγκάζονται να μειώσουν τις επενδύσεις και την απασχόληση, επειδή αδυνατούν να συγκεντρώσουν νέα κεφάλαια.

Όσον αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ανεργία, είναι σύνηθες το γεγονός οι νεότεροι εργαζόμενοι να επηρεάζονται περισσότερο από τους παλαιότερους. Αυτό έγινε ιδιαίτερα εμφανές κατά τη διάρκεια της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης και των συνθηκών ύφεσης που πλήττουν αρκετές χώρες, ιδίως τις νότιες χώρες της Ευρώπης. Πράγματι, αυτό φαίνεται να είναι ο γενικός κανόνας των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, οι οποίοι συνηθίζουν να παρουσιάζουν συγκεκριμένα προγράμματα για την απασχόληση που απευθύνονται σε νέους εργαζόμενους. Επίσης τα προγράμματα αυτά δίνουν μεγαλύτερη μοριοδότηση στην ανεργία, διαπιστώνοντας ότι η κατοχή μεγάλων περιόδων ανεργίας μπορεί να θεωρηθεί ισχυρότερο προσόν σχετικά με τις δεξιότητες των εργαζομένων. Επιπλέον, όπως παρατηρούν οι Nilsen και Reiso (2011) εάν ένας εργαζόμενος έχει μεγάλο διάστημα ανεργίας αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα σοβαρό γεγονός για τους νέους που έχουν μπροστά τους ολόκληρη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία σε αντίθεση με τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας που βρίσκονται πιο κοντά σε περίοδο συνταξιοδότησης.

Όσον αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην μισθοδοσία των νέων εργαζομένων, τα πράγματα δεν είναι εξίσου καλά. Σύμφωνα με τους Monacelli και άλλους (2011) το υψηλότερο χρέος επιτρέπει στις επιχειρήσεις να διαπραγματεύονται χαμηλότερους μισθούς. Μέσω αυτού του μηχανισμού, οι πιστωτικές κρίσεις μπορούν να δημιουργήσουν μεγάλες και

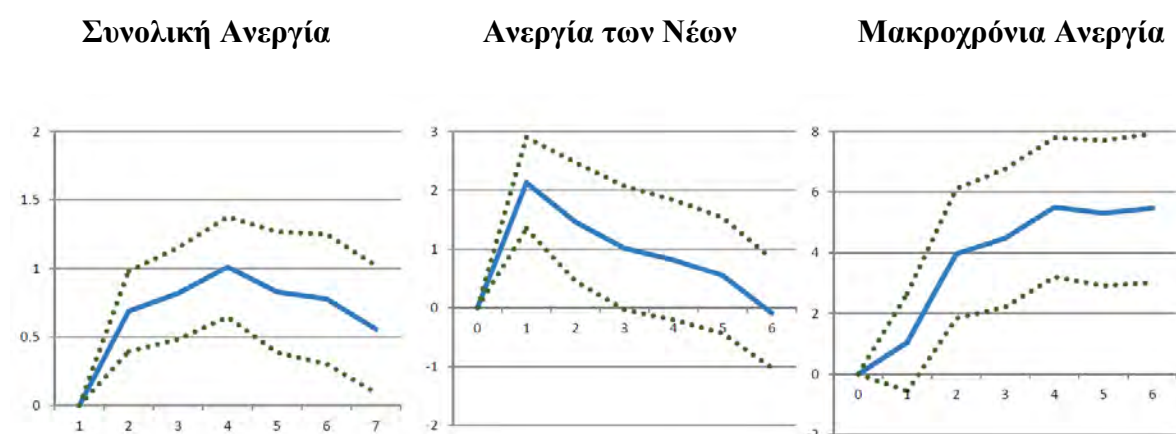
επίμονες διακυμάνσεις της απασχόλησης. Ο καθορισμός των μισθών με βάση τις διαπραγματεύσεις είναι κεντρικό στοιχείο αυτών των αποτελεσμάτων.

Σύμφωνα με την έρευνα των Verdugo και άλλων (2012), το Σχήμα 1.2.1.1 δείχνει μια σημαντική στατιστικά και μακροχρόνια αύξηση του ποσοστού ανεργίας μετά την εμφάνιση χρηματοπιστωτικής κρίσης, με αύξηση του ποσοστού ανεργίας κατά περίπου 1% και περίπου 0,5% μεσοπρόθεσμα.

Όσον αφορά στην επίδραση της κρίσης στην ανεργία των νέων, παρατηρούμε την υψηλότερη αύξηση στην κορυφή του 2%, μόνο ένα χρόνο μετά την εμφάνιση της κρίσης. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε μικρότερες χρονικές περιόδους για την ανεργία των νέων σε σύγκριση με το συνολικό ποσοστό ανεργίας.

Αντιθέτως, η επίπτωση της κρίσης στη μακροχρόνια ανεργία είναι εξαιρετικά επίμονη, αλλά στατιστικά σημαντική μόνο δύο χρόνια μετά την εμφάνιση μιας κρίσης. Μεσοπρόθεσμα, η μακροχρόνια ανεργία σταθεροποιείται σε επίπεδο 6 ποσοστιαίων μονάδων υψηλότερο από το επίπεδο πριν από την κρίση, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη αποτελεσμάτων υστέρησης.

Σχήμα 1.2.1.1 Η επίδραση των χρηματοπιστωτικών κρίσεων στα αποτελέσματα της ανεργίας (Σε ποσοστιαίες μονάδες)

Πηγή: Lorenzo E. Bernal-Verdugo, Davide Furceri, and Dominique Guillaume (2012), “Crises, Labor Market Policy, and Unemployment”, IMF Working Paper.

1.2.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Ο απόηχος της χρηματοπιστωτικής κρίσης στον τομέα της υγείας είναι ιδιαίτερα σημαντικός, επειδή οι οικονομικές κρίσεις ήταν συχνές αλλά και σοβαρές τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες (Glick και Rose, 1998, Corsetti, Presenti και Roubini 1998). Επίσης, οι επιπτώσεις στην υγεία στις χώρες αυτές μπορεί να έλαβαν μεγάλες διαστάσεις, επειδή πολλά τμήματα του πληθυσμού είναι ευάλωτα - για παράδειγμα, οι πολύ νέοι, οι ηλικιωμένοι και οι φτωχοί.

Σύμφωνα με Cutler και άλλους (2000) μέσω της έρευνας που διεξήγαγαν, κατέληξαν στα εξής συμπεράσματα: Τα ποσοστά θνησιμότητας των ηλικιωμένων και των ατόμων σε νεαρή ηλικία έχουν αυξηθεί ιδιαιτέρως κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Επίσης κατά την περίοδο 1994 και 1996 λαμβάνοντας δείγμα ατόμων ηλικίας 60 ετών και άνω, εκτιμούν ότι η μεταβολή της θνησιμότητας, ήταν περίπου 5-6% υψηλότερη από το αναμενόμενο ποσοστό βάσει των τάσεων πριν από την χρηματοπιστωτική κρίση. Για τα παιδιά που η ηλικία τους κυμαινόταν από 0 έως 4 ετών, τα ποσοστά θνησιμότητας ήταν περίπου 7 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από τα αναμενόμενα. Μεταφράζοντας τα ποσοστά σε μονάδες καταλήγουν ότι υπήρξαν περίπου 7.000 επιπλέον θάνατοι μεταξύ των παιδιών (0,6% των 11 εκατομμυρίων παιδιών) και 20.000 επιπλέον θάνατοι στα ηλικιωμένα άτομα (0,4% των 5 εκατομμυρίων ηλικιωμένων).

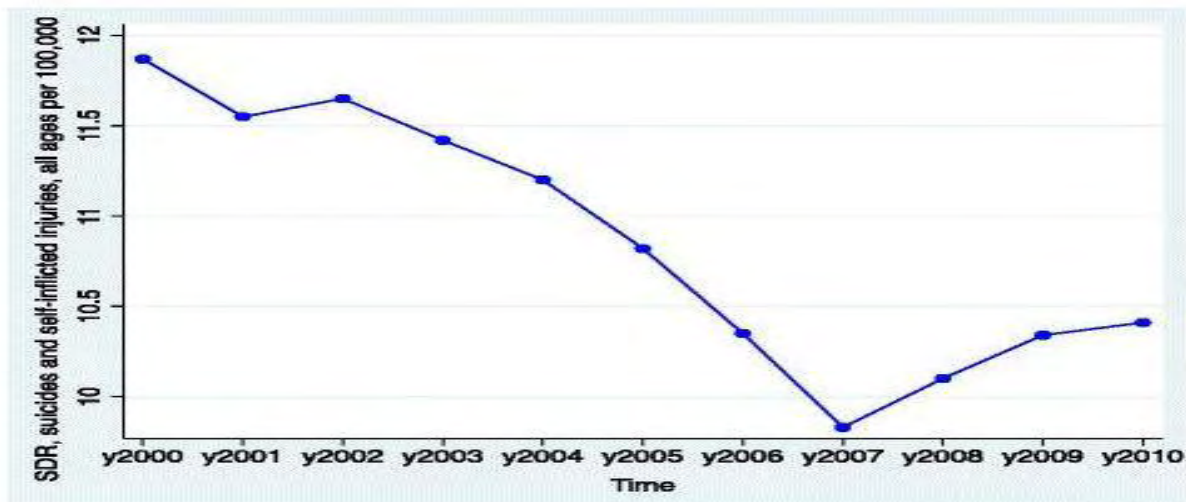
Η Ευρώπη βίωσε μία από τις χειρότερες συνέπειες της κρίσης στην υγεία στην ιστορία της. Σύμφωνα με τον Vogli (2014) τα στοιχεία δείχνουν ότι η κρίση της Ευρωζώνης επηρέασε δυσανάλογα τους ευάλωτους πληθυσμούς στην κοινωνία και προκάλεσε αύξηση μεγάλου αριθμού αυτοκτονιών και θανάτων λόγω ψυχικών και συμπεριφορικών διαταραχών, ιδίως μεταξύ εκείνων που έμειναν άνεργοι, έχασαν τα σπίτια τους και όλες τις οικονομίες τους λόγω της κρίσης.

Το 2008 μετά από την περίοδο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης, περίπου 10,2 εκατομμύρια άνθρωποι στην Ευρώπη έμειναν άνεργοι ενώ πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις οδηγήθηκαν σε πτώχευση. Επίσης, παράγοντες όπως η άνοδος των δημόσιων χρεών και η πίεση από την μεριά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, υποχρέωσαν τις κυβερνήσεις να λάβουν δάνεια με αντάλλαγμα την εφαρμογή πολιτικών λιτότητας που είχαν ως αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση της πρόσβασης σε βασικές κοινωνικές υπηρεσίες. Ο συνδυασμός αυτών

των οικονομικών διαταραχών και μεταρρυθμίσεων αποδείχθηκε καταστροφικός ιδιαίτερα για τους φτωχούς.

Στο Πίνακα 1.2.2.1 παρατηρούμε μια σταθερή πτώση των ποσοστών αυτοκτονίας στην Ευρώπη κατά την περίοδο 2000 μέχρι 2007, ενώ τα ποσοστά άλλαξαν κατεύθυνση και αυξήθηκαν αρκετά γρήγορα για τουλάχιστον τρία χρόνια από το 2008 έως το 2010 μετά την οικονομική καθίζηση και αύξηση των πολιτικών λιτότητας.

Πίνακας 1.2.2.1 Ποσοστά θανάτων σε αυτοκτονίες και αυτοτραυματισμούς ανά 100.000 σε 41 ευρωπαϊκά έθνη πριν και κατά τη διάρκεια της ύφεσης, την περίοδο 2000-2010.

Πηγή: <https://equityhealthj.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12939-014-0058-6/figures/3>

Σύμφωνα με τα πορίσματα της έκθεσης της Συνόδου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας που πραγματοποιήθηκε στην Γένοβα τον Ιανουάριο 2009¹, οι αρχηγοί κρατών κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι πρέπει να υλοποιηθεί ένα πλαίσιο δράσης που θα έχει ως στόχο την τόνωση της παγκόσμιας υγείας.

- Ηγεσία

Οι υπεύθυνοι στο χώρο της υγείας πρέπει να πρωτοστατήσουν και να αναλάβουν την ευθύνη σε περιόδους κρίσης. Αυτό θα πρέπει να γίνει σε επίπεδο χώρας, όπου οι Υπουργοί Υγείας και οι υπάλληλοί τους συνεργάζονται με τα Υπουργεία Οικονομικών. Τα περιφερειακά θεσμικά όργανα πρέπει να αποτελέσουν ισχυρή δύναμη για την συσπείρωση των χωρών. Σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι επιτακτική η ανάγκη να διασφαλιστεί η πρόοδος στην υγεία και να διασφαλιστεί ότι οι δότες τηρούν τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει.

- Παρακολούθηση και ανάλυση

Το σχέδιο έκτακτης ανάγκης θα πρέπει να βασίζεται σε έγκυρες πληροφορίες. Είναι σαφές ότι οι επιπτώσεις της κρίσης διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα. Επομένως, η κάθε χώρα προϋποθέτει ειδική ανάλυση η οποία θα είναι απαραίτητη για την επιλογή της πολιτικής και για την εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων σε κάθε ομάδα πληθυσμού και ιδρυμάτων.

- Πολιτικές για τον τομέα της υγείας

Η πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη παρέχει μια γενικότερη προσέγγιση της πολιτικής σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης. Η διαρκής ισχύς της έγκειται στην αξία της βάσης της και στο ότι έχει ως στόχο την εργασία με σκοπό την καθολική κάλυψη και τη συγκέντρωση του κινδύνου, μέσω μιας πολυτομεακής προσέγγισης για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων και μέσω της αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων όλων των φορέων υγείας στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.

- Δημόσιες δαπάνες για τους άπορους

Υπάρχει σύμφωνη γνώμη ότι οι αντικυκλικές δημόσιες δαπάνες παρέχουν συνήθως ένα μέσο αναζωογόνησης των οικονομιών. Η βοήθεια θα παίζει σημαντικό ρόλο στην ενθάρρυνση πολλών χωρών χαμηλού εισοδήματος, οι οποίες δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν μόνες τους. Η πρόκληση να διασφαλιστεί ότι οι δαπάνες γίνονται πραγματικά για τους φτωχούς όπου είναι δυνατόν, έχει θετικό αντίκτυπο στην υγεία. Οι επενδύσεις σε υποδομές παρέχουν

μεν μια διαδρομή, αλλά υπάρχουν και άλλες ευκαιρίες που οδηγούν στη διασφάλιση της ζωής και του εισοδήματος. Τα βραχυπρόθεσμα μέτρα μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για πιο ηθικές δημόσιες δαπάνες στο μέλλον (World Health Organization, 2009).

1.2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ Η ΦΟΥΣΚΑ ΤΩΝ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Η φούσκα των κατοικιών που εμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες μεγάλωσε ταυτόχρονα με τη φούσκα αποθεμάτων στα μέσα της δεκαετίας του 1990. Οι άνθρωποι αυξήσαν σημαντικά τον προσωπικό τους πλούτο ο οποίος προέρχονταν από την ξαφνική άνοδο των τιμών των μετοχών τους. Εν συνεχεία άρχιζαν να πραγματοποιούν δαπάνες που βασιζόνταν σε αυτόν τον αυξημένο πλούτο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να οδηγήσει στην αύξηση της κατανάλωσης στα τέλη της δεκαετίας του 1990, με το ποσοστό αποταμίευσης από το διαθέσιμο εισόδημα να μειώνεται από το 5% περίπου στα μέσα της δεκαετίας σε λίγο πάνω από το 2% μέχρι το 2000 (Baker, 2008).

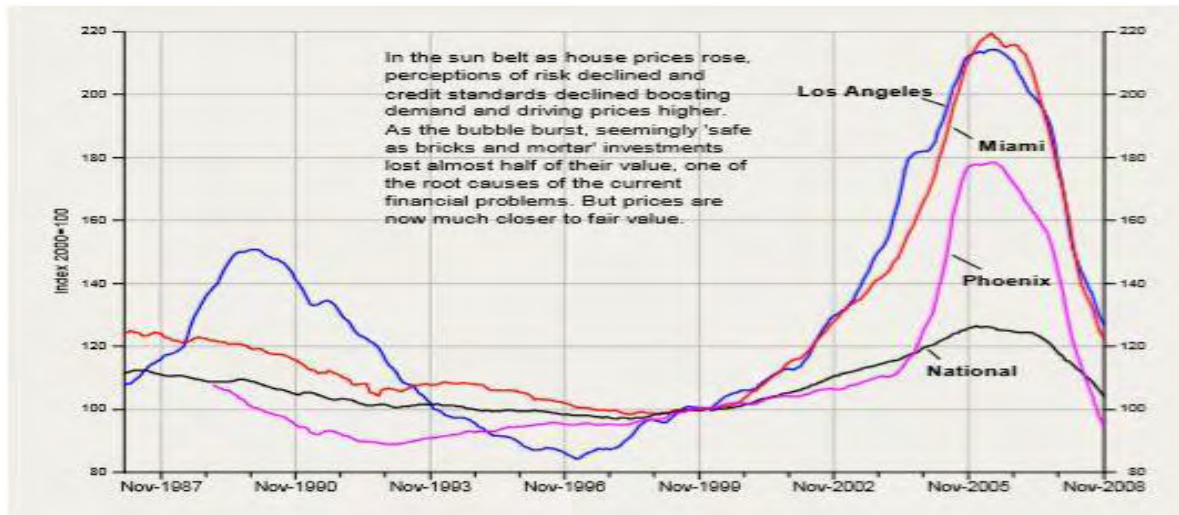
Επίσης ήταν ευρέως γνωστό ότι η Ιαπωνία είχε βιώσει μια τεράστια φούσκα ακινήτων στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Τα μεγάλα κόστη συναλλαγών ενδέχεται να καταστήσουν τις εκρήξεις στις τιμές των κατοικιών πιο πιθανές, επειδή η αναποτελεσματικότητα των τιμών είναι δύσκολο να αξιοποιηθεί μέσω της επένδυσης arbitrage (Shiller, 2007).

Μετά την ύφεση του 2001, οι τιμές των κατοικιών στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε πολλές άλλες χώρες αυξήθηκαν ραγδαία. Η προσοχή των μέσων ενημέρωσης σύντομα επικεντρώθηκε στη εμφάνιση της φούσκας των κατοικιών. (Jurgilas και Lansing, 2012) Σύμφωνα με τους McDonald και Stokes (2011) οι περισσότεροι παρατηρητές ξεπλάγην με την ευπάθεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος και το βάθος της κρίσης που ήταν απόρροια της κατάρρευσης ενός τομέα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, και στην συνέχεια της αγοράς των στεγαστικών δανείων.

Η ταυτόχρονη άνοδος του στεγαστικού χρέους, της τιτλοποίησης και των τιμών των κατοικιών σημειώθηκαν στις ΗΠΑ στη πενταετία 2003-2007. Ο Wachter (2015) αναφέρει ότι οι ΗΠΑ, η Ισπανία, η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Κάτω Χώρες και η Δανία έφθασαν στη κορυφή της φούσκας το 2007. Στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, η έκρηξη των τιμών των κατοικιών συνοδεύτηκε από την επέκταση της χρηματοδότησης υποθηκών. Μια ταχεία επέκταση του ενυπόθηκου δανεισμού και της τιτλοποίησης ενυπόθηκων δανείων διαφόρων μορφών στην Ευρώπη συνέβη και στα χρόνια αυτά. Το χρονοδιάγραμμα του κύκλου των τιμών των κατοικιών και οι πιστωτικές συσχετίσεις αυτών των οικονομικών αντικατοπτρίζουν

εκείνες των ΗΠΑ. Η αύξηση των τιμών των κατοικιών παρατηρήθηκε σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες τα ίδια χρόνια.

Πίνακας 1.2.3.1 Οι τιμές των κατοικιών στις ΗΠΑ σε σχέση με το κατά κεφαλήν εισόδημα νοικοκυριού

Πηγή: Standard and Poors, Γραφείο Επιθεώρησης Επιχειρήσεων Στέγασης, Οικονομική Βάση Δεδομένων του ΟΟΣΑ.

Όπως φαίνεται στο Πίνακα 1.2.3.1 στο διάστημα μεταξύ 2000 - 2006, παρατηρούμε ότι αρχικά οι τιμές των κατοικιών έχουν διπλασιαστεί σε ορισμένες περιοχές ενώ στη συνέχεια οδηγούνται σε κατάρρευση. Μπορεί αυτές οι αλλαγές να σηματοδοτούν δραματικά νέα σε ορισμένους τομείς, όμως στο γενικό σύνολο ο δείκτης τιμών των κατοικιών στις Ηνωμένες Πολιτείες έχει μειωθεί κατά 6,2% το τέταρτο τρίμηνο του 2008 έως στο ίδιο τρίμηνο του 2009¹. Επίσης ενώ οι τιμές των κατοικιών αυξάνονταν με γρήγορο ρυθμό, διατέθηκαν μεγάλες πιστώσεις με σκοπό να καλύψουν τη ζήτηση, καθώς οι φοβίες για τον κίνδυνο εξαλείφθηκαν. Ο αυξανόμενος πλούτος ενίσχυσε την εμπιστοσύνη και αύξησε με την σειρά του τις δαπάνες. Η φούσκα κατοικιών ήταν ένα παγκόσμιο φαινόμενο επικεντρωμένο κυρίως στον Αγγλοσαξονικό κόσμο.

Οι Hendershott και άλλοι (2010) υποστηρίζουν ότι η φούσκα χρηματοδότησης ενυπόθηκων δανείων είχε δύο φάσεις. Εκτιμούν ότι η πρώτη φάση εμφανίστηκε την περίοδο από το 1997 έως το 2003 και προκλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την επέκταση των κρατικών χορηγιών.

¹ Federal Housing Finance Agency May 2009, <http://www.fhfa.gov/webfiles/2406/1q09hpi.pdf>

Η δεύτερη φάση εμφανίστηκε από το 2003 έως το 2007 και προέκυψε από την τιτλοποίηση των ενυπόθηκων δανείων τόσο από τις ΓΣΕ όσο και από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του ιδιωτικού τομέα.

Έχουν γίνει πολλές αναφορές από αρθρογράφους οι οποίοι έχουν συνδέσει το δανεισμό των χαμηλών ενυπόθηκων δανείων με τη φούσκα κατοικιών των ΗΠΑ. Οι Khandani και άλλοι (2009) υποστηρίζουν ότι παράγοντες όπως οι αυξανόμενες τιμές των κατοικιών, η μείωση των επιτοκίων και οι ευκαιρίες αναχρηματοδότησης οδήγησαν σε συντονισμένες αυξήσεις της μόγλευσης και στην ταχεία αύξηση των αθετήσεων κατά τη διάρκεια της έκρηξης. Ο Shiller, (2007) θεωρεί ότι η φούσκα προκλήθηκε από την υπερβολική καταναλωτική ζήτηση για στέγαση. Μία από τις σημαντικότερες εξηγήσεις υποστηρίζει ότι η φούσκα ήταν το αποτέλεσμα της παράλογης ζήτησης που ενθαρρύνεται από την πεποίθηση ότι οι τιμές των κατοικιών θα μπορούσαν να κινηθούν προς τα πάνω.

Επίσης οι Favilukis και άλλοι (2010) υποστηρίζουν ότι μεγάλο μερίδιο της πρόσφατης φούσκας στην στέγαση μπορεί να εξηγηθεί από ένα συνδυασμό χαλαρών πιστωτικών περιορισμών και χαμηλότερων δαπανών για τις συναλλαγές κατοικιών. Τέλος, η Mayer και Sinai (2009) εξετάζει την αύξηση της αναλογίας της τιμής ενοικίασης στην πενταετία 2000 και 2005 και δείχνει ότι η αύξηση του δανεισμού με υψηλό επιτόκιο ήταν η μεγαλύτερη στις αγορές κατοικιών που είχαν μεγαλύτερη αύξηση των αναλογίας τιμής-ενοικίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF, International Monetary Fund) είναι ένας παγκόσμιος οργανισμός, ο οποίος έχει υπό την επίβλεψή του το χρηματοπιστωτικό σύστημα λαμβάνοντας υπόψη τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών. Επίσης, προσφέρει συμβουλές, καθοδήγηση οικονομικής φύσεως καθώς και οικονομική ενίσχυση σε χώρες που στρέφονται σε αυτόν για βοήθεια (Bird, 2008).

2.2 Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αποτελεί έναν από τους ιδιαίτερα σημαντικούς διεθνείς οργανισμούς. Η συζήτηση για την δημιουργία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ξεκίνησε το καλοκαίρι του 1944 στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και συγκεκριμένα στο Bretton Woods του New Hampshire μετά την συγκέντρωση 44 εθνών. Ο αρχικός σχεδιασμός του Ταμείου ήταν να προσπαθήσει να αντιμετωπίσει την οικονομική αστάθεια που σχετίζεται με την παγκόσμια κατάρρευση του 1930 (Eichengreen, 1996). Στόχος ήταν η αναστροφή του κλίματος που είχε δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα της πρωτικής πορείας του διεθνούς εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας γενικότερα, μετά την μεγάλη ύφεση της δεκαετίας του 1930. Απόρροια αυτών των γεγονότων ήταν η πρόθεση δημιουργίας ενός οργανισμού που θα ήταν σε θέση να αναθερμάνει την συνεργασία μεταξύ των χωρών. Τελικά, στα τέλη του 1945 και συγκεκριμένα στις 27 Δεκεμβρίου, ιδρύθηκε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με την συμβολή των 29 κρατών-μελών, τα οποία υπέγραψαν συμφωνία που θα περιλάμβανε τα θεμέλια για τις διαδικασίες και λειτουργίες του οργανισμού. Επιπλέον, τα 29 κράτη -μέλη επικύρωσαν την συμφωνία καταβάλλοντας ποσό που αντιστοιχούσε στο 80% του κεφαλαίου και ως έδρα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ορίστηκε η Ουάσιγκτον η οποία ήταν και η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής (IMF, 2018).

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής του στις αναπτυσσόμενες χώρες, με μικρότερο ενδιαφέρον για τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Από το 1971 και μετά εξαιτίας της κατάρρευσης του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και της δυνατότητας των χωρών για ελεύθερο διακανονισμό των ανταλλαγών, οι ευθύνες του

Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα άλλαξαν και η προσοχή του μετατοπίστηκε στις αναπτυσσόμενες χώρες (Babb 2003, James 1996).

2.3 Ο ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΔΝΤ

Η βασική αντίληψη στο ρόλο που διαδραματίζει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι ότι δρα για να προστατεύσει ένα "ρυθμιζόμενο σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών" και να παρέχει βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση με σκοπό να αντιμετωπιστούν τα προσωρινά ελλείμματα των προηγμένων χωρών. Έτσι, με την αναδιάρθρωση του ρυθμιζόμενου συστήματος ισοτιμίας το 1973, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχασε τον σημαντικό ρόλο του ως εγγυητή σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ προηγμένων χωρών. Ωστόσο, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν εξαφανίστηκε και ο ρόλος του επεκτάθηκε σε πολλούς νέους τομείς. (Barro και Lee, 2002)

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι καίριας σημασίας θεσμός και βασικός για την κατανόηση των διεθνών σχέσεων και τρεχουσών υποθέσεων. Ιδρύθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και παρά το γεγονός ότι οι ενέργειες του είχαν επικεντρωθεί στην Ευρώπη, αργότερα εκείνες μεταπήδησαν σε φτωχότερες αναπτυσσόμενες χώρες. (Vreeland, 2006). Κυρίως, κάθε πρόγραμμα του ΔΝΤ στοχεύει στην υιοθέτηση πακέτων μικροοικονομικών πολιτικών για την εξισορρόπηση του ισοζυγίου πληρωμών, την ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα, τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην ιδιωτική κεφαλαιαγορά και την προσέλκυση επενδύσεων που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν οικονομική ανάπτυξη.

Το αντικείμενο των αρμοδιοτήτων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αντλείται από τις προτάσεις του οργανισμού που έχουν καθιερωθεί και αποτυπώνονται στα άρθρα της συμφωνίας. Συγκεκριμένα οι αρμοδιότητες είναι:

1. Προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας μέσω ενός σταθερού οργανισμού που θα παρέχει όλους τους απαραίτητους μηχανισμούς για την παροχή προτάσεων και επίλυσης σε παγκόσμια χρηματοοικονομικά προβλήματα.
2. Επέκταση και ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, συμμετοχή στην εξασφάλιση – διατήρηση των υψηλών δεικτών απασχόλησης και του πραγματικού εισοδήματος και

ταυτόχρονα ανάπτυξη παραγωγικών πόρων όλων των μελών ως κύρια αντικείμενα της οικονομικής πολιτικής που θέτει.

3. Προώθηση της συναλλαγματικής σταθερότητας, αποφυγή ανταγωνιστικών υποτιμήσεων και συναλλαγματικών ισοτιμιών αλλά και διατήρηση ομαλών συναλλαγματικών ρυθμίσεων μεταξύ των κρατών.
4. Συμβολή του ταμείου στην εγκαθίδρυση ενός πολυμερούς συστήματος πληρωμών έχοντας παράλληλα σεβασμό στις τρέχουσες συναλλαγές μεταξύ των μελών και την εξάλειψη των ξένων συναλλαγματικών περιορισμών που μπορεί να εμποδίζουν την ανάπτυξη του παγκοσμίου εμπορίου.
5. Εξασφάλιση της απαραίτητης αυτοπεποίθησης στα μέλη παρέχοντας με τις ανάλογες εγγυήσεις του ταμείου την δυνατότητα να μπορέσουν να διορθώσουν τις ανισορροπίες των ισοζυγίων πληρωμών, χωρίς να χρειάζεται να ανατρέξουν υποχρεωτικά σε μια σειρά μέτρων που θα απέβαιναν ζημιογόνα για την εθνική ή διεθνή ευημερία.
6. Προσπάθεια συντόμευσης της χρονικής διάρκειας και μείωσης του βαθμού ανισορροπίας των διεθνών ισοζυγίων πληρωμών των μελών της (IMF, 2018).

2.4 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΝΤ

Οι βασικές δραστηριότητες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου μπορούν να ταξινομηθούν σε τρεις τομείς: Στον δανεισμό, στην επιτήρηση και στην παροχή υπηρεσιών ανάπτυξης ικανοτήτων.

Όσον αφορά τη διοικητική διάρθρωση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το πιο σημαντικό όργανο διακυβέρνησης είναι το Συμβούλιο των διοικητών το οποίο αποτελείται από έναν διοικητή¹ από κάθε κράτος μέλος και από έναν αναπληρωματικό για πέντε συνεχόμενα έτη. Το συμβούλιο αυτό συγκαλείται μια φορά το χρόνο (τακτική Σύνοδος) και το αντικείμενο του είναι η εκλογή διευθυντών, η λήψη διαφόρων αποφάσεων κ.α. Πολλές από τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου των διοικητών έχουν ανατεθεί στο εκτελεστικό

συμβούλιο όπως για παράδειγμα η διεξαγωγή των καθημερινών εργασιών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Το συμβούλιο απαρτίζεται από 24 μέλη των οποίων η εκλογή τους γίνεται από τις χώρες μέλη τους καθώς και από τον διευθύνοντα σύμβουλο, ο οποίος εκτελεί καθήκοντα προέδρου. Το συμβούλιο συνήθως δεν υπερψηφίζει αποφάσεις που συγκρούονται με τα συμφέροντα των ΗΠΑ ή των ευρωπαϊκών χωρών (Escobar, 1980).

Η συνεδρίαση του συμβουλίου πραγματοποιείται με εβδομαδιαία συχνότητα και η εκτέλεση του έργου της βασίζεται σε έγγραφα που καταρτίζονται από το προσωπικό και τη διοίκηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

2.5 Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΣΤΟ ΔΝΤ ΚΑΙ Ο ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ

Για να γίνει κάποια χώρα μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου πρέπει να είναι κυρίαρχο κράτος. Επίσης η κάθε χώρα θα πρέπει πρώτα να υποβάλει αίτηση και στη συνέχεια να γίνει αποδεκτή από την πλειοψηφία των υπαρχόντων μελών. Μετά την ένταξη της εκάστοτε χώρας, κάθε μέλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου λαμβάνει μια ποσόστωση, η οποία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη θέση που κατέχει το μέγεθός της οικονομίας της παγκοσμίως. Η ποσόστωση που έχει λάβει ένα κράτος μέλος ορίζει βασικές πτυχές της οικονομικής και οργανωτικής σχέσης του με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, όπως:

Συνδρομές

Η συνδρομή ως αποτέλεσμα της ποσόστωσης κάθε μέλους καθορίζει το μέγιστο ποσό των χρηματικών πόρων που το μέλος υποχρεούται να καταβάλει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να καταβάλει ολόκληρη τη συνδρομή του μετά την είσοδο του στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Συγκεκριμένα πρέπει να καταβληθεί στο διεθνές αποθεματικό περιουσιακό στοιχείο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, μέχρι το 25% του ποσού το οποίο ονομάζεται (ΕΤΔ) Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα και δημιουργήθηκε από το Ταμείο το 1969 ή ευρέως αποδεκτά νομίσματα (όπως το δολάριο, το ευρώ, ή η λίρα στερλίνα), ενώ το υπόλοιπο ποσό πληρώνεται στο τοπικό νόμισμα του κάθε κράτους μέλους.

Δυνατότητα ψηφοφορίας

Το ποσοστό που κατέχει το κάθε μέλος καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την εξουσία ψήφου που έχει στη λήψη αποφάσεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Κάθε μέλος του οργανισμού κατέχει 250 βασικές ψήφους συν μία πρόσθετη ψήφο για κάθε ποσό 100.000 ΕΤΔ. Γι' αυτό τον λόγο, οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν 371.743 ψήφους (16.77 τοις εκατό του συνόλου), και το Palau έχει 281 ψήφους (0,01 τοις εκατό του συνόλου). Όμως η πρόσφατα συμφωνηθείσα μεταβολή των ποσοστώσεων θα έχει ως συνέπεια μια σημαντική μετατόπιση της εκπροσώπησης δυναμικών οικονομιών, πολλές από τις οποίες είναι χώρες με αναδυόμενες αγορές, μέσω της αύξησης των ποσοστώσεων για 54 χώρες μέλη του οργανισμού. Ο τριπλασιασμός του αριθμού των βασικών ψήφων στην πράξη έγινε με σκοπό να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα στις φτωχότερες χώρες στη λειτουργία του θεσμικού οργάνου.

Πίνακας με τις ποσοστώσεις και τις μετοχές με δικαίωμα ψήφου για τα μεγαλύτερα μέλη του ΔΝΤ.

Rank ↕	IMF Member country ↕	Quota: millions of XDR ↕	Quota: percentage of the total ↕	Governor ↕	Alternate ↕	Number of votes ↕	Percentage out of total votes ↕
1	 United States	82,994.2	17.46	Steven Mnuchin	Jerome Powell	831,407	16.52
2	 Japan	30,820.5	6.48	Taro Aso	Haruhiko Kuroda	309,670	6.15
3	 China	30,482.9	6.41	Zhou Xiaochuan	Yi Gang	306,294	6.09
4	 Germany	26,634.4	5.60	Jens Weidmann	Olaf Scholz	267,809	5.32
5	 France	20,155.1	4.24	Bruno Le Maire	François Villeroy de Galhau	203,016	4.03
6	 United Kingdom	20,155.1	4.24	Sajid Javid	Mark Carney	203,016	4.03
7	 Italy	15,070.0	3.17	Giovanni Tria	Ignazio Visco	152,165	3.02
8	 India	13,114.4	2.76	Nirmala Sitharaman	Shaktikanta Das	132,609	2.64
9	 Russia	12,903.7	2.71	Anton Siluanov	Elvira S. Nabiullina	130,502	2.59
10	 Brazil	11,042.0	2.32	Paulo Guedes	Roberto Campos Neto	111,885	2.22
11	 Canada	11,023.9	2.32	Bill Morneau	Stephen Poloz	111,704	2.22
12	 Saudi Arabia	9,992.6	2.10	Ibrahim A. Al-Assaf	Fahad Almubarak	101,391	2.02
13	 Spain	9,535.5	2.01	Nadia Calviño	Pablo Hernández de Cos	96,820	1.92
14	 Mexico	8,912.7	1.87	Arturo Herrera Gutiérrez	Alejandro Díaz de León	90,592	1.80
15	 Netherlands	8,736.5	1.84	Klaas Knot	Hans Vjlbrieff	88,830	1.77
16	 South Korea	8,582.7	1.81	Kim Dong-yeon	Lee Ju-yeol	87,292	1.73
17	 Australia	6,572.4	1.38	Josh Frydenberg	Philip Gaejens	67,189	1.34
18	 Belgium	6,410.7	1.35	Jan Smets	Marc Monbaliu	65,572	1.30
19	 Switzerland	5,771.1	1.21	Thomas Jordan	Eveline Widmer-Schlumpf	59,176	1.18
20	 Indonesia	4,648.4	0.98	Perry Warjiyo	Mahendra Siregar	47,949	0.95

Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/International_Monetary_Fund

Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

Το ποσό χρηματοδότησης που μπορεί να λάβει και να αξιοποιήσει ένα μέλος από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο βασίζεται στο βαθμό του μεγέθους της οικονομίας που κατέχει παγκοσμίως. Στο πλαίσιο του των διευρυσμένων διευθετήσεων κάθε μέλος μπορεί να δανειστεί μέχρι 200 τοις εκατό της ποσόστωσής του ετησίως και 600 τοις εκατό συνολικά. Ωστόσο, ο δανεισμός σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να είναι μεγαλύτερος.

Κατανομές ΕΤΔ

Οι κατανομές των ΕΤΔ, τα οποία αποτελούν τη λογιστική μονάδα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, χρησιμοποιούνται ως αποθεματικό του οργανισμού. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ενέχει θέση συμβουλευτικού χαρακτήρα και χρηματοδοτεί τα μέλη που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες. Επίσης συνεργάζεται με αναπτυσσόμενα κράτη για να τους οδηγήσει σε μια μακροοικονομική σταθερότητα και να τους βοηθήσει στη μείωση του ποσοστού της φτώχειας.

Ο Χάρτης του ΔΝΤ απαιτεί την επανεξέταση των γενικών ποσοστώσεων σε διαστήματα που δεν υπερβαίνουν τα πέντε έτη. Οι επανεξετάσεις αυτές επιτρέπουν προσαρμογές των ποσοστώσεων ώστε να αντικατοπτρίζουν τις μεταβολές της οικονομικής ισχύος. Πραγματοποιήθηκαν 12 γενικές επανεξετάσεις-αξιολογήσεις από το 1950 και 6 από αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση του συνολικού μεγέθους των ποσοστώσεων. Οι περισσότερες από αυτές τις συνολικές αυξήσεις περιελάμβαναν ίσες αναλογικές αυξήσεις των ποσοστώσεων για τα μεμονωμένα μέλη.

Έχοντας τεράστιες κινήσεις κεφαλαίων και απότομες μετατοπίσεις σε συγκριτικό πλεονέκτημα, η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει τις πολιτικές επιλογές των χωρών σε πολλούς τομείς, όπως για παράδειγμα στα εργασιακά, εμπορικά και φορολογικά. Η παροχή βοήθειας σε μια χώρα που βρίσκεται σε ανάγκη προς όφελος της παγκοσμιοποίησης, αποφεύγοντας παράλληλα ενδεχόμενα μειονεκτήματα, αποτελεί σημαντικό χρέος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Σήμερα τα μέλη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ανέρχονται σε 89 με την τελευταία προσθήκη να αποτελεί η χώρα του Nauru στις 12 Απριλίου 2016 και κάθε μία από αυτές συνεισφέρει χρηματικά στο ταμείο ανάλογα με το ποσοστό που κατέχει στην παγκόσμια οικονομία. Επίσης όλα τα μέλη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι

και μέλη της Διεθνούς Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBRD, International Bank for Reconstruction and Development) (IMF, 2018).

Συνοπτικά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παρέχει:

- Συμβουλές πολιτικής προς τις κυβερνήσεις και τις κεντρικές τράπεζες βάσει της ανάλυσης των οικονομικών τάσεων και των εμπειριών μεταξύ των χωρών.
- Έρευνα, στατιστικές, προβλέψεις και ανάλυση με βάση την παρακολούθηση των παγκόσμιων, περιφερειακών και επιμέρους οικονομιών και αγορών.
- Δάνεια για να βοηθήσουν τις χώρες να υπερβούν τις οικονομικές δυσκολίες
- Δάνεια με ευνοϊκούς όρους για την καταπολέμηση της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες
- Τεχνική βοήθεια και κατάρτιση που θα βοηθήσει τις χώρες να βελτιώσουν τη διαχείριση των οικονομιών τους.

2.6 ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ο διευθύνων σύμβουλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι αυτός που είναι συνήθως πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και επικεφαλής του προσωπικού. Επίσης προέρχεται πάντα από την Ευρώπη, ενώ ο Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Ο διοικητής εγκρίνεται από τους εκτελεστικούς διευθυντές οι οποίοι ψηφίζονται από τους υπουργούς Οικονομικών που εκπροσωπούν.

Πίνακας Διοικητών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΟΝΟΜΑΤΑ	ΧΩΡΕΣ
6 Μαΐου 1946 - 5 Μαΐου 1951	Camille Gutt	<i>Βέλγιο</i>
3 Αυγούστου 1951 - 3 Οκτωβρίου 1956	Ivar Rooth	<i>Σουηδία</i>
21 Νοεμβρίου 1956 - 5 Μαΐου 1962	Per Jacobsson	<i>Σουηδία</i>
12 Αυγούστου 1962 - 30 Απριλίου, 1963	David Collett	<i>Ελβετία</i>

1 Σεπτεμβρίου 1963 - 31 Αυγούστου 1973	Pierre-Paul Schweitzer	<i>Γαλλία</i>
1 Σεπτεμβρίου 1973 - 16 Ιουνίου 1978	Johannes Witteveen	<i>Ολλανδία</i>
17 Ιουνίου 1978 - 15 Ιανουαρίου 1987	Jacques de Larosière	<i>Γαλλία</i>
16 Ιανουαρίου 1987 - 14 Φεβρουαρίου 2000	Michel Camdessus	<i>Γαλλία</i>
1 Μαΐου 2000 - 4 Μαρτίου 2004	Horst Köhler	<i>Γερμανία</i>
7 Ιουνίου 2004 - 31 Οκτωβρίου 2007	Rodrigo Rato	<i>Ισπανία</i>
1 Νοεμβρίου 2007 - 18 Μαΐου 2011	Dominique Strauss	<i>Γαλλία</i>
5 Ιουλίου 2011- 12 Σεπτεμβρίου 2019	Christine Lagarde	<i>Γαλλία</i>
1 Οκτωβρίου 2019- σήμερα	Dr. Kristalina Georgieva	<i>Βουλγαρία</i>

Πηγή: https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνές_Νομισματικό_Ταμείο

2.7 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΕ ΧΩΡΕΣ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο βοηθά τις χώρες που πλήττονται από κρίσεις, παρέχοντάς τους οικονομική υποστήριξη και ανακουφίζοντας τες με αυτόν το τρόπο καθώς εφαρμόζουν πολιτικές προσαρμογής για την αποκατάσταση της οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης. Παρέχει επίσης προληπτική χρηματοδότηση για την πρόληψη και την ασφάλιση κατά των κρίσεων. Το πακέτο εργαλείων δανεισμού του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου βελτιώνεται συνεχώς για να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των χωρών. Όταν κάποιο κράτος είχε να αντιμετωπίσει κάποιο προσωρινό πρόβλημα στο ισοζύγιο πληρωμών, που είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία πιέσεων στην συναλλαγματική ισοτιμία, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παρείχε βραχυπρόθεσμα δάνεια ώστε εκείνη να διατηρηθεί σταθερή.

Κάποιες από τις χώρες που παρείχε οικονομική υποστήριξη το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι:

Ισλανδία

Η Ισλανδία ήταν από τις πρώτες χώρες που επλήγησαν από το οικονομικό τσουνάμι της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Όταν η ισλανδική αγορά συναλλάγματος και οι τράπεζες κατέρρευσαν, το τοπικό της νόμισμα κόντεψε να ξεφύγει από τον έλεγχο, γεγονός το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μεγάλο πλήγμα στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά που ήταν υπερχρεωμένα με ξένο νόμισμα. Η χώρα κάλεσε σε βοήθεια το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και έτσι σε σύντομο χρονικό διάστημα υπήρξε συμφωνία για ένα σύνολο μέτρων πολιτικής που θα έπρεπε να ακολουθηθεί. Η παροχή των 2,1 δισεκατομμυρίων δολαρίων που εκταμιεύθηκε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παραμένει μεταξύ των μεγαλύτερων ποσών που δόθηκαν σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας της Ισλανδίας. Η Ισλανδία έλαβε ανορθόδοξα μέτρα για να ξεπεράσει τη σοβαρή αυτή κρίση. Το πρόγραμμα περιελάμβανε μέτρα για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της οικονομίας. Επίσης η ανοικοδόμηση του κατεστραμμένου τραπεζικού συστήματος απαιτούσε τη διάσπαση των τραπεζών, το μέγεθος των οποίων ήταν υπερβολικά μεγάλο (IMF, 2009).

Κύπρος

Μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, στη Κύπρο εμφανίστηκε κρίση εμπιστοσύνης, η οποία συνδέθηκε με την αδυναμία του πολύ μεγάλου τραπεζικού της τομέα και τις μεγάλες εξωτερικές και εσωτερικές ανισοροπίες.

Η Κύπρος το 2013 απευθύνθηκε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με σκοπό τη παροχή δανείου ύψους περίπου 1 δισεκατομμυρίου ευρώ ώστε να θέσει τον τραπεζικό της τομέα σε υγιή βάση και να επιστρέψει τα δημόσια οικονομικά σε μια βιώσιμη πορεία. Επίσης οι αρχές προχώρησαν σε αναδιάρθρωση των τραπεζών και της εφαρμογής φιλόδοξων μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης. Η Κύπρος εισήγαγε επίσης νομοθεσία για τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας σύνταξης του προϋπολογισμού και τη θέσπιση μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού σχεδιασμού (IMF, 2009).

Πορτογαλία

Όταν το 1999 η Πορτογαλία υιοθέτησε ως νόμισμα της το ευρώ, η κίνηση αυτή έγινε ευπρόσδεκτη ως περαιτέρω εδραίωση ενός ακόμη νέου κράτους μέλους. Ταυτόχρονα με την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ένα επιπλέον πλεονέκτημα ήταν η δυνατότητα της χώρας να δανείζεται με χαμηλά επιτόκια. Παρόλα τα πλεονεκτήματα της ένταξης όμως προέκυψαν ανεξέλεγκτες δαπάνες. Το ιδιωτικό και το δημόσιο χρέος αυξήθηκαν χωρίς να

γίνουν οι απαραίτητες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Το δημοσιονομικό έλλειμμα το 2010 άγγιξε το 11% του ΑΕΠ. Το ποσοστό της ανεργίας άγγιξε το 16% και τα επιτόκια των πορτογαλικών κρατικών ομολόγων αυξήθηκαν. Η ανοδική πορεία του χρέους είχε ως αποτέλεσμα αυτό να θεωρηθεί μη βιώσιμο με αποκορύφωμα το 2011 όπου η Πορτογαλία υπέκυψε στην οικονομική κρίση.

Η Πορτογαλία αναγκάστηκε να έρθει σε συμφωνία με τους διεθνείς πιστωτές της και να συμφωνήσει με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την παροχή οικονομικής βοήθειας ύψους 78 δισ. ευρώ από τα οποία το ένα τρίτο δεσμεύθηκε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ως αντάλλαγμα της συμφωνίας, η Πορτογαλία δεσμεύτηκε να περιορίσει το έλλειμά της και να εφαρμόσει διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες περιλάμβαναν την μείωση του μισθολογικού κόστους του δημόσιου τομέα, τη μείωση των μεγάλων κρατικών συντάξεων, την ιδιωτικοποίηση των μεριδίων των εθνικών ενεργειακών εταιρειών και την πώληση της εθνικής αεροπορικής εταιρείας (IMF, 2009).

Ιρλανδία

Το 2007 ήταν η χρονιά που άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα σημάδια αστάθειας στην οικονομία της Ιρλανδίας. Η ρευστότητα από ξένους επενδυτές άρχισε να περιορίζεται, ενώ οι τραπεζικές ζημιές από τα στεγαστικά δάνεια αυξάνονταν με γρήγορο ρυθμό. Μέσα σε μια διετία το έλλειμμα του προϋπολογισμού της Ιρλανδίας έφτασε στα ύψη, ενώ αντίθετα τα φορολογικά της έσοδα μειώθηκαν σε ποσοστό 20%. Το 2008, η κυβέρνηση της Ιρλανδίας κατάφερε μετά βίας να διεκπεραιώσει τις υποχρεώσεις των έξι μεγάλων τραπεζών της χώρας και το 2010 η ανεργία αυξήθηκε σε ποσοστό 15%.

Η οικονομία της Ιρλανδίας δεν θα άντεχε για πολύ ακόμα, για αυτό το λόγο η ιρλανδική κυβέρνηση το 2010 ζήτησε βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η βοήθεια περιελάμβανε την παροχή δανείων συνολικού ύψους 67,5 δισ. ευρώ τα οποία αποτελούσαν το 40% της οικονομίας της Ιρλανδίας. Στον αντίποδα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ζήτησε για να τηρηθεί η συμφωνία, την συγχώνευση των τραπεζών με την ταυτόχρονη μείωση της στελέχωσης τους και την ευθυγράμμιση των περιουσιακών τους στοιχείων με τις καταθέσεις. Επίσης η κυβέρνηση της Ιρλανδίας σε συνεννόηση με το Ταμείο προέβησαν στην σύνταξη σχεδίου με σκοπό την μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος για τρία χρόνια. Το σχέδιο αυτό περιελάμβανε αύξηση του φόρου προστιθέμενης αξίας και των φόρων επί των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για τα αυτοκίνητα, την εισαγωγή

συμπληρωματικού φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, και την περικοπή δαπανών στη δημόσια διοίκηση (IMF, 2009).

Γκάνα

Η Γκάνα ήταν η πρώτη από τις χώρες της Αφρικής που απελευθερώθηκε από την αποικιακή κυριαρχία, το 1957. Από την δεκαετία του 1990 και μετά άρχισε να χτίζεται μια σταθερή δημοκρατία, αφήνοντας πίσω τις πολιτικές αναταραχές που την ταλάνιζαν για πολλές δεκαετίες. Στην διάρκεια του 1991 μέχρι το 2012 το ποσοστό της φτώχειας μειώθηκε από 53 σε 21 τοις εκατό. Οι παράγοντες που συνετέλεσαν στην μείωση αυτή ήταν οι αυξημένες εξαγωγές κακάο, χρυσού και πετρελαίου. Ωστόσο το 2015, η οικονομία της Γκάνα άρχισε να συρρικνώνεται, λόγω της διεύρυνσης των ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, του πληθωρισμού και του υποτιμημένου νομίσματος. Επίσης αποτέλεσμα της διόγκωσης της οικονομίας ήταν οι ανεξέλεγκτες κυβερνητικές δαπάνες, μέρος των οποίων ήταν η παροχή μεγάλων μισθών στο δημόσιο τομέα.

Το 2015, η Γκάνα αναγκάστηκε να απευθυνθεί στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και να λάβει δάνειο ύψους 918 εκατομμυρίων δολαρίων με σκοπό τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Το πρόγραμμα που συντάχθηκε από την Γκάνα και τους πιστωτές είχε τρεις στόχους:

- Αποκατάσταση της βιωσιμότητας του χρέους.
Η κυβέρνηση της Γκάνα ελαχιστοποίησε τις νέες προσλήψεις και τις μισθολογικές αυξήσεις στο δημόσιο. Για να αυξηθούν τα έσοδα του κράτους περιόρισε τη φοροδιαφυγή, καθιέρωσε φόρο πολυτελείας στα μεγάλα κυβισμού αυτοκίνητα και αύξησε τους φόρους για τα υψηλά εισοδήματα.
- Ενίσχυση της νομισματικής πολιτικής.
Οι αρχές συμφώνησαν να σταματήσουν σταδιακά τη χρηματοδότηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού από τις κεντρικές τράπεζες και να ενισχύσουν το καθεστώς περιορισμού του πληθωρισμού.

- Εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος.

Η επανεξέταση της ποιότητας των περιουσιακών στοιχείων αποκάλυψε σημαντική υποκεφαλαιοποίηση. Πολλές τράπεζες οδηγήθηκαν εν τέλει σε ανακεφαλαιοποίηση και η Τράπεζα της Γκάνα χρησιμοποίησε την ενισχυμένη εξουσία ώστε να εξαλείψει τους αφερέγγυους δανειστές. Η κεντρική τράπεζα ανέπτυξε μηχανισμούς για να διασφαλίσει ότι οι τράπεζες θα είναι σε θέση να πληρούν τα κατάλληλα πρότυπα αναδοχής και πιστοληπτικής αξιολόγησης (IMF, 2009).

Σερβία

Η οικονομία της Σερβίας αντιμετώπισε μεγάλες δημοσιονομικές ανισορροπίες και παρατεταμένες διαρθρωτικές προκλήσεις. Τέσσερις ήταν κυρίως οι παράγοντες που συνετέλεσαν στη καθοδική πορεία της οικονομίας. Πρώτον παρά τις αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών τα έσοδα δεν αυξάνονταν. Δεύτερον υπήρχε συνεχόμενη αύξηση στα δημόσια έξοδα, κυρίως στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων και στις καταβληθείσες συντάξεις. Τρίτον η αλόγιστη η παροχή βοήθειας κρατικών ενισχύσεων σε προβληματικές επιχειρήσεις, που γινόταν συνήθως με τη μορφή άμεσων επιδοτήσεων και εγγυήσεων δανεισμού και τέταρτον το κόστος επίλυσης προβληματικών δημόσιων τραπεζών.

Το 2009 η Σερβία σύναψε συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την χορήγηση οικονομικής βοήθειας ύψους 3 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το πρόγραμμα προέβλεπε σημαντική δημοσιονομική εξυγίανση. Τα σχέδια ενοποίησης άνω του ποσοστού 4,5% του ΑΕΠ επικεντρώθηκαν σε μέτρα διαρκούς δαπάνης όπως για παράδειγμα ο περιορισμός των υποχρεωτικών δαπανών και μείωση των κρατικών επιδοτήσεων σε κρατικές επιχειρήσεις. Επίσης έγιναν προσπάθειες για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της είσπραξης των φόρων και τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Οι όροι της συμφωνίας είχαν ως στόχο τον περιορισμό των δημοσιονομικών κινδύνων και την ενίσχυση των θεσμών για τη στήριξη της προβλεπόμενης δημοσιονομικής εξυγίανσης, ενώ ταυτόχρονα ενίσχυαν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Καθορίστηκε ανώτατο πλαφόν για τον περιορισμό των τρεχουσών πρωτογενών δαπανών. Επίσης οι όροι του προγράμματος περιελάμβαναν την ενίσχυση του δημόσιου μισθολογικού συστήματος, τη μείωση των επιδοτήσεων του προϋπολογισμού και στις κρατικές εγγυήσεις, τη βελτίωση της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών και τέλος στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (IMF, 2009).

Τζαμάικα

Το 1962 η Τζαμάικα μετά την απόκτηση της ανεξαρτησίας της, γνώρισε ισχυρή οικονομική ανάπτυξη. Όμως μετά από την περίοδο της χρηματοπιστωτικής κρίσης τη δεκαετία του 1990 και της περαιτέρω κάμψης μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, το αποτέλεσμα ήταν τα εισοδήματα να οδηγηθούν σε συρρίκνωση. Το δημόσιο χρέος της Τζαμάικας αυξήθηκε εξαιτίας διαφόρων παραγόντων όπως για παράδειγμα τα συνεχόμενα σφάλματα πολιτικής που ακολούθησαν οι κυβερνήσεις, οι φυσικές καταστροφές, η αυξανόμενη μετανάστευση και το υψηλό ποσοστό εγκληματικότητας. Το 2010, η Τζαμάικα στράφηκε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Ωστόσο, παρά την τοπική ανταλλαγή χρεών, ο δημοσιονομικός περιορισμός δεν ήταν αποτελεσματικός και η συμφωνία με το ταμείο κατέρρευσε. Μέχρι το 2013, το δημόσιο χρέος της Τζαμάικα είχε φθάσει σε ιστορικά υψηλό ποσοστό που άγγιξε το 147% του ΑΕΠ, καθιστώντας το ένα από τα πιο χρεωμένα κράτη στον κόσμο. Το 2013 η Τζαμάικα βρέθηκε στα πρόθυρα οικονομικής κατάρρευσης και μη έχοντας πρόσβαση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, αναγκάστηκε να συμμετάσχει σε ακόμα ένα πρόγραμμα διάσωσης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Χρειάστηκε μια ακόμη ανταλλαγή χρεών ώστε να φθάσει σε πρωτογενές πλεόνασμα 7,5% του ΑΕΠ για να συμβάλει στη σταθεροποίηση της οικονομίας και στην αντιμετώπιση των μακροχρόνιων διαρθρωτικών προκλήσεων. Όμως και αυτή η συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν κατέληξε θετικά, ωστόσο, υπήρξε βαθύς σκεπτικισμός για τη δέσμευση της Τζαμάικα προς τους στόχους του προγράμματος, ώστε άλλοι διεθνείς εταίροι να παρέχουν μόνο περιορισμένη χρηματοδότηση. Η Τζαμάικα ήταν ουσιαστικά μόνη της (IMF, 2009).

2.8 Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ ΣΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΝΤ

Προτού αναλύσουμε τον ρόλο του που διαδραματίζει η εγχώρια πολιτική στα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, θα πρέπει πρώτα να δούμε ποιος μπορεί να ελέγχει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Σύμφωνα με τον Vreeland (2004) η επιρροή που μπορεί να έχει μια χώρα στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι άμεσα συνδεδεμένη με το οικονομικό της μέγεθος. Πολλοί πιστεύουν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν άμεση επιρροή στα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Επίσης άλλες αναφορές δείχνουν ότι μη κυβερνητικοί παράγοντες,

όπως για παράδειγμα οι διεθνείς χρηματοδότες, έχουν επίσης σημαντική συμβολή στη διαμόρφωση των προγραμμάτων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Όσον αφορά το ρόλο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου διαπιστώνουμε ότι έχει κατακριθεί και έχει δεχθεί επίθεση, με ορισμένες από τις πιο έντονες επικρίσεις να αφορούν τη σύνδεση των προγραμμάτων του με τη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης στις δανειολήπτριες χώρες (Hutchison, 2003). Φαίνεται ότι οι επικριτές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ήταν ανακριβείς και άδικοι. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η απουσία σοβαρής θεωρίας σχετικά με το ρόλο που διαδραματίζει η εγχώρια πολιτική στη χώρα που λαμβάνει οικονομική βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Οι Nooruddin και Simmons (2006) αναφέρουν ότι οι μελετητές προσπαθώντας να εξηγήσουν γιατί ορισμένες χώρες είναι λιγότερο πιθανό να ολοκληρώσουν τα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ή να εφαρμόσουν τις μεταρρυθμίσεις που έχουν επιβληθεί, επικαλούντο την έννοια της "πολιτικής βούλησης", αλλά δεν υπάρχει συγκεκριμένη μελέτη για την οποία να γνωρίζουμε πώς οι πολιτικές εκτιμήσεις διαμορφώνονται και υλοποιούνται τα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Στις αρχές του 1970, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έδωσε έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη ως πολιτικό στόχο. Η ανάπτυξη αναπτύχθηκε ολοένα και περισσότερο ως στόχος στη δεκαετία του 1980. Σύμφωνα με τον Hardoy (2003), οι διευθύνοντες σύμβουλοι του ΔΝΤ Michael Camdessus και Horst Köhler υπογράμμισαν περαιτέρω τον ρόλο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην οικονομική ανάπτυξη.

Παρόλα αυτά, το βασικό επιχείρημα υπέρ αυτών των προγραμμάτων είναι ότι μόλις η οικονομία έρθει σε μια ισορροπία, έχοντας ταυτόχρονα εξαλείψει τα ελλείμματα και βελτιώσει το ισοζύγιο πληρωμών, η ανάπτυξη θα συνεχίσει να υπάρχει.. Υπάρχουν όμως και απόψεις, οι οποίες θεωρούν ότι η συμμετοχή των χωρών στα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου απαιτεί μέτρα, τα οποία μειώνουν την ανάπτυξη βραχυπρόθεσμα. Επίσης ο Conway (1994) θεωρεί ότι οι χώρες που συμμετείχαν στα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου δεν αναπτύσσονται ταχύτερα από ό, τι πριν από την είσοδό τους σε αυτά ή ταχύτερα από τις χώρες που δεν εισήλθαν ποτέ.

Οι Przeworski και Vreeland (2000), υποστηρίζουν ότι ο πολιτικός παράγοντας παίζει σημαντικό ρόλο ως προς την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Η πολιτική βούληση είναι πιο πιθανό να κάνει τις χώρες να συνεχίσουν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα και να αναπτυχθούν. Επίσης καταλήγουν στο

συμπέρασμα ότι όταν υπάρχει πολιτική βούληση στη συμμετοχή των χωρών στο πρόγραμμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αναπτύσσονται ταχύτερα από ότι οι χώρες που δεν διαθέτουν αυτή τη βούληση. Επίσης η χορήγηση δανείων από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εξαρτάται από την προθυμία του Ταμείου να εγκρίνει μια συμφωνία με βάση το πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης που προτείνεται. Ως εκ τούτου, ο δανεισμός από το ΔΝΤ αποτελεί ένα κοινό παρονομαστή των οικονομικών παραγόντων ζήτησης και προσφοράς. Συμπερασματικά διαπιστώνουμε ότι εκτός από την επιθυμία των κυβερνήσεων να συμμετέχει η χώρα τους στα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, έχει και το Ταμείο από την μεριά του την διάθεση να τους κρατήσει.

Οι Dollar και Svensson (2000) και Kilby (2000), υποστηρίζουν ότι πλέον έχει καθιερωθεί η εξωτερική βοήθεια να χορηγείται πολλές φορές για πολιτικούς λόγους και όχι ως ανάγκη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα των Bello και Kinley (1983), είναι ότι οι ΗΠΑ δεν έδωσαν σημασία στα οικονομικά κριτήρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και ανάγκασαν το Ταμείο να συμφωνήσει στην έγκριση δανείων σε χώρες όπως για παράδειγμα της Νότιας Αφρικής, το Ελ Σαλβαδόρ και της Αϊτή, οι οποίες ήταν φιλικές πολιτικά προς αυτήν. Στον αντίποδα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχει επίσης αρνηθεί την έγκριση δανείων στο Βιετνάμ το οποίο ήταν εχθρός πολιτικά των ΗΠΑ. Καταλήγουμε έτσι, ότι όσο πιο ευνοϊκά η χώρα ευθυγραμμίζεται με τις πολιτικές των ΗΠΑ, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να εγκριθεί δάνειο από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΑΣΚΕΙ ΤΟ ΔΝΤ

Τον προσδιορισμό του ρόλου και των χαρακτηριστικών των Διεθνών Οργανισμών γενικά και τις επιπτώσεις της δράσης τους επιχειρήσαν να μελετήσουν πληθώρα ερευνητών. Συγκεκριμένα, ένας Διεθνής Οργανισμός οφείλει να διαθέτει νομική προσωπικότητα, να έχει δηλαδή την ικανότητα να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, ενώ η νομική αυτή προσωπικότητα πρέπει να είναι αυτόνομη και διακριτή από την νομική προσωπικότητα των κρατών μελών (Νάσκου - Περάκη, 2014).

Η θέση στην οποία βρίσκονται οι διεθνείς οργανισμοί εξαρτάται από τις διάφορες θεωρίες σχετικά με τις διεθνείς σχέσεις και ποικίλει ανάλογα με το θεωρητικό ρεύμα βάσει του οποίου θα ερμηνευτεί. Ειδικότερα, από τις σημαντικότερες θεωρίες σχετικά με τις διεθνείς σχέσεις είναι ο ρεαλισμός και ο φιλελευθερισμός, θεωρίες οι οποίες εξασφαλίζουν δύο διαφορετικές θέσεις και ρόλους για τους διεθνείς οργανισμούς. Στην πρώτη περίπτωση, σύμφωνα δηλαδή με τον ρεαλισμό, οι διεθνείς οργανισμοί δεν κατέχουν κανέναν απολύτως ουσιώδη ρόλο στο διεθνές σύστημα, αντίθετα στην δεύτερη περίπτωση οι διεθνείς οργανισμοί κατέχουν έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο (Κεντρώτης και Κάτσιος, 2002).

Έναν από τους ιδιαίτερα σημαντικούς διεθνείς οργανισμούς αποτελεί το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το έναυσμα της δημιουργίας του έδωσε η ανάγκη για συνεργασία μεταξύ των κρατών και εν συνεχεία η ανάγκη για διευθέτηση των διαφόρων παγκοσμίων προβλημάτων. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ιδρύθηκε με σκοπό τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και τη διευθέτηση των ζητημάτων, όπως για παράδειγμα η νομισματική συνεργασία ή η επίτευξη συναλλαγματικής σταθερότητας. Άλλοι λόγοι δημιουργίας ήταν η διευθέτηση των διεθνών πληρωμών και τα ελλείμματα στα ισοζύγια πληρωμών. Σαφώς ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αλλάζει με το πέρασ του καιρού, όμως η ύπαρξη του ως ενός θεσμού που αποσκοπεί στην προώθηση της πολυμερούς συνεργασίας των κρατών αποτελεί ένα μείζονος σημασίας εγχείρημα (Boughton, 2004).

Σύμφωνα με τον Pastor (1991) το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είναι ο κύριος πολυεθνικός οργανισμός που έχει παίξει και θα διαδραματίσει για τις επόμενες δεκαετίες ουσιαστικό ρόλο στη διαχείριση των διεθνών συγκρούσεων που προκλήθηκαν από την κρίση χρέους του

Τρίτου Κόσμου. Ως αποτέλεσμα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θέσπισε διάφορα προγράμματα λιτότητας και αναδιάρθρωσης του χρέους πολλών χωρών λόγω κρίσης (Pang, 1989). Ωστόσο, αυτά τα προγράμματα λιτότητας έχουν αυστηρές απαιτήσεις και προϋποθέσεις που πρέπει να υιοθετήσουν τα έθνη πριν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο επεκτείνει τη χρηματοδοτική συνδρομή σε μια συγκεκριμένη χώρα (Lichtensztein, 1984).

Οι χώρες προτού προχωρήσουν στην εκτέλεση οποιοδήποτε προγράμματος, συνυπογράφουν μια συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο η οποία θέτει ορισμένες προϋποθέσεις και συγκεκριμένα ειδικούς στόχους για τη μακροοικονομική πολιτική που πρέπει να ακολουθήσουν για την αποκατάσταση της ισορροπίας του ισοζυγίου πληρωμών και στην εξασφάλιση της αποπληρωμής του χρέους στο Ταμείο. Σύμφωνα με τον Stiglitz (2000) αυτές οι συνθήκες, οι οποίες συνήθως περιλαμβάνουν αυστηρή νομισματική-πιστωτική πολιτική και μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού, είναι αμφιλεγόμενες.

Ο Gonza'Lez Souza (1994) υποστηρίζει ότι όταν μια κυβέρνηση πάρει την απόφαση να συμμετάσχει σε συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, πιέζεται σε μεγάλο βαθμό ώστε να θεσπίσει και να φέρει εις πέρας αυτά τα μέτρα λιτότητας. Έτσι, οι άνθρωποι θεωρούν ότι με την υπογραφή συμφωνίας αυτής με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα τους στερήσει την εθνική αυτονομία ή ακόμα και την κυριαρχία της χώρας τους. Επίσης ο Remmer (1986) αναφέρει ότι η απόφαση των κυβερνήσεων να συμμετάσχουν σε προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου μπορεί να τις κάνει να φαίνονται ότι ξεπουλιούνται στους δυτικούς καπιταλιστικούς παράγοντες. Συνεπώς, η επίδραση που θα έχει η επισφράγιση της συμφωνίας με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ενδεχομένως να κάνει τους πολίτες να αμφισβητούν τις πολιτικές και τα κίνητρα της κυβέρνησης και αυτή η απώλεια νομιμότητας μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένες διαμαρτυρίες (Petras και Brill, 1986).

Σχετικά με την πολιτική που ασκεί το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αρκετές είναι οι αναφορές ακαδημαϊκών έργων που αναφέρουν ότι αυτή σχετίζεται άμεσα με την εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ εξαιτίας του μεγάλου ποσού χρηματοδότησης που παρέχουν ώστε με αυτόν τον τρόπο χρησιμοποιούν την επιρροή τους στο Ταμείο για να επιβάλουν τη δική τους πολιτική ατζέντα (Goldstein, 2000 και Frey, 1997).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα που αναφέρεται από τον Oatley (2003) είναι οι πιέσεις που δέχθηκε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο από τις ΗΠΑ ώστε να παραχωρήσει πιστώσεις στις περιπτώσεις του Μεξικού και της Αργεντινής στην δεκαετία του 1980. Επίσης υποστηρίζει ότι οι στενότεροι σύμμαχοι των ΗΠΑ λαμβάνουν μεγαλύτερα δάνεια ειδικά μετά το τέλος

του ψυχρού πολέμου. Ο Miles Kahler (1990) υποστηρίζει ότι οι ΗΠΑ μπλόκαραν επιτυχώς την ανανέωση των Διευθυνόντων Συμβούλων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου όταν «τα επιτεύγματα δεν ανταποκρίνονταν στις αμερικανικές προσδοκίες». Σε άμεση συνάρτηση με τα παραπάνω ήταν και η δήλωση του Κογκρέσο των ΗΠΑ ότι κανένας διευθύνων σύμβουλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου δεν μπορεί να λάβει καμία σημαντική απόφαση χωρίς την άδεια από τις Η.Π.Α (Swedberg 1986).

Ακόμα μια αναφορά σχετικά με την πολιτική που ασκεί το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο γίνεται από τον Gould (2003), ο οποίος υποστηρίζει ότι οι πολιτικές κατευθύνονται εν μέρει από ιδιωτικές τράπεζες οι οποίες έχουν χορηγήσει δάνεια στον οργανισμό.

3.2 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ

Από την εποχή της Μεγάλης Ύφεσης οι οικονομολόγοι θεωρούσαν ότι αν οι τιμές δεν είναι απόλυτα ευέλικτες και οι παραγωγικοί πόροι δεν χρησιμοποιούνται πλήρως, τότε η πίστωση και τα χρήματα μπορούσαν να επηρεάσουν έντονα την οικονομική δραστηριότητα και την ανάπτυξη βραχυπρόθεσμα (Gylfason, 1987). Η επιβολή νομισματικής συγκράτησης σε συνδυασμό με υψηλά επιτόκια και συναλλαγματικές ισοτιμίες, είχε ως αποτέλεσμα την σημαντική πτώση της οικονομικής δραστηριότητας. Μέρος της διαχείρισης της κρίσης του χρέους ήταν ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου μέσω των οικονομικών προγραμμάτων που επέβαλαν μετά από δανεισμό των χωρών από αυτόν.

Οι Przeworski και Vreeland (2000) αναφέρουν ότι οι κυβερνήσεις που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες υιοθετούν προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είτε επειδή είναι απεγνωσμένα για τα συναλλαγματικά αποθέματα τους είτε επειδή θέλουν να χρησιμοποιήσουν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ως μέσο για τη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων ή και των δύο.

Σύμφωνα με τον (Ionescu, 2013) η υιοθέτηση μέτρων στα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου καθίσταται υποχρεωτική για την παροχή οικονομικής βοήθειας που θεωρείται απαραίτητη για την εφαρμογή των κανόνων της οικονομίας της αγοράς, τη βελτίωση του εσωτερικού και του διεθνούς επιχειρηματικού κλίματος και την οικονομική ανάπτυξη. Τα προγράμματα αυτά συνοδεύονται από σημαντικό κοινωνικό κόστος και η διαδικασία αυτή επηρεάζει μερικές φορές την κοινωνική συνοχή, προάγοντας τους

συμβιβασμούς μεταξύ του προγράμματος που δημιουργήθηκε από κοινού με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και του κυβερνητικού προγράμματος της εκάστοτε χώρας. Ωστόσο, η οριστικοποίηση μιας συμφωνίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ενισχύει την κοινωνική θέση της χώρας στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, μειώνει τον κίνδυνο της χώρας και δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες υλοποιούμενες υπό τη μορφή θετικής οικονομικής ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τον Evrensel (2002) κατά την περίοδο 1971-1997, οι αναπτυσσόμενες χώρες λάμβαναν προγράμματα σταθεροποίησης από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο πολύ συχνά. Η συχνότητα λήψης των προγραμμάτων σταθεροποίησης που υποστηρίζονται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο άρχισε να αυξάνεται από την εισαγωγή των ειδικών λογαριασμών διαχείρισης, του SAF και του ESAF το 1986 και το 1987, αντίστοιχα. Παρόλο που τα προγράμματα σταθεροποίησης φαίνεται να παρέχουν βραχυπρόθεσμη βοήθεια ως προς το ισοζύγιο πληρωμών, οι βελτιώσεις αυτές στην πραγματικότητα δεν διατηρούνται μετά την λήξη του προγράμματος.

Με την πάροδο των ετών καθώς και πρόσφατα, η προσέγγιση και ειδικότερα οι προϋποθέσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την οικονομική σταθεροποίηση των χωρών, έχουν αποτελέσει αντικείμενο πολλών αντιπαραθέσεων. Ο Stiglitz (2000), συμφωνούσε με την άποψη των επικριτών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, οι οποίοι υποστήριζαν ότι οι διορθωτικές ενέργειες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου κάνουν τα πράγματα χειρότερα βαθαινοντας την ύφεση. Επίσης οι Bordo και Schwartz (2000), είχαν παρομοιάσει την διαδικασία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την διάσωση των χωρών σαν ένα φάρμακο που κάνει περισσότερο κακό παρά καλό. Αντιθέτως σύμφωνα με τους (Khan 1990) και (Conway 1994), θεωρούσαν ότι τα προγράμματα που υποστηρίζονταν από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο βελτίωναν την ισορροπία των πληρωμών και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Οι Beveridge και Kelley (1980), κάνοντας ανασκόπηση των προγραμμάτων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που υποστηρίχθηκαν από τα καθεστάτα εφεδρείας κατά τη διάρκεια του 1969-1978, κατέληξαν ότι οι φορολογικοί στόχοι επιτεύχθηκαν σε περίπου μισές περιπτώσεις. Επιπλέον οι κυβερνήσεις δεν ήταν γενικά επιτυχείς στην επίτευξη στόχων όσον αφορά τη σύνθεση των δαπανών μεταξύ των τρεχουσών και των κεφαλαιουχικών δαπανών. Σύμφωνα με τον Nowzad (1981), η συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στις αναπτυσσόμενες χώρες, δεν τυγχάνει καλής εντύπωσης. Συνήθως τα σχόλια πολιτών ήταν εχθρικά. Εκτός από τους πολίτες, επικριτές του Ταμείου ήταν δημοσιογράφοι, κοινωνικοί επιστήμονες, ακαδημαϊκοί ακόμα και κυβερνητικοί αρχηγοί. Ο Killick (1993),

εξετάζει τον μεταβαλλόμενο ρόλο και την αποτελεσματικότητα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Θεωρεί ότι τα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι ακατάλληλα. Είναι σχεδιασμένα να επιβάλλουν μεγάλο κόστος στις χώρες δανεισμού μέσω της απώλειας παραγωγής και απασχόλησης, με αποτέλεσμα την περαιτέρω εξαθλίωση των οικονομικά ασθενέστερων πολιτών. Ο τρόπος λειτουργίας και η έλλειψη ευελιξίας των διαπραγματεύσεων του Ταμείου παραβιάζουν την κυριαρχία των κρατών και απομακρύνουν τις κυβερνήσεις από τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόσουν. Τέλος ο ίδιος θεωρεί ότι οι πιστώσεις και τα προγράμματα της είναι πολύ μικρά, ακριβά και βραχυπρόθεσμα. Πολλοί παρατηρητές θεωρούν ότι τα προβλήματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ξεκίνησαν από την ίδρυση του. Ισχυρίζονται ότι το ταμείο δημιουργήθηκε από και για τις βιομηχανικές χώρες, ότι δηλαδή οι αρμόδιοι που συνέταξαν το προσχέδιο αυτό, το έκαναν με τρόπο που θα αφορούσε αποκλειστικά και μόνο τα συμφέροντα των ανεπτυγμένων χωρών και ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν ήταν πρωταρχικής σημασίας. Επίσης από τις 45 χώρες που συμμετείχαν στην ίδρυση του Ταμείου μόνο οι 28 αναπτύχθηκαν ενώ από αυτές μόνο οι 9 που σήμερα θεωρούνταν βιομηχανικές ήταν παρούσες. Την ίδια στιγμή αξιωματούχοι από τις Φιλιππίνες και την Ινδία συμμετείχαν στις συζητήσεις, οι χώρες των οποίων δεν ήταν τότε συνταγματικά ανεξάρτητες. Η χορήγηση των δανείων από τα διεθνή ιδρύματα ήταν μια διαδικασία υπόσχεσης των δανειζόμενων χωρών να ακολουθήσουν ένα συγκεκριμένο σύνολο πολιτικών.

Οι Mussa και Savastano (2019), θεωρούν ότι παρόλο που υπάρχουν πολλές επικρίσεις για τον ρόλο των προγραμμάτων, δύο είναι οι ουσιαστικές κριτικές που σχετίζονται με τον ποσοτικό χαρακτήρα της προσέγγισης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την οικονομική σταθεροποίηση. Πρώτον, επειδή τα προγράμματα που υιοθετούνται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο χρησιμοποιούν ένα παρόμοιο ποσοτικό πλαίσιο σε ένα ευρύ φάσμα περιπτώσεων, υπάρχει η κριτική ότι η προσέγγιση του οργανισμού για την επίτευξη της σταθεροποίησης είναι άκαμπτη και δεν ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες καταστάσεις των διαφόρων μελών κρατών και στις μεταβαλλόμενες συνθήκες με την πάροδο του χρόνου. Δεύτερον, λόγω της κοινής πρακτικής για τον καθορισμό ποσοτικών κριτηρίων απόδοσης για τη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική σε όλα σχεδόν τα προγράμματα που υιοθετούνται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, υπάρχει η πεποίθηση ότι η προσέγγιση του οργανισμού βασίζεται σε ξεπερασμένα οικονομικά μοντέλα και αρχές που δεν λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα και αβεβαιότητα των βασικών μακροοικονομικών σχέσεων.

Αντιθέτως σύμφωνα με τον Sachs (1984), ένας ενδεχόμενος δανεισμός από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο μπορεί να αποσυμπιέσει τη ρευστότητα στη χώρα και με αυτό τον τρόπο να βοηθήσει τόσο τους δανειστές όσο και τους οφειλέτες. Όπως και στην εγχώρια οικονομία, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμβάλλει στην υπερνίκηση μιας σαφώς καθορισμένης αποτυχίας της αγοράς. Το επιχείρημα αυτό αποτελεί το επίκεντρο της αρχικής παρέμβασης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην κρίση χρέους στις αρχές της δεκαετίας του 1980.

Η πρώτη παρέμβαση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην κρίση χρέους ξεκίνησε το 1982 εξαιτίας της Μεξικάνικης κρίσης. Οι χώρες άρχιζαν να υποφέρουν από κρίση ρευστότητας, γεγονός το οποίο αμβλύθηκε από την ταυτόχρονη άνοδο των παγκόσμιων επιτοκίων και την απότομη διακοπή του δανεισμού των εμπορικών τραπεζών. Η κρίση δεν ήταν ένα φαινόμενο που μπορούσε να λυθεί γρήγορα όπως υποστήριζε ο (Cline 1984) γιατί πολύ απλά δεν αποτελούσε απλώς ένα πρόβλημα ρευστότητας. Τα επιχειρήματα σχετικά με τη ρευστότητα είναι χωρίς αμφιβολία βάσιμα σε ορισμένες περιπτώσεις, αλλά επίσης υπάρχουν και πολλοί αναλυτές, οι οποίοι δεν συμφωνούν ότι η κρίση του χρέους των αναπτυσσόμενων χωρών αποτελούσε απλώς ένα πρόβλημα ρευστότητας. Έξι χρόνια μετά την έναρξη της κρίσης, σχεδόν καμία χώρα δεν επέστρεψε στο κανονικό δανεισμό από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές και η δευτερογενής αξία των τραπεζικών δανείων στις δανειολήπτριες χώρες αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό απομειώσεις στην αποτίμηση. Για τις περισσότερες χώρες, η κρίση αντιπροσωπεύει πιο θεμελιώδη προβλήματα όπως αυτό της φερεγγυότητας και της μακροπρόθεσμης προθυμίας πληρωμής εκ μέρους των οφειλέτριων χωρών.

3.3 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΟΥ ΠΑΡΕΙΧΕ ΤΟ ΔΝΤ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

Όταν ο τραπεζικός πανικός που πρωτοεμφανίστηκε την περίοδο 2007-2008 απειλούσε τη σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος, πολλές ήταν οι κυβερνήσεις, οι οποίες πήραν την πρωτοβουλία να προσφέρουν ένα μείγμα παροχών που αποτελούνταν από γενναιόδωρες δημόσιες εγγυήσεις και φιλόδοξα κίνητρα. Έκτοτε, οι μεγάλες πρωτογενείς ελλείψεις και οι διογκωμένες επιβαρύνσεις πολλών χωρών που έχουν προκύψει από την αλόγιστη παροχή των κυβερνήσεων έχουν επαναφέρει τον φόβο στους επενδυτές, τους πολιτικούς και τους οικονομολόγους (Jorra, 2010).

Στη δεκαετία του 1980 το πελατολόγιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αποτελούνταν αποκλειστικά από χώρες χαμηλού εισοδήματος. Οι αναπτυσσόμενες χώρες με καλύτερες ευκαιρίες είχαν πρόσβαση στις ιδιωτικές διεθνείς κεφαλαιαγορές και προτιμούσαν να δανειστούν από εκεί και όχι από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Μόνο μετά το 1982 και μετά την μεγάλη κρίση χρέους της Λατινικής Αμερικής, το Ταμείο άρχισε και πάλι να δανείζει ορισμένες από τις υπερχρεωμένες αναδυόμενες οικονομίες. Με την πτώση του κομμουνισμού, υπήρξε περαιτέρω διαφοροποίηση του δανεισμού του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου καθώς οι οικονομίες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης άρχισαν επίσης να χρησιμοποιούν πόρους του Ταμείου.

Η χρηματοπιστωτική κρίση σήμερα αποτελεί μια πολύ σημαντική πρόκληση για το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, διότι το μέγεθος των αποθεματικών δεν φθάνει για να μπορέσει να παράσχει από μόνο του την απαραίτητη ρευστότητα σε χώρες όπως στις Ηνωμένες Πολιτείες και στις βιομηχανικές χώρες. Η συμμετοχή σε προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου έχει γίνει μια κοινή επιλογή για πολλές χώρες τις τελευταίες δεκαετίες. Σχεδόν όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν λάβει χρηματοδοτική στήριξη από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τουλάχιστον μία φορά από το 1970. Οι λίγες εξαιρέσεις περιλαμβάνουν τη Μποτσουάνα, το Ιράν, τη Μαλαισία και την Παραγουάη. Ως εκ τούτου, ένα ερώτημα είναι γιατί τόσες χώρες έχουν ζητήσει οικονομική βοήθεια από το ΔΝΤ (Barro και Lee, 2002).

Κατά γενικό κανόνα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δανείζει χρήματα μόνο σε χώρες με προβλήματα πληρωμών, δηλαδή σε χώρες που δεν λαμβάνουν αρκετά ξένο συνάλλαγμα ώστε να πληρώσουν οτιδήποτε πρέπει αγοράζουν από άλλες χώρες. Οι χώρες, όπως και οι άνθρωποι, όμως, ξοδεύουν πολλές φορές περισσότερα χρήματα από όσα λαμβάνουν, και εξακολουθούν να δανείζονται μέχρι να εξαντληθεί η πίστωσή τους, κάτι που εν τέλει θα γίνει. Όταν συμβεί αυτό, η χώρα πρέπει να αντιμετωπίσει μια σειρά από δυσάρεστες

πραγματικότητες, όπως για παράδειγμα οι απώλειες στην αγοραστική δύναμη του νομίσματός τους και η αναγκαστική μείωση των εισαγωγών από άλλες χώρες. Έτσι όταν μια χώρα που βρίσκεται σε αυτή την κατάσταση έχει την δυνατότητα να ζητήσει βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, θα το κάνει γιατί θα της παρέχει για αρκετό χρονικό διάστημα επαρκές ξένο νόμισμα ώστε να μπορέσει να αποκαταστήσει τη ζημιά, προκειμένου να σταθεροποιήσει το νόμισμά της και να ενισχύσει το εμπόριο.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δανείζει σε χώρες οι οποίες διακατέχονται από προβλήματα πληρωμών, με διάφορους μηχανισμούς που διαφέρουν ανάλογα με το είδος του προβλήματος που αντιμετωπίζουν. Οι μηχανισμοί που χρησιμοποιούνται συχνά είναι δύο ειδών: 1) οι ρυθμίσεις stand-by που έχουν σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση των ελλειμμάτων των προσωρινών πληρωμών και εφαρμόζονται από το 1952 και 2) οι διευρυμένες ρυθμίσεις (Sidell, 1988). Ο δεύτερος αυτός μηχανισμός αυτός εισήχθη το 1974 για να υποστηρίξει τις χώρες που έχουν παρατεταμένες δυσκολίες στο ισοζύγιο πληρωμών, καθώς και τις διακυμάνσεις των πληρωμών τους οι οποίες δεν μπορούν να διορθωθούν εντός ενός έτους. Αυτοί οι μηχανισμοί παρέχουν πίστωση σε μία χώρα που αντιμετωπίζει πρόβλημα με τις ξένες υποχρεώσεις της και έχουν διάρκεια από ένα έως δύο χρόνια (όταν υπάγεται στην περίπτωση συμφωνιών stand-by) και από τρία έως τέσσερα χρόνια (όταν υπάγεται στην περίπτωση διευρυμένων ρυθμίσεων) ώστε να μπορέσει να αναδιοργανώσει τα οικονομικά της, να αναδιαρθρώσει την οικονομία της και να λάβει μέτρα για την αποκατάσταση της ανάπτυξης. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος, η χώρα έχει τη δυνατότητα να δανειστεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε δόσεις μέχρι τη μέγιστη αξία της πίστωσης της για να μπορέσει να πραγματοποιήσει την αποπληρωμή του εξωτερικού της χρέους, υπό την προϋπόθεση όμως ότι θα είναι σύμφωνη να ακολουθήσει το πρόγραμμα πολιτικής προσαρμογής.

Τον Αύγουστο του 2008 τα συνολικά αποθέματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου έφθαναν τα 352 δισ. δολάρια. Το μεγαλύτερο ποσό που δόθηκε ποτέ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε μια περίοδο ενός έτους ήταν 30 δισεκατομμύρια δολάρια το οποίο ήταν στην περίοδο της ασιατικής χρηματοπιστωτικής κρίσης ενώ σε διάρκεια δύο ετών το μεγαλύτερο δάνειο που παρείχε ήταν 40 δισεκατομμύρια δολάρια στην Αργεντινή, την Ουρουγουάη, τη Βραζιλία και την Τουρκία.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχει δανείσει μέχρι σήμερα 200 δισεκατομμύρια σε πάνω από 35 χώρες παγκοσμίως όπως για παράδειγμα στο Ιράκ, στην Ιορδανία, στη Τυνησία, στη

Βραζιλία, στην Αργεντινή, στην Ουκρανία και σε 16 χώρες ακόμη της Αφρικής. Επίσης τα τελευταία χρόνια το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παρείχε οικονομική βοήθεια με σκοπό να αντιμετωπιστεί η χρηματοπιστωτική κρίση σε χώρες όπως το Μαλάουι, η Αγκόλα, η Κολομβία και η Σιέρα Λεόνε. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προέβη σε ρυθμίσεις για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της κρίσης και την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, για αυτό τον λόγο ανανέωσε το πακέτο εργαλείων δανειοδότησης που είχε με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των μελών του και εξέδωσε δάνεια μηδενικού επιτοκίου για να βοηθήσει τις χώρες χαμηλού εισοδήματος.

Στην δεκαετία του 2008, πολλές οικονομίες αναδυόμενων αγορών έλαβαν μέτρα δημοσιονομικής φύσεως με σκοπό να αποφευχθεί η επανάληψη μιας τέτοιας κρίσης αλλά και η επιστροφή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου καταγράφονται ότι στα μέσα του 2008 τα συναλλαγματικά διαθέσιμα αποθεματικά των αναπτυσσόμενων χωρών ανήλθαν σε 5,47 τρισεκατομμύρια δολάρια ενώ στις βιομηχανικές χώρες ανήλθαν σε 1,43 τρισεκατομμύρια δολάρια. Ο Weiss (2009) αναφέρει ότι βασικός ρόλος της συσσώρευσης των αποθεματικών οφείλεται στην αύξηση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων (όπως για παράδειγμα το πετρέλαιο και τα ορυκτά) σε συνδυασμό με τα υψηλά ποσοστά αποταμίευσης στις αναδυόμενες ασιατικές χώρες. Ως αποτέλεσμα της συσσώρευσης αυτής ήταν η μείωση της ζήτησης δανείων και εξασθένηση της δημοσιονομικής θέσης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Όπως παρατηρούμε στο Σχήμα 3.3.1 το 2003 ο δανεισμός από το ΔΝΤ έφτασε στο αποκορύφωμά του, όπου οι εκκρεμείς πιστώσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου έφθασαν στα 110,29 δισ. δολάρια. Ενώ μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2008, τα εκκρεμή δάνεια του ΔΝΤ μειώθηκαν κατά 92,6 δισ. Δολάρια φθάνοντας στα 17,72 δισ. δολάρια.

Σχήμα 3.3.1: Ο Δανεισμός του ΔΝΤ (1990-2008)

Πηγή: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Η οικονομική βοήθεια που παρείχε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στα 75 χρόνια λειτουργίας του σε όλο τον κόσμο περιλαμβάνει:

- Την ανασυγκρότηση του διεθνούς συστήματος πληρωμών μετά την περίοδο του ΄Β Παγκοσμίου Πολέμου
- Την υποστήριξη νέων αφρικανικών εθνών κατά τη δεκαετία του 1960
- Την βοήθεια σε οικονομίες που επλήγησαν από τις πετρελαϊκές κρίσεις τη δεκαετία του 1970
- Την παροχή οικονομικής βοήθειας στο Μεξικό, την Τουρκία και τις βασικές χώρες αναδυόμενων αγορών στην Ασία κατά την δεκαετία του 1990
- Την κατάλυση και παροχή πολυμερούς ελάφρυνσης του χρέους σε περισσότερες από 30 υπερχρεωμένες και χαμηλού εισοδήματος χώρες στα τέλη της δεκαετίας του 1990/2000
- Την υποστήριξη των μεγάλων οικονομιών, ιδίως στην Ευρώπη, μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση
- Την έγκαιρη παροχή οικονομικής ενίσχυσης στη Γουινέα, τη Λιβερία και τη Σιέρρα Λεόνε για την καταπολέμηση της επιδημίας Ebola του 2015

3.4 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΧΡΕΟΥΣ

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και η επακόλουθη ευρωπαϊκή κρίση είχαν σημαντικές επιπτώσεις στις παγκόσμιες διαμορφώσεις συναλλαγματικών ισοτιμιών (Fratzscher, 2009). Η Ευρώπη δεν στάθηκε τυχερή και έπεσε και αυτή θύμα της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Σύμφωνα με τον (Moro, 2013) συνήθως περιγράφεται ως κρίση κρατικού χρέους, αλλά στην πραγματικότητα πρόκειται για μια αλληλουχία αλληλεπιδράσεων μεταξύ κυριαρχικών και τραπεζικών προβλημάτων που προκάλεσαν σοβαρή οικονομική επιβράδυνση. Για τις περισσότερες χώρες, οι μεγάλες απώλειες ανταγωνιστικότητας που υπέστησαν συνδέονταν με την άνοδο της εγχώριας ζήτησης, καθώς τα ονομαστικά επιτόκια μειώθηκαν υπερβολικά ενώ το σύνολο των καταναλωτών, των επιχειρήσεων και των τραπεζών ήταν υπερβολικά αισιόδοξοι για τις μελλοντικές προοπτικές εισοδήματος και κέρδους. Συνεπώς η πολύ μεγάλη ζήτηση και η σχετική πιστωτική άνθηση οδήγησαν στη δημιουργία μεγάλου εγχώριου και εξωτερικού χρέους σε αρκετές χώρες της Ευρώπης. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμμετείχε από την αρχή ενεργά στα προγράμματα διάσωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό να αντιμετωπιστεί η κρίση δημόσιου χρέους που πρωτοεμφανίστηκε στα μέσα του 2009 σε διάφορες χώρες της Ευρώπης. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο παρείχε μέσω των προγραμμάτων του οικονομική βοήθεια σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες όπως για παράδειγμα στην περίπτωση της Ελλάδας, της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας, προσφέροντας ως αντάλλαγμα περίπου το ένα τρίτο στα ταμεία έκτακτης ανάγκης για την διάσωσή τους. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο μέσω των απεσταλμένων τους, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, πρότεινε προγράμματα οικονομικής βοήθειας και παρακολούθησε στενά την πρόοδο των οικονομιών τους μέσω τριμηνιαίων αναφορών που βασίζονται σε οικονομικές καταστάσεις (Jost και Seitz, 2012).

Τον Μάιο του 2010 μετά την επιδείνωση της κρίσης του χρέους της ζώνης του ευρώ, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πήραν την απόφαση να ιδρύσουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF). Το Ευρωπαϊκό Ταμείο βοηθάει μέσω χρηματοδότησης τα κράτη μέλη της ευρωζώνης τα οποία βρίσκονται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση. Οι χώρες που αντιμετωπίζουν οικονομικό πρόβλημα υπόκεινται σε όρους διαπραγμάτευσης με την τρόικα, η οποία αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Υλοποιώντας το πρόγραμμα προσαρμογής σε βάθος χρόνου η συμμετέχουσα χώρα βελτιώνει τα οικονομικά μεγέθη της και, ως εκ τούτου, ενισχύεται η φερεγγυότητα, γεγονός που με τη σειρά του της

επιτρέπει να επιστρέψει στις αγορές και να μπορέσει να δανειστεί με ευνοϊκούς όρους αγορών . Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα χαιρετίζει τις αποφάσεις που έλαβαν το 2012 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες ενισχύουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας. Οι αποφάσεις που έλαβαν αφορούσαν τα εξής: Πρώτον, οι ηγέτες της ευρωζώνης συμφώνησαν να αναθεωρήσουν το μέγεθος των συστημάτων ασφαλείας τους έως τον Μάρτιο ίδιου έτους. Δεύτερον, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας να τεθεί σε ισχύ έως τον Ιούλιο του 2012, νωρίτερα από ό, τι προβλεπόταν αρχικά. Τρίτον, όσον αφορά τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, η ζώνη του ευρώ να τηρήσει τις καθιερωμένες πρακτικές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, γεγονός που θα βοηθήσει να καθιευχαστούν οι επενδυτές. Τέλος, να καθιερωθεί μια διαδικασία έκτακτης ψηφοφορίας και να ενσωματωθεί στους κανόνες του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας, γεγονός το οποίο θα κάνει πιο αποτελεσματική τη λήψη αποφάσεων, ιδίως σε κρίσιμες καταστάσεις (Constancio, 2012).

Η ικανότητα των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αντέξουν τους αρνητικούς μακροοικονομικούς και χρηματοοικονομικούς κλυδωνισμούς αναγνωρίστηκε ως σημαντική πρόκληση για την επιτυχία του ευρώ (Feldstein, 1997).

Ωστόσο, στις αρχές της ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω της απειρίας της στη διαχείριση κρίσεων αναγκάστηκε να συνεργαστεί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στη σύνταξη προγραμμάτων διάσωσης. Σύμφωνα με τον Penet (2008) για όσο χρονικό διάστημα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε στην κατοχή του την πλειοψηφία των κεφαλαίων όπως για παράδειγμα στην Ουγγαρία και τη Ρουμανία, είχε τον έλεγχο στις πολιτικές συζητήσεις και στον καθορισμό των όρων του προγράμματος διάσωσης. Αντιθέτως, στην περίπτωση όπου οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπερέβαιναν τις αρμοδιότητες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, τότε ο σχεδιασμός του προγράμματος τελούσε υπό αμφισβήτηση. Στη περίπτωση της Λετονίας, οι Ευρωπαίοι αρνήθηκαν να καταργήσουν το τοπικό τους νόμισμα, κάτι που όμως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ήθελε να γίνει, επειδή υπονόμειε την προοπτική της χώρας για την ένταξή της στην Ευρωζώνη. Δεδομένου ότι η υποτίμηση του νομίσματος δεν ήταν μέρος των προϋποθέσεων του προγράμματος διάσωσης, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προειδοποίησε ότι η Λετονία θα πρέπει να προβεί σε ριζοσπαστικά μέτρα λιτότητας τα οποία το Ταμείο είχε προβλέψει ότι θα έβλαπταν την προοπτική μιας ταχείας ανάκαμψης (IMF 2010β: 20,23). Αντιλαμβανόμαστε έτσι ότι οι διαφορές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν ένα

προειδοποιητικό σημάδι των προβλημάτων που θα αντιμετώπιζε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με την περίπτωση της Ελλάδας.

Αρχικά, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα μπορούσε να αμφισβητήσει την καταλληλότητα ορισμένων χωρών ως προς τις προδιαγραφές για την ένταξη τους στο ευρώ. Η αποτυχία αυτής της επιλογής οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις πολιτικές ευαισθησίες. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Ελλάδας υπήρχαν αρκετά στοιχεία που αποδείκνυαν ότι δεν ήταν έτοιμη ακόμα να ενταχθεί στη ζώνη του ευρώ - όχι μόνο λόγω της διαφορετικής οικονομικής διάρθρωσης σε σχέση με τα άλλα μέλη της ζώνης του ευρώ αλλά και λόγω προβλέψιμων δυσκολιών όσον αφορά την τήρηση των απαιτήσεων του δημοσιονομικού πλαισίου, δεδομένης της προηγούμενης ιστορικής αφερευγυότητας του (Korits, 2016).

Δεδομένου ότι η περίπτωση του χρέους της Ελλάδας ήταν πολύ μεγαλύτερη από τις προηγούμενες δανειακές υποθέσεις, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα χρειαζόταν να δανείσει ένα πολύ μεγάλο ποσό, μια απόφαση που θα έπρεπε να συμφωνεί με τους κανόνες περί βιωσιμότητας ώστε να αποφύγει να επαναλάβει τα λάθη που διαπράχθηκαν στην περίπτωση της Αργεντινής. Η κατηγοριοποίηση του χρέους της Ελλάδας ως βιώσιμου ή μη βιώσιμου έγινε το επίκεντρο μιας παρατεταμένης διαμάχης μεταξύ του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρική Τράπεζας.

Σύμφωνα με τους Corsetti και Roubini (1993), Beetsma και Uhlig (1999), ο δανεισμός των εθνικών κυβερνήσεων σε ένα κοινό νόμισμα, έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν προβλήματα ελεύθερης κυκλοφορίας όταν υπάρχουν ισχυρά κίνητρα για τη διάσωση μιας χώρας η οποία δανείζεται σε μεγάλο βαθμό. Το ευρώ σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του υπερδανεισμού με δύο τρόπους. Ο πρώτος τρόπος είναι η οριοθέτηση του μεγέθους των ετήσιων δημοσιονομικών ελλείψεων στο 3% του ΑΕΠ και του δημοσίου χρέους μέχρι το 60% του ΑΕΠ από το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, και ο δεύτερος τρόπος είναι να συμπεριληφθεί μια ρήτρα, η οποία θα περιλαμβάνει μια ένδειξη όπου θα ειδοποιούσε για κρατική δυσλειτουργία εάν μια κυβέρνηση δεν κατόρθωνε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της (Lane, 2012).

Ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στις δημοσιονομικές πτυχές της Ευρωπαϊκής κρίσης αποκαλύπτει ένα μικτό ιστορικό επιδόσεων. Γενικά, ενώ η δημοσιονομική εποπτεία πριν από την περίοδο της κρίσης ήταν σε μεγάλο βαθμό αναποτελεσματική, οι δημοσιονομικές συνιστώσες των προγραμμάτων σταθεροποίησης, καθώς και η τεχνική υποστήριξη που παρείχε το Ταμείο, μπορούν να θεωρηθούν θετικές υπό τις επικρατούσες

συνθήκες στη ζώνη του ευρώ . Εάν προσπαθήσουμε να αξιολογήσουμε την εμπειρία πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης στην Ευρώπη θα διαπιστώσουμε ότι προσφέρει ορισμένα διδάγματα, μερικά από τα οποία επιβεβαιώνουν αυτά που προέκυψαν από προηγούμενη αξιολόγηση των επιδόσεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου κατά την πορεία προς την κρίση. Ορισμένες αδυναμίες που προέκυψαν έχουν διορθωθεί ή βρίσκονται στη διαδικασία διόρθωσης. Ενώ οι δημοσιονομικές συμβουλές του ΔΝΤ για όλες τις χώρες της Ευρώπης ήταν γενικά κατάλληλες, οι εκτιμήσεις της δημοσιονομικής θέσης, της διαφάνειας, της βιωσιμότητας και των κινδύνων στις φορολογικά ευάλωτες χώρες ήταν μάλλον επιφανειακές. Αν και τα στελέχη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου υποστήριξαν την ανάγκη για δημοσιονομική πειθαρχία στα μέλη της ζώνης του ευρώ, δεν μπόρεσαν να αποτρέψουν την δημοσιονομική κρίση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται ο σκοπός της έρευνας, το ερευνητικό ερώτημα που καλούμαστε να απαντήσουμε, οι ερευνητικοί στόχοι, η αιτιολόγηση της έρευνας, ο ερευνητικός σχεδιασμός, η ερευνητική στρατηγική, η μέθοδος συλλογής δεδομένων και τέλος γίνεται αναφορά στα ζητήματα δεοντολογίας που εφαρμόστηκαν για τη συγγραφή της εργασίας αυτής.

4.1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί σε ποιο βαθμό και σε ποια επίπεδα έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και συγκεκριμένα την Αργεντινή και τη Βραζιλία. Κάνοντας μια αναδρομή στα προηγούμενα κεφάλαια διαπιστώσαμε ότι η οικονομική κρίση έχει επιφέρει αρνητικές συνέπειες σε πολλούς τομείς της καθημερινότητας των ανθρώπων, όπως στην ανεργία, στην απασχόληση και στην εύρεση εργασίας, στην υγεία κλπ. Επιπλέον, θα πραγματοποιηθεί σύγκριση μεταξύ των δύο χωρών (Αργεντινή και Βραζιλία), και θα δοθεί έμφαση στις συνέπειες της κρίσης και την συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ως παράγοντα σταθεροποίησης μέσω της καθοδήγησης και της οικονομικής ενίσχυσης των χωρών αυτών.

4.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Σύμφωνα με την Mason (2009) η διατύπωση των ερευνητικών ερωτήσεων οδηγεί στον περιορισμό του ευρύτερου ερευνητικού πεδίου σε ένα συγκεκριμένο ερευνητικό πρόβλημα ή σ' έναν «νοητικό γρίφο» προς μελέτη. Το ερευνητικό ερώτημα στο οποίο καλείται να απαντήσει η παρούσα εργασία είναι το ακόλουθο:

- *Ποιος είναι ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων οικονομικών κρίσεων που ανακύπτουν ως απόρροια της σύγχρονης οικονομικής, εμπορικής και πολιτικής δραστηριότητας; Με ποιους τρόπους επέδρασε στην οικονομική κρίση της Αργεντινής και της Βραζιλίας και ποιες οι διαφορές αλλά και οι ομοιότητες στην αντιμετώπιση της κρίσης των κρατών αυτών;*

4.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Βάσει του ερευνητικού σκοπού της εργασίας συντάσσονται οι κάτωθι ερευνητικοί στόχοι της:

1. Να προσδιοριστεί με σαφήνεια ο ρόλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και ειδικότερα οι αρμοδιότητες του και οι καθορισμένες ενέργειές του για την αντιμετώπιση των οικονομικών κρίσεων των διαφόρων κρατών.
2. Να μελετηθούν δύο περιπτώσεις κρατών που βιώνουν βαθιά οικονομική κρίση, η Αργεντινή και η Βραζιλία. Μελέτη των αιτιών εκδήλωσης οικονομικής κρίσης, κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές συνέπειες και τρόποι αντιμετώπισης.
3. Μελέτη του έργου του Διεθνούς νομισματικού Ταμείου στην οικονομική διάσωση των κρατών αυτών. Ποιες ενέργειες πραγματοποιήθηκαν από μέρους του, ποια η οικονομική ενίσχυση που δόθηκε σε κάθε χώρα, ποια η έκβαση των ενεργειών αυτών.
4. Εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τα οριζόμενα στον στόχο 3, αξιολόγηση και κριτική ανάλυση του τρόπου χειρισμού της κρίσης στα δύο αυτά κράτη από μέρους του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

4.4 ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα τελευταία έτη η παγκόσμια οικονομική κρίση αδιαμφισβήτητα έχει πλήξει τόσο αδύναμες όσο και ισχυρές οικονομίες. Η οικονομική κρίση όμως μιας χώρας και οι αρνητικές συνέπειες της σαφώς πλήττουν άμεσα την ίδια την χώρα, έμμεσα όμως και σταδιακά πλήττουν και ένα σύνολο άλλων χωρών με τις οποίες η πληγείσα χώρα διατηρεί σχέσεις και συνάπτει συναλλαγές. Για τον λόγο αυτό στα πλαίσια της παρούσας εργασίας θα μελετηθούν δύο περιπτώσεις χωρών που βιώνουν κρίση τα τελευταία έτη, η Αργεντινή και η Βραζιλία. Στην κατεύθυνση αυτή θα μελετηθεί ο ρόλος που έχει διαδραματίσει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στην ενίσχυση και την οικονομική βοήθεια των κρατών αυτών προκειμένου να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης.

4.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Προκειμένου να επιτύχουμε να απαντήσουμε στο σύνολο των ερευνητικών ερωτημάτων που ετέθησαν θα γίνει χρήση ποιοτικού σχεδιασμού. Η ποιοτική έρευνα είναι μια επιστημονική μέθοδος παρατήρησης για τη συλλογή μη-αριθμητικών δεδομένων. Αυτός ο τύπος έρευνας αναφέρεται στις έννοιες, τους ορισμούς, τα χαρακτηριστικά, τις μεταφορές και την περιγραφή των πραγμάτων. Σύμφωνα με τους Berg και άλλους (2012) η έρευνα αυτή απαντά στο γιατί και πώς μπορεί να εμφανιστεί ένα συγκεκριμένο φαινόμενο. Οι ποιοτικές ερευνητικές προσεγγίσεις χρησιμοποιούνται σε πολλούς ακαδημαϊκούς κλάδους, με ιδιαίτερη έμφαση στα ανθρώπινα στοιχεία των κοινωνικών και φυσικών επιστημών. Μια δημοφιλής μέθοδος ποιοτικής έρευνας είναι η μελέτη περίπτωσης, η οποία εξετάζει σε βάθος «σκοπίμα δείγματα» για την καλύτερη κατανόηση ενός φαινομένου (Yin 1989).

Βάσει αυτής της μεθόδου μελετώνται επαγωγικά συμπεράσματα και τα αποτελέσματα προέρχονται από μη τυποποιημένη συλλογή δεδομένων. Πρόκειται ουσιαστικά για μια διερευνητική μελέτη η οποία επιχειρεί να δώσει απάντηση αναφορικά με την χρησιμότητα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στις χώρες που παρέχει οικονομική στήριξη και τις συνέπειες της εφαρμογής των κανόνων που αυτό ορίζει στις χώρες αυτές.

4.6 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η εργασία θα υλοποιηθεί μέσω της ερευνητικής στρατηγικής της μελέτης περίπτωσης των δύο χωρών, της Αργεντινής και της Βραζιλίας. Η μελέτη περίπτωσης υλοποιείται τόσο σε ποιοτικό όσο και σε ποσοτικό σχεδιασμό, στην συγκεκριμένη περίπτωση όπως αναφέραμε ανωτέρω πρόκειται για έναν ποιοτικό σχεδιασμό.

4.7 ΜΕΘΟΔΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Αρχικά για την συγγραφή του βιβλιογραφικού μέρους της εργασίας θα χρησιμοποιηθούν πηγές τόσο από την ελληνική όσο και από την διεθνή βιβλιογραφία. Θα γίνει χρήση βιβλίων, ακαδημαϊκών άρθρων και δημοσιεύσεων, πρακτικών συνεδρίων και παρουσιάσεων που θα

αφορούν την κρίση και τον ρόλο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην αντιμετώπιση των κρίσεων.

Όσον αφορά το ερευνητικό μέρος της εργασίας που θα εστιάσει στην ανάλυση του τρόπου χειρισμού της κρίσης των οικονομικών της Αργεντινής και της Βραζιλίας θα χρησιμοποιηθούν στοιχεία από επίσημες πηγές όπως παράδειγμα η επίσημη ιστοσελίδα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

4.8 ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Η παρούσα έρευνα όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω θα αποτελείται από βιβλιογραφική επισκόπηση του ρόλου και των καθηκόντων των Διεθνών Οργανισμών και ειδικότερα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Επιπλέον, θα περιέχει επεξεργασία αριθμητικών δεδομένων όπου είναι εφικτό και εφόσον τα στοιχεία κοινοποιούνται σε επίσημες πηγές αναφορικά με την δραστηριότητα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και την επίδραση της λειτουργίας του σε χώρες, όπως η Αργεντινή και η Βραζιλία.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω και εφόσον η έρευνα δεν πραγματοποιείται μέσω συνέντευξης ή ερωτηματολογίων, δεν τίθεται ζήτημα προστασίας προσωπικών δεδομένων, ούτε και συγκατάθεσης ή ενημέρωσης σε συμμετοχή στην έρευνα. Σαφώς όμως και επειδή πραγματεύεται την περίπτωση δύο πραγματικών χωρών και θα γίνει χρήση και παρουσίαση αριθμητικών δεδομένων προς εξαγωγή συμπερασμάτων οφείλουμε να διασφαλίσουμε την ακεραιότητα και την διαφάνεια των στοιχείων που θα χρησιμοποιηθούν. Δεν θα προβούμε σε αλλοίωση των στοιχείων αυτών και δεν θα μεροληπτήσουμε υπέρ καμίας περίπτωσης από τις συγκεκριμένες που μελετώνται.

Τέλος, στην εργασία γίνεται σαφής και πλήρης αναφορά στο σύνολο των πηγών που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας, προκειμένου οι ερευνητές να είναι σε θέση να διαπιστώσουν την αντικειμενικότητα και την πραγματικότητα των στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΝΤ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Η Λατινική Αμερική αποτελεί μια ευμετάβλητη περιοχή η οποία έχει συνδεθεί με ιστορικά εξαιρετικά υψηλά ποσοστά πληθωρισμού, έχοντας σημαντική μακροοικονομική αστάθεια και ιστορικό που αποτελείται από ανεπιτυχείς νομισματικές και δημοσιονομικές σταθεροποιήσεις. Από 1980 και μετά, αρκετές χώρες της Λατινικής Αμερικής έχουν υιοθετήσει οικονομικά και χρηματοπιστωτικά προγράμματα που έχουν εγκριθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με στόχο τη μείωση της ευαισθησίας τους στις οικονομικές κρίσεις. (Ortiz και Bejar, 2013). Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η αξιοπιστία των δημόσιων φορέων για την σταθεροποίηση της χώρας είναι χαμηλή, καθιστώντας το έργο της επιτυχούς εφαρμογής των νέων προγραμμάτων σταθεροποίησης πολύ δύσκολο. Οι χώρες της Λατινικής Αμερικής είναι επίσης οι συχνότεροι χρήστες δανείων και των προγραμμάτων σταθεροποίησης που υποστηρίζονται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προβάλλεται συχνά από τις κυβερνήσεις ως «κυριότερος υπεύθυνος» με σκοπό εκείνες να αποφύγουν να εμφανιστούν ως υπαίτιες μπροστά στον κόσμο που υποχρεώθηκε να υποστεί μια σειρά στερήσεων και κακουχιών. Ως εκ τούτου, υπήρξαν σοβαρά περιστατικά που ανάγκασαν τις κυβερνήσεις να εγκαταστήσουν τα προγράμματα σταθεροποίησης στις χώρες της Λατινικής Αμερικής (Βραζιλία, Αργεντινή και Βενεζουέλα). Εκεί, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε επιβάλει δημοσιονομική λιτότητα (ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς) και αυστηρότερες νομισματικές πολιτικές, απαιτώντας από τις κυβερνήσεις να ακολουθήσουν αυτές τις πολιτικές ως προϋπόθεση για τη λήψη οικονομικής βοήθειας (Stiglitz, 2000). Όμως, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν θα εκχωρούσε τα συμφωνηθέντα χρήματα μέχρις ότου οι ιδιώτες πιστωτές προέβαιναν στον δανεισμό νέων κεφαλαίων. Ως αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί ένα νέο πρότυπο, στο οποίο οι οφειλέτες θα συνάψουν συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την εφαρμογή εγχώριων μέτρων λιτότητας και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα παρέχει την χρηματοδότηση έκτακτης ανάγκης υπό τον όρο της ακούσιας δανειοδότησης ιδιωτών πιστωτών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η περίπτωση της Αργεντινής, η οποία το 1997 προειδοποίησε τους διεθνείς πιστωτές ότι δεν θα μπορεί να πληρώσει τις δόσεις του εξωτερικού της χρέους, εκτός αν της δοθεί πίστωση άνω των 2 δισεκατομμυρίων δολαρίων

για να εξασφαλίσουν ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης 4%. Ο Pastor (1989) αναφέρει ότι η οικονομική ανάπτυξη και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών της Αργεντινής μειώθηκαν δραματικά, προκαλώντας θυμό και δυσαρέσκεια και τροφοδότησαν τη λαϊκή αντίσταση έναντι του Ταμείου. Για παράδειγμα στις 23 και 24 Νοεμβρίου 2000 σημειώθηκε απεργία με πλήθος κόσμου να ξεπερνά τους 15.000 εργαζόμενους, οι οποίοι διαμαρτυρήθηκαν για την εμπλοκή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που είχε ως αποτέλεσμα να παραλύσει την Αργεντινή για αρκετές ημέρες προκαλώντας ιστορική αναταραχή που τελικά ανέτρεψαν τον Πρόεδρο Fernando de la Rúa. Η Βραζιλία επίσης δεν μπόρεσε να συγκεντρώσει τα χρήματα οδηγώντας την σε αναβολή της πληρωμής του εξωτερικού της χρέους (Serbanescu, 1987).

Μία άλλη περίπτωση είναι η χώρα του Μεξικό, η οποία ζήτησε βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο όταν η οικονομική κρίση την έπληξε τον Δεκέμβριο του 1994. Εκείνη την περίοδο το πρόγραμμα θεωρήθηκε ήπια αποτυχημένο. Το πακέτο διάσωσης ανήλθε στο ποσό των 40 δισεκατομμυρίων δολαρίων που εκταμιεύτηκε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο προς την Βραζιλία, το οποίο αποτελούσε το μεγαλύτερο πακέτο διάσωσης που δόθηκε ποτέ. Σύμφωνα με τον (Karur, 1998) πολλοί ήταν αυτοί που είχαν χαρακτηρίσει την παρέμβαση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ως «επιτυχία», όμως στην πραγματικότητα η κατάσταση ήταν πολύ διαφορετική. Οι πραγματικοί μισθοί που είχαν διαμορφωθεί σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ήταν πολύ χαμηλοί ακόμα και από τα προ της κρίσης επίπεδα.

Σύμφωνα με τους Hutchison και Noy (2003) οι δυσμενείς εξωτερικές συνθήκες και το υψηλό ποσοστό φτώχειας φαίνεται να καθιστούν το κόστος εφαρμογής των πολιτικών που υποστηρίζονται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υψηλό, και ως εκ τούτου η συμμόρφωση με τις συνθήκες του προγράμματος είναι χαμηλή και ένα μεγάλο ποσοστό των προγραμμάτων να ακυρώνεται.

Οι κυβερνήσεις δήλωσαν ότι είναι «αναγκασμένες» να εφαρμόσουν προγράμματα σταθεροποίησης προκειμένου να αποκτήσουν πιστώσεις από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα και κατά συνέπεια να έχουν πρόσβαση σε διμερείς πιστώσεις και τη σύσταση των όρων πληρωμής του χρέους τους.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 το καθεστώς του απολυταρχισμού στη Λατινική Αμερική άρχισε να αποδίδει τη θέση του στις διαδικασίες της πολιτικής απελευθέρωσης και του εκδημοκρατισμού. Η κρίση του χρέους στις αρχές της δεκαετίας του 1980 επιτάχυνε αυτή την τάση. Υπό το βάρος των συντριπτικών εξωτερικών οικονομικών υποχρεώσεων, η περιοχή

έπεσε στη χειρότερη ύφεση της από τη δεκαετία του 1930. Η παρατεταμένη ανεργία, η ελαχιστοποίηση των επενδύσεων και ο μεγάλος πληθωρισμός μεγέθυναν όλα τα τρωτά σημεία και τις αντιφάσεις του απολυταρχισμού (Remmer, 1986).

Από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η Βραζιλία και η Αργεντινή ήταν αυτές που δέχτηκαν τη μεγαλύτερη πίεση. Η Αργεντινή έχασε το 18% των καταθέσεων στο τραπεζικό της σύστημα και περίπου το ήμισυ των συναλλαγματικών της αποθεμάτων. Από την άλλη μεριά, στη Βραζιλία εφαρμόστηκαν μέτρα για την τόνωση των εισροών κεφαλαίων, μέσω της μείωσης ή της εξάλειψης των υφιστάμενων φόρων επί των ξένων αγορών αποθεμάτων και ομολόγων. Σύμφωνα με τους Calvo και Reinhart (1996) μετά την λήψη των μέτρων αυτών, οι χρηματοπιστωτικές αγορές έγιναν πιο ήρεμες και μεγάλο μέρος του κεφαλαίου που είχε διαφύγει από αυτές τις χώρες άρχισε να επιστρέφει. Ωστόσο, ενώ η Χιλή και η Κολομβία άντεξαν στην κρίση σχετικά καλά, παρουσίασαν και εκείνες απότομες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών τους τα τελευταία χρόνια.

5.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ

5.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Η Αργεντινή παρόλο που έχει μακρά ιστορία οικονομικών κρίσεων κάποτε αποτελούσε μία από τις πιο πλούσιες χώρες παγκοσμίως. Ο λαός της ωστόσο είχε την τάση να επιλέγει ή να ανέχεται συνεχώς ηγέτες, οι οποίοι δεν είχαν ιδέα για το πώς δημιουργείται και πώς διατηρείται ο πλούτος. Η νομισματική κρίση λοιπόν καθώς και η οικονομική ύφεση που επήλθε έχουν τις ρίζες τους σε αυτήν ακριβώς την αποτυχία κατανόησης (Schuler, 2002). Σύμφωνα με τον Saidon (2009) η οικονομική ιστορία της Αργεντινής που διαδραματίστηκε από το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα και έπειτα, χαρακτηρίστηκε από ένα πρότυπο συμπεριφοράς της οικονομικής δραστηριότητας με υψηλή μεταβλητότητα στην αναπτυξιακή διαδικασία και με ρυθμό ανάπτυξης μικρότερο από αυτόν των λεγόμενων «αναπτυγμένων» χωρών. Σύμφωνα με τον δείκτη του βαθμού μεταρρύθμισης στις χώρες της Λατινικής Αμερικής που αναφέρεται στην δημοσίευση της Lora (1997), η Αργεντινή ήταν ένας γρήγορος και βαθύς μεταρρυθμιστής κατά την περίοδο 1988-1993. Ωστόσο, παρόλο που η Αργεντινή προχώρα στην ιδιωτικοποίηση και στην απελευθέρωση του εμπορίου και του χρηματοπιστωτικού τομέα, υπολείπεται της απελευθέρωσης της αγοράς εργασίας και της δημοσιονομικής μεταρρύθμισης.

Στη δεκαετία του 1930, το κατά κεφαλήν εισόδημα στην Αργεντινή ήταν παρόμοιο με αυτό της Γαλλίας, της Γερμανίας και του Καναδά και έτσι η Αργεντινή βοήθησε στην τροφοδότηση μιας κατεστραμμένης μεταπολεμικής Ευρώπης (Vogel, 2002).

Στην διετία 1975-1976, η Αργεντινή διανύει μια περίοδο χάους και αβεβαιότητας, που οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος από την οικονομική και πολιτική αστάθεια μετά τον θάνατο του Perón το 1974. Σύμφωνα με τον Cooney (2007) μετά το θάνατο του Perón τον Ιούλιο του 1974, η σύζυγος του Isabel Perón κληρονόμησε μια κρίση η οποία έφτασε στο χειρότερο σημείο της τον Ιούνιο του 1975, όταν ο υπουργός Οικονομικών Rodrigo αποπειράθηκε να εφαρμόσει μια σειρά από σκληρά μέτρα στην προσπάθεια του να μετριάσει τον πληθωρισμό. Μετά την αποτυχία του Rodrigo να επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα, η κυβέρνηση της Αργεντινής επέτρεψε μια προσαρμογή της τάξης του 140% για τους ονομαστικούς μισθούς με αποτέλεσμα η χώρα να οδηγηθεί σε υπερπληθωρισμό. Την ίδια χρονιά η κυβέρνηση της Isabel Perón μη μπορώντας να βρει άλλη λύση ζήτησε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο την παροχή οικονομικής βοήθειας, καθώς τα αποθέματα χρειάζονταν αναπλήρωση, δεδομένης της οικονομικής κρίση στη χώρα. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο όμως δεν

επιθυμούσε να έρθει σε επαφή ή να εφαρμόσει οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική συμφωνία με την συγκεκριμένη κυβέρνηση παρά τις προσπάθειες από την μεριά της οικονομικής ομάδας της Αργεντινής στην Ουάσιγκτον. Αν αναλογιστούμε το μέγεθος της κρίσης που υπήρχε στην Αργεντινή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα έπρεπε να έχει βοηθήσει ή να είχε παράσχει κάποια σταθερότητα μέσω οικονομικής βοήθειας. Μόλις μία εβδομάδα μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα που έγινε τον Μάρτιο του 1976 και χωρίς να χρειαστεί να διαπραγματευτεί ή να στείλει αντιπροσωπεία, η κυβέρνηση κατάφερε να λάβει πάνω από 100 εκατομμύρια δολάρια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Εκτός από αυτή την εκδήλωση υποστήριξης για μια κυβέρνηση πρόθυμη να εφαρμόσει και να επιβάλει νεοφιλελεύθερες πολιτικές, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έδωσε το μεγαλύτερο δάνειο σε μια λατινοαμερικανική χώρα (260 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ) (Schvarzer, 1986 : 45-46).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής επέβαλαν αυστηρή νομισματική πειθαρχία στα δικά τους θεσμικά όργανα, γεγονός το οποίο καθιστούσε πιο δαπανηρό το δανεισμό χρημάτων, επειδή οι τράπεζες υποχρεώνονταν να διατηρούν υψηλότερες υποχρεώσεις. Μία ιδιαίτερα ζημιογόνος πολιτική λιτότητας ήταν η Εγκύκλιος της Κεντρικής Τράπεζας. Η Εγκύκλιος αυτή εγκρίθηκε το 1980, συνδέοντας μηνιαίες δόσεις με την αξία του αμερικάνικου δολαρίου στην Αργεντινή, η οποία αυξήθηκε κατά δέκα φορές μεταξύ των αρχών του 1981 και του Ιουλίου 1982, όταν ο νέος πρόεδρος της κεντρικής τράπεζας, ο Cavallo διέκοψε την προσαύξηση (μέχρι τότε, οι εμπορικές τράπεζες είχαν αποσύρει το 5% του δανειακού τους χαρτοφυλακίου το μήνα). Ως αποτέλεσμα της διακοπής της προσαύξησης αυτής ήταν η απώλεια της εμπιστοσύνης των πιστωτικών αγορών τοπικά για την υπόλοιπη δεκαετία του 1980, συμβάλλοντας άμεσα στο αρνητικό οικονομικό κλίμα στην Αργεντινή κατά τα έτη αυτά. Στα μέσα του 1989, όταν και ανέλαβε τα καθήκοντα του ως Πρόεδρος της Αργεντινής ο Carlos Menem οι πρώιμες προσπάθειες σταθεροποίησης του πληθωρισμού απέτυχαν, με αποτέλεσμα την περαιτέρω υποτίμηση του νομίσματος και σοβαρή μείωση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της Κεντρικής Τράπεζας.

Στις αρχές του 1990, η Αργεντινή έπασχε από υψηλό πληθωρισμό που άγγιζε το 200% και από χαμηλό ποσοστό παραγωγικότητας. Θέλοντας να περιορίσει τον πληθωρισμό και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, η Αργεντινή προσπάθησε να σταθεροποιήσει το νόμισμά της συνδέοντας το με το Αμερικάνικο δολάριο (Tracinski, 2002). Με αυτόν τον τρόπο και με την ίδρυση ενός νομισματικού συμβουλίου που προσάρμοσε το πέσο στο δολάριο, η Αργεντινή κατάφερε να καταστήσει τις εισαγωγές φθηνότερες και να μειώσει τον πληθωρισμό. Παρόλο που είχε αρχικά συναντήσει σημαντική επιτυχία, οι ενέργειες του διοικητικού συμβουλίου

τελικά απέτυχαν. Σε αντίθεση με αυτό που οι περισσότεροι άνθρωποι σκέφτονται, αυτή η σύνδεση δεν υπήρχε, εκτός από τα πρώτα χρόνια του σχεδίου. Από τότε, η κυβέρνηση δεν χρειάστηκε ποτέ να χρησιμοποιήσει τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας για τη συντήρηση του χρέους, εκτός από την περίπτωση που η ύφεση και οι μαζικές αποσύρσεις τραπεζών άρχισαν το 2000. Πριν από την εφαρμογή του νομισματικού συμβουλίου, υπήρξε μεγάλη συζήτηση για το ποιο νόμισμα θα πρέπει να συνδέεται με το πέσο. Σύμφωνα με πολλούς οικονομολόγους, το πέσο θα έπρεπε να έχει συνδεθεί με ένα καλάθι νομισμάτων από τις χώρες που ήταν οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι της Αργεντινής. Άλλοι ισχυρίστηκαν ότι το πέσο πρέπει να συνδεθεί με το αμερικανικό δολάριο, διότι θα παρέχει απλότητα κατανόησης, υψηλότερο βαθμό ασφάλειας, μεγαλύτερη διεθνή αξιοπιστία και υπόσχεση για αυξημένο εμπόριο με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ένα από τα βασικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η οικονομία ήταν οι στρεβλώσεις της αγοράς εργασίας, η σημαντικότερη εκ των οποίων ήταν η ανεργία. Η ανεργία έχει άμεση επίπτωση στην ανάπτυξη. Γενικά, ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσεται η οικονομία επηρεάζει άμεσα τον αυξανόμενο αριθμό ανέργων, τη διάρκεια της ανεργίας και την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού.

Αυτή η περίοδος κρίσης είχε άμεσες επιπτώσεις στην αγορά εργασίας της Αργεντινής, με αποτέλεσμα να αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό η ανεργία, να αυξηθεί ο χρόνος αναζήτησης της εργασίας αλλά και στην μείωση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.

Σύμφωνα με τον Cox Edwards (1997), τη δεκαετία του 1990 σε μια συντονισμένη προσπάθεια ώστε να αντιμετωπιστεί επιτυχώς η κρίση του χρέους, οι περισσότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής άρχισαν να ανοίγουν τις οικονομίες τους λαμβάνοντας μέτρα όπως για παράδειγμα την ιδιωτικοποίηση μέρους της δημόσιας περιουσίας τους, την απελευθέρωση της αγοράς εργασίας, την εμπορική προώθηση της κοινωνικής ασφάλισης, την ασφάλεια στο χώρο εργασίας την απορρύθμιση και την αποκέντρωση των υπέρ-πληθυσμιακών περιοχών. Αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι τα μέτρα αυτά παρήγαγαν τις πιο ασταθείς μορφές εργασίας.

Ο Ghosh (2005) αναφέρει ότι στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η κυβέρνηση της Αργεντινής ξεκίνησε μια σειρά από μεταρρυθμίσεις με σκοπό την ενίσχυση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές υλοποιήθηκαν σε τρεις φάσεις: το 1991, το 1995 και το 1998. Η πρώτη φάση των μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκε το 1991 αντιπροσώπευε μια μέτρια βελτίωση στην ευελιξία της αγοράς εργασίας, εισάγοντας συμβάσεις ορισμένου χρόνου και ειδικά προγράμματα κατάρτισης για τους νεοεισερχόμενους

στην αγορά εργασίας. Στη δεύτερη φάση, η κυβέρνηση το 1995 σε συνεργασία με τις επιχειρηματικές οργανώσεις και τη Συνομοσπονδία Εργασίας κατέληξαν σε συμφωνία για τη διευκόλυνση της προσωρινής πρόσληψης και της πιο ευέλικτης εργασίας για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Το αποτέλεσμα αυτών των μεταρρυθμίσεων ήταν να αυξηθεί το ποσοστό των εργαζομένων με συμβόλαια σταθερού χρόνου ή κατάρτισης, δηλαδή από το 6% όλων των εργαζομένων το 1995 το ποσοστό ανήλθε σε 12% το 1997.

Τον Απρίλιο του 1991, ο Menem επανέφερε τις πολιτικές της χώρας έχοντας την σύμφωνη γνώμη της Ουάσιγκτον σε αυτό που αργότερα ονομάστηκε οικονομικός νεοφιλελευθερισμός. Το σύστημα αυτό περιλάμβανε ένα πρόγραμμα μαζικών ιδιωτικοποιήσεων και μεταρρυθμιστικών νόμων του εργατικού δυναμικού, το οποίο ενθάρρυνε τις ξένες επενδύσεις και είχε ως αποτέλεσμα την εισροή χρημάτων στη χώρα για να χρηματοδοτήσουν τα δημοσιονομικά ελλείμματα.

Ωστόσο μέχρι το 1995, η οικονομία της Αργεντινής εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει ύφεση. Η Αργεντινή έπρεπε να εξασφαλίσει χρηματοδότηση ύψους 11 δισεκατομμυρίων δολαρίων, συμπεριλαμβανομένων των 2,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, εξαιτίας των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, της ύφεσης αλλά και της πτώσης των κεφαλαίων ως αποτέλεσμα αντίδρασης στη μεξικανική κρίση. Οι αποφάσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου άρχισαν να επηρεάζουν ουσιαστικά την οικονομία της Αργεντινής, το χρηματιστήριο και το σχέδιο ξένων επενδύσεων. Σύμφωνα με τον Paddock (2002), τον Μάιο του 1995, η κυβέρνηση της Αργεντινής, φοβούμενη μια αρνητική αντίδραση στην αγορά, προσπάθησε να αρνηθεί μια έκθεση στην οποία αναφερόταν ότι θα έπρεπε να επαναδιαπραγματευτεί τις συνθήκες δανεισμού με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Λίγους μήνες αργότερα ωστόσο, η κυβέρνηση άρχισε τις επαναδιαπραγματεύσεις με αποτέλεσμα την τεράστια πτώση της χρηματιστηριακής αγοράς της Αργεντινής.

Τον Δεκέμβριο του 1999 η νέα κυβέρνηση, μια συμμαχία του Ριζοσπαστικού Κόμματος (UCR) και του Frepaso που κατατάσσονταν ως ένας κεντροαριστερός συνασπισμός, ανέλαβε και αντιμετώπισε τη μείωση των κρατικών δαπανών εν μέσω της ύφεσης. Σύμφωνα με τους Perry και Servén (2003) από την αρχή, η διοίκηση του De la Rúa έπρεπε να αντιστρέψει το αρνητικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί λόγω της χαμηλής ανάπτυξης, των υψηλών και αυξανόμενων απαιτήσεων ανατροπής του χρέους και της υπερβολικής και άκαμπτης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η στρατηγική της κυβέρνησης για να απελευθερωθεί από αυτό το αρνητικό κλίμα, ήταν να επικεντρωθεί στην αναζωογόνηση της ανάπτυξης με ταυτόχρονη

μείωση των δημοσιονομικών ανισορροπιών. Μια ανεξάρτητη αξιολόγηση δόθηκε από τον *The Economist* (2002): «Η κυβέρνηση de la Rúa ήταν αδύναμη και αναποτελεσματική. Ο πρόεδρος δεν είχε πλειοψηφία στο Κογκρέσο και κυριαρχείται από τα επαρχιακά αφεντικά του πολιτικού κινήματος Πέρονιστ. Πολλοί μελετητές κατηγοριοποιούν τον Περονισμό ως μια φασιστική ιδεολογία ενώ ο Hayes (1973) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το περονιστικό κίνημα δημιούργησε μια μορφή φασισμού που ήταν διακριτική στην Λατινική Αμερική. Σύμφωνα με τους Bambaci και άλλους (2002) οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις συνδυάστηκαν με μέτρα σταθεροποίησης. Οι αποφάσεις πολιτικής σε διάφορα μέτωπα ελήφθησαν με γνώμονα τον αντίκτυπό τους στις βραχυπρόθεσμες δημοσιονομικές ανάγκες. Επιπλέον, λόγω της φήμης του περονιστικού κινήματος, η κυβέρνηση έπρεπε να στείλει σημάδια δέσμευσης με τη μεταρρυθμιστική πορεία, η οποία επιχειρήθηκε μέσω ενός γρήγορου και ταυτόχρονου ρυθμού μεταρρύθμισης σε διάφορα μέτωπα. Παρά τις προσπάθειες αυτές, η σταθεροποίηση κατά την αρχική περίοδο απέτυχε, με αποτέλεσμα να προβούν σε παραίτηση δύο Υπουργοί Οικονομίας. Παρόλο όμως που αυξήθηκαν οι ξένες επενδύσεις, η ύφεση δεν περιορίστηκε σε επιθυμητό βαθμό και το σταθερό επιτόκιο της έδωσε λιγότερη ευελιξία με την νομισματική της πολιτική. Αναπόφευκτα, η Αργεντινή δεν πέτυχε να υλοποιήσει εξ' ολοκλήρου τα μέτρα που της πρότειναν και έτσι δεν μπόρεσε να εξυπηρετήσει το εξωτερικό της χρέος με αποτέλεσμα την παύση της μέχρι τότε χρηματοδότησης. Το νόμισμα της Αργεντινής, το πέσο, υποτιμήθηκε αρκετά έναντι του δολαρίου και κηρύχθηκε στάση πληρωμών, γεγονός που δυσχέρανε πολύ την υπάρχουσα κατάσταση.

Η διαφάνεια στο εμπόριο ήταν ένας άλλος τομέας όπου η διαρθρωτική μεταρρύθμιση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ελλιπής. Ενώ καταργήθηκαν πολλά άμεσα και έμμεσα εμπορικά εμπόδια μέχρι το τέλος του 1990, η Αργεντινή εξακολουθούσε να είναι μια σχετικά κλειστή οικονομία (IMF, 2003). Στις αρχές του 2000 επιδιώχθηκε έμμεσα η επανέναρξη της ανάπτυξης από την κυβέρνηση ώστε με αυτόν τον τρόπο να προσπαθήσει να ανακτήσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών μέσω δημοσιονομικής προσαρμογής. Υπήρχε η πεποίθηση ότι η βελτίωση της εμπιστοσύνης θα οδηγήσει τελικά σε χαμηλότερα επιτόκια, περισσότερες εισροές κεφαλαίων και ανάπτυξη, καθιστώντας το χρέος βιώσιμο. Βεβαίως οι αρχές προσπάθησαν επίσης να αντιμετωπίσουν άμεσα το πρόβλημα της υπερεκτίμησης του νομίσματος μέσω της ελαστικοποίησης της αγοράς εργασίας, αλλά το πέραςμα της εργατικής μεταρρύθμισης μέσω του Κογκρέσου συνδέθηκε με ένα σκάνδαλο δωροδοκίας που οδήγησε τελικά στην παραίτηση του Αντιπροέδρου της Αργεντινής, επιδεινώνοντας περαιτέρω τα

προβλήματα εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση. Τον Μάρτιο του 2000 ο πρόεδρος Fernando de la Rúa ήρθε σε συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για τριετές πρόγραμμα ύψους 7,2 δις με προϋπόθεση την αυστηρή δημοσιονομική προσαρμογή και αύξηση του ΑΕΠ κατά 3,5%, (Hornbeck, 2002). Επίσης, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας (1990-2000) υπήρξαν τέσσερις διαδοχικές ρυθμίσεις χρηματοδότησης για την Αργεντινή από το Ταμείο, ενώ το υπόλοιπο ποσό της δόσης που εκκρεμούσε αυξήθηκε απότομα μετά το 2000. Τον Δεκέμβριο του 2000, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ένα πακέτο βοήθειας ύψους 40 δισεκατομμυρίων δολαρίων από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF, 2003).

Η ύφεση θα μπορούσε να αποφευχθεί εάν η Αργεντινή είχε σταματήσει τις υπερβολικές δαπάνες στην επαρχία. Όμως λόγω της καθυστέρησης της έγκαιρης εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων, τα μέτρα για τον τερματισμό της ύφεσης δεν ήταν αρκετά. Το επίπεδο του δημόσιου χρέους της αυξανόταν όλο και περισσότερο ενώ η μόνη λύση ήταν η αναδιάρθρωση του χρέους της.

Οι προσπάθειες της Αργεντινής για μείωση του ελλείμματος οδήγησαν σε μείωση των φορολογικών εσόδων και αύξηση των δημόσιων δαπανών με αποτέλεσμα την αύξηση του ελλείμματος (Bustelo, 2001). Σύμφωνα με έγγραφο του IMF (2003), τον Δεκέμβριο του 2001 η μεγάλη εκροή χρημάτων από τις τράπεζες οδήγησε τις αρχές της Αργεντινής να επιβάλλουν μερική δέσμευση των καταθέσεων. Λίγο αργότερα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αποφάσισε να αναστείλει τις εκταμιεύσεις εξαιτίας της μη συμμόρφωσης της Αργεντινής με τους όρους του προγράμματος.

Η έκρηξη του χρέους βασίστηκε στον συνδυασμό τεσσάρων παραγόντων:

- i. Υψηλές τιμές των βασικών εμπορευμάτων
- ii. Άνοδος του διεθνούς εμπορίου
- iii. Έκτακτες συνθήκες χρηματοδότησης
- iv. Υψηλά επίπεδα εμβασμάτων

Σύμφωνα με τον Ozdemir (2009) το 2002, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο διατήρησε την απαίτησή του ότι η Αργεντινή θα πρέπει να λύσει η ίδια τα οικονομικά της προβλήματα. Οι οικονομικές επιπτώσεις της κρίσης ήταν πολύ σοβαρές στην Αργεντινή και ο πληθωρισμός αυξήθηκε από -1% σε 26%. Σύμφωνα με το περιοδικό The Economist (2002), τα βασικά έξοδα διατροφής αυξήθηκαν κατά 50% μόνο μέσα στους πρώτους τρεις μήνες του 2002, οι

εγχώριες επιχειρήσεις χτυπήθηκαν σκληρά από την κρίση, η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε κατά 15% μόλις στο πρώτο εξάμηνο του 2002. Η οικονομική συρρίκνωση της Αργεντινής ήταν πολύ πιο σοβαρή το 2002 (-11%) από ό, τι το 2001 (-4%). Η ανεργία αυξήθηκε επίσης σε πρωτοφανή επίπεδα τον Οκτώβριο του 2001 η οποία από 17% που ήταν, αυξήθηκε σε 25% έως τον Μάιο του 2002.

Στα μέσα του 2003, υπήρξε ανασχηματισμός της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας, η οποία ολοκληρώθηκε με την εκλογή του υποψηφίου του Dulhalde, Nestor Kirchner, αφού ο πρώην πρόεδρος Menem, αποχώρησε όταν έγινε σαφές ότι το κόμμα του προοριζόταν για ήττα. Ο Helleiner (2005) αναφέρει ότι ο Kirchner όντας υπέρμαχος του «εθνικού καπιταλισμού», ήταν ακόμη πιο σκληρός με τους ξένους πιστωτές. Τον Σεπτέμβριο του 2003, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ανακοίνωσε ότι η Αργεντινή θα λάβει επιπλέον οικονομική βοήθεια ύψους 13,3 δισεκατομμυρίων δολαρίων με διάρκεια τριών χρόνων, η οποία και πάλι θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί πρωτίστως για την αποπληρωμή προηγούμενων ληξιπρόθεσμων δόσεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Επίσης σε άλλο απόσπασμα του ο Helleiner αναφέρει ότι αυτή η συμφωνία δεν καθόρισε ούτε συγκεκριμένους στόχους για το πλεόνασμα πρωτογενούς προϋπολογισμού για το δεύτερο και τρίτο έτος του προγράμματος. Αμέσως μετά τη νέα συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η κυβέρνηση της Αργεντινής ανακοίνωσε τελικά τους όρους αποπληρωμής, οι οποίοι χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι θα πληρώνουν μόλις 25% της ονομαστικής αξίας του χρέους τους σε ιδιώτες πιστωτές.

Το 2015 εξελέγη ως πρόεδρος της Αργεντινής ο Mauricio Macri και προσπάθησε μέσω οικονομικών μεταρρυθμίσεων να αντιμετωπίσει τις ανεπιτυχείς οικονομικές πολιτικές των προηγούμενων κυβερνήσεων. Σύμφωνα με δημοσίευμα του BBC (2017) μία από αυτές τις μεταρρυθμίσεις ήταν η μείωση των φόρων των εξαγωγών ελπίζοντας να ενισχυθούν οι εξαγωγές και ότι θα υπάρξει οικονομική ανάπτυξη. Ωστόσο, οι καταναλωτές φοβούνται ότι θα μπορούσαν να αυξήσουν το ήδη υψηλό ποσοστό πληθωρισμού της Αργεντινής. Ορισμένοι λιανοπωλητές εξέφρασαν επίσης την ανησυχία τους ότι οι αγοραστές θα είναι προσεκτικοί βραχυπρόθεσμα καθώς βλέπουν την αγοραστική τους δύναμη να μειώνεται. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν το χρηματοδοτικό κόστος της κυβέρνησης να αυξηθεί², εκδίδοντας 56 δις δολάρια σε εξωτερικό χρέος μεταξύ 2016 και 2018. Επίσης οι πληρωμές των τόκων δημιούργησαν αύξηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού στο 6,4% του ΑΕΠ το 2017 (In Focus,2018).

---

² Argentina to relax foreign exchange controls, BBC. 17 December 2015. Retrieved 17 February 2017

Την ίδια χρονιά εξαιτίας της αστάθειας της αγοράς, η κυβέρνηση του Mauricio Macri κατέληξε σε συμφωνία με το ΔΝΤ για ένα τριετές πρόγραμμα ύψους 50 δις δολαρίων με δέσμευση η χώρα να μειώσει τον πληθωρισμό και τις δημόσιες δαπάνες³. Το πρόγραμμα προέβλεπε μια ήπια και βραχυπρόθεσμη διακοπή της ανάπτυξης, μειώνοντας το ΑΕΠ στο 0,4% το 2018 με σκοπό την ανάκαμψή του στο 1,5% το 2019. Η κυβέρνηση θέλοντας να πιάσει τους στόχους του προγράμματος και να μειώσει το έλλειμμα του προϋπολογισμού σκοπεύει να μειώσει τις δαπάνες υποδομών γεγονός που θα μπορούσε όμως να επιδεινώσει τις απώλειες των θέσεων εργασίας. Αυτό ενδεχομένως θα μπορούσε να αποτελέσει πρόβλημα, καθώς η κυβέρνηση του Macri επιθυμεί την επανεκλογή της το 2019 (Cohen, 2018).

Συνοψίζοντας όταν η Αργεντινή εισήλθε σε τροχιά ύφεσης και αναγκάστηκε να στραφεί στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, οι τακτικές που ακολουθούσε το Ταμείο παρέμειναν ίδιες με αυτές που είχαν προβλεφθεί και στον πρώτο δανεισμό από αυτό. Η Αργεντινή όμως συνέχισε να επιμένει στην δική της φιλοσοφία, δηλαδή σε δημοσιονομικό πλεόνασμα και μέτρα λιτότητας, παρά την αυξανόμενη ύφεση. Το αποτέλεσμα αυτής της επιμονής ήταν μια οικονομική επιβράδυνση που κατέστρεψε τα φορολογικά έσοδα, και ως εκ τούτου την οδήγησε σε αδυναμία επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων του Ταμείου. Παρόλα αυτά, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υποστήριζε το γεγονός ότι η Αργεντινή συνέχισε να ανοίγει την οικονομία της μέσω των ιδιωτικοποιήσεων, των απορρυθμίσεων και των προσπαθειών επιβολής δημοσιονομικής πειθαρχίας. Το Ταμείο σπάνια άλλαζε τις τακτικές του από έθνος σε έθνος, ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητες κάθε κρίσης. Από αυτό το γεγονός εγείρεται το ερώτημα: Γιατί οι πολιτικές που ακολούθησε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ήταν σε μεγάλο βαθμό ίδιες για την Αργεντινή, το Μεξικό, τη Ρωσία και την Ασία, ενώ ήταν μοναδικές οικονομίες με διαφορετικούς τύπους κρίσεων;

Η «επιτυχία» του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην κρίση του Μεξικό, η οποία με την σύμφωνη γνώμη πολλών παρατηρητών ήταν μια δημοσιονομική κρίση, είναι μια πιθανή εξήγηση για την εφαρμογή των μονοδιάστατων προγραμμάτων από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

---

³ *Argentina asks IMF to release \$50bn loan as crisis worsens*. BBC. August 30, 2018. Retrieved March 11, 2019.

Αυτό το γεγονός ενδεχομένως να έχει οδηγήσει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στην αντιμετώπιση της κρίσης στην Αργεντινή το 1995 και της ασιατικής κρίσης το 1998 με παρόμοιο τρόπο.

Στην ουσία, παρατηρούμε την επιμονή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στη διατήρηση της συνταγής του η οποία εφαρμόστηκε με απόλυτη επιτυχία στην περίπτωση της Ασίας το 1998, η οποία θεωρείται μια κανονιστική και τραπεζική κρίση και όχι μια δημοσιονομική κρίση. Ομοίως, το πρωταρχικό πρόβλημα με την οικονομία της Αργεντινής το 1995 ήταν η ύφεση και όχι η λιτότητα. Το πρόγραμμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου το οποίο περιελάμβανε αύξηση των επιτοκίων, περικοπή των δαπανών, αύξηση των φόρων και επιβολή άλλων μέτρων λιτότητας είχε κάποια επιτυχία στην περίπτωση του Μεξικό. Όμως στην περίπτωση της Ασιατικής κρίσης οι συμβουλές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου επιδείνωσαν την ύφεση και δημιούργησαν πανικό. Μέχρι το τέλος του 1995, μη έχοντας άλλη λύση η Αργεντινή κατέληξε να είναι εξαρτημένη από τα δάνεια και τις συμβουλές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, διότι στην περίπτωση που δεν τηρούσε τις πολιτικές αυτές, θα δημιουργούνταν σύγχυση στους επενδυτές. Κατά τη διάρκεια του 1996, η Αργεντινή συνέχιζε να ακολουθεί τις συμβουλές του ΔΝΤ, αλλά δεν ήταν σε θέση να ανταποκριθεί στους περισσότερους φορολογικούς και φορολογικούς στόχους του ΔΝΤ λόγω ύφεσης.

5.2.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ

Η Αργεντινή από το 1991 και έπειτα άρχισε να ακολουθεί τη φόρμουλα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ώστε να πετύχει την οικονομική σταθεροποίηση και ανάπτυξη. Οι συμβουλές αυτές του Ταμείου αποσκοπούν συνήθως στη μείωση των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού και του ισοζυγίου πληρωμών, στην αύξηση των επιτοκίων, στη μείωση του πληθωρισμού, στην ιδιωτικοποίηση των κρατικών περιουσιακών στοιχείων και στη μείωση των εμπορικών φραγμών και τέλος στη ρύθμιση των ροών κεφαλαίων εντός και εκτός της χώρας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 λίγοι ήταν εκείνοι που επέκριναν τις συμβουλές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην Αργεντινή. Ο πληθωρισμός τέθηκε υπό έλεγχο και το πρόγραμμα που υποστηρίχθηκε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο βοήθησε στην καταπολέμηση της δημοσιονομικής σπατάλης, το οποίο ήταν το σοβαρότερο οικονομικό πρόβλημα της Αργεντινής την εποχή εκείνη (Paddock, 2002).

Το πρόγραμμα προσαρμογής της Αργεντινής στόχευε στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών και στη σταθεροποίηση της οικονομίας μέσω της μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος, της υιοθέτησης ενός απλού πλαισίου νομισματικής πολιτικής και της εφαρμογής της ελεύθερης κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η προστασία των πλέον ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στην Αργεντινή εξακολουθούσε να αποτελεί βασική συνιστώσα των προσπαθειών των αρχών, συμπεριλαμβανομένης της ιεράρχησης των δαπανών κοινωνικής βοήθειας και του προγραμματισμού για αύξηση των δαπανών για προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας σε περίπτωση επιδείνωσης των κοινωνικών συνθηκών. Το πρόγραμμα είχε σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μειώσει την απειλή του πληθωρισμού που είχε εκτροχιαστεί μέσω του τερματισμού της έκδοσης νέων χρημάτων ώστε να αποκατασταθεί η εύρυθμη λειτουργία της κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Το οικονομικό σχέδιο στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είχε στόχο την ενίσχυση της οικονομίας της Αργεντινής εστιάζοντας σε αυτούς τους βασικούς πυλώνες:

Δημοσιονομική πολιτική

Οι αρχές της χώρας δεσμεύτηκαν να μειώσουν τις ανάγκες χρηματοδότησης της κυβέρνησης και να θέσουν το δημόσιο χρέος σε σταθερή καθοδική κατεύθυνση. Στόχος τους ήταν η ενίσχυση της δημοσιονομικής θέσης της χώρας, μέσω της επίτευξης πρωτογενών πλεονασμάτων στα μετέπειτα χρόνια. Για το λόγο αυτό, η κυβέρνηση επιδίωξε να εφαρμόσει

μέτρα ενίσχυσης των εσόδων και περικοπών των δαπανών που περιελάμβαναν: την εισαγωγή φόρων στις εξαγωγές, την αύξηση του φόρου περιουσίας, την αποδυνάμωση των αναποτελεσματικών ενεργειακών επιδοτήσεων και την αναπροσαρμογή των κεφαλαιακών δαπανών (IMF, 2018b).

Νομισματική πολιτική

Για να μειώσει αποφασιστικά τον πληθωρισμό, η Κεντρική Τράπεζα στράφηκε προς ένα ισχυρότερο και απλούστερο καθεστώς νομισματικής πολιτικής, αντικαθιστώντας προσωρινά το καθεστώς καθορισμού στόχων στον τομέα του πληθωρισμού με μία βάση αποθεμάτων. Στο επίκεντρο του νέου πλαισίου είναι μία δέσμευση για περιορισμό της αύξησης των τιμών σε μηδενικό ποσοστό μηνιαίως, με στόχο να μειωθούν ο πληθωρισμός και οι προβλέψεις του. Το πλαίσιο αυτό συμπληρώνεται από τη δέσμευση να μην επιτρέπεται η μείωση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων κάτω από το 60%, έως ότου οι προσδοκίες για τον πληθωρισμό 12 μηνών μειωθούν σημαντικά τουλάχιστον για δύο συνεχόμενους μήνες (IMF, 2018b).

Πολιτική συναλλαγματικών ισοτιμιών

Η Κεντρική Τράπεζα της Αργεντινής (BCRA) υιοθέτησε ένα καθεστώς κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας χωρίς παρέμβαση. Ωστόσο, σε περίπτωση υπέρβασης της συναλλαγματικής ισοτιμίας, η BCRA μπορεί να διεξάγει περιορισμένη παρέμβαση στις εξωτερικές αγορές συναλλάγματος για την αποτροπή ατασθαλών συνθηκών της αγοράς (IMF, 2018b).

Επαναφορά της εμπιστοσύνης στην αγορά.

Η κυβέρνηση της Αργεντινής σε συνεννόηση με το Ταμείο είχε δεσμευτεί για ένα σαφές μακροοικονομικό πρόγραμμα που είχε ως στόχο την μείωση των ομοσπονδιακών χρηματοδοτικών αναγκών ώστε να τεθεί το δημόσιο χρέος σε μια σταθερή καθοδική πορεία. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας πορείας για μια ισχυρή, διατηρήσιμη και δίκαιη ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η στήριξη αυτής της προσπάθειας είναι μια δημοσιονομική προσαρμογή που εξασφαλίζει ότι η ομοσπονδιακή κυβέρνηση θα φτάσει στο πρωτογενές ισοζύγιο μέχρι το 2020 (IMF, 2018b).

Προστασία της πιο ευάλωτης κοινωνίας.

Το πρόγραμμα τόνωσης της οικονομίας της Αργεντινής περιελάμβανε την λήψη μέτρων ώστε να ενισχυθεί το δίκτυο κοινωνικής προστασίας, μέσω ανασχεδιασμού των προγραμμάτων

βοήθειας και λήψης μέτρων που θα οδηγούσαν στην αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (με την κατάργηση της φορολογικής ποινής ως δευτερεύουσες εισοδηματίες και παροχή βοήθειας στις οικογένειες εργασίας με τη φροντίδα των παιδιών). Επίσης, υπήρχε η δυνατότητα να καταβληθούν πρόσθετες δαπάνες για προκαθορισμένα, υψηλής ποιότητας, δοκιμασμένα με κοινωνικά μέσα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας. Ο στόχος των αρχών ήταν να συνεχίσουν να μειώνουν τα ποσοστά φτώχειας σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, ακόμη και αν υπήρχε μια βραδύτερη από την αναμενόμενη οικονομική ανάκαμψη (IMF, 2018b).

Ενίσχυση της αξιοπιστίας του πλαισίου στόχευσης του πληθωρισμού της κεντρικής τράπεζας.

Η Αργεντινή δεσμεύτηκε να παράσχει στην κεντρική τράπεζα τη θεσμική και λειτουργική ανεξαρτησία και αυτονομία που απαιτούνται για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων του πληθωρισμού. Επιπλέον, η κεντρική τράπεζα υιοθέτησε μέτρα που είχαν στόχο την μείωση του πληθωρισμού σε μονοψήφια νούμερα μέχρι το τέλος της τριετούς περιόδου SBA (Small Business Act), την διασφάλιση της κεντρικής τράπεζας ότι διαθέτει υγιή ισολογισμό και πλήρη οικονομική αυτονομία και τη μείωση της ευπάθειας της Κεντρικής Τράπεζας από ένα βραχυπρόθεσμο χρέος εκφραζόμενο σε peso (IMF, 2018a).

5.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ

5.3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Κάνοντας αναδρομή στην ιστορία της Βραζιλίας παρατηρούμε ότι υπήρξε μια χώρα η οποία ήταν επιρρεπής σε κρίσεις. Το 1999, μετά από σχεδόν δύο δεκαετίες συνεχούς οικονομικής και πολιτικής αναταραχής στη Λατινική Αμερική, στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών που έγινε για το εμπόριο και την ανάπτυξη, ανακοινώθηκε ότι η Βραζιλία ήταν το πιο "αδύναμο τμήμα του αναπτυσσόμενου κόσμου" (Toshniwal, 2013). Σύμφωνα με το δημοσίευμα του Economist η τάση της Βραζιλίας να πέφτει θύμα της χρηματοοικονομικής μόλυνσης αναγνωρίστηκε ευρέως και η χώρα θεωρήθηκε ως "ένα από τα πρώτα μέρη που θα έπερνε την κάτω βόλτα" όταν τα πράγματα γίνονται δυσάρεστα αλλού".⁴ Ο Moffett, (2008) αναφέρει ότι όταν η Βραζιλία συμπεριλήφθηκε στο διεθνή πολιτικό οργανισμό με το ακρωνύμιο "BRIC" (Ρωσία-Ινδία-Κίνα) το 2001 από τον Jim O'Neill, οικονομολόγο της Goldman Sachs, υπήρχε πολύς σκεπτικισμός σχετικά με τη συμπερίληψή της στον κατάλογο αυτό.

Στις αρχές του εικοστού αιώνα η οικονομία της Βραζιλίας άρχισε να εμφανίζει τα πρώτα σημάδια διαρκούς ανάπτυξής της, και συγκεκριμένα στα τελευταία χρόνια της Πρώτης Δημοκρατίας, όπου η οικονομία της άρχισε να εκσυγχρονίζεται. Οι Carrasco και Williams (2012) αναφέρουν ότι αν και στην περίοδο 1947 και 1962 το ΑΕΠ της Βραζιλίας σημείωσε αύξηση με μέσο όρο έξι τοις εκατό ετησίως, η κυβέρνηση χρησιμοποίησε πολλές φορές ανορθόδοξες οικονομικές πολιτικές. Η Βραζιλία αντιμετώπισε αρκετά προβλήματα σχετικά με το ισοζύγιο πληρωμών της για αρκετά χρόνια, γεγονός το οποίο οδήγησε την κυβέρνηση στο να επιβάλει ελέγχους συναλλαγματικών ισοτιμιών από το 1947 μέχρι το 1953 με σκοπό να βοηθήσει στην καταστολή του υπερτιμημένου νομίσματος της αλλά και στη μείωση των αδειών εισαγωγής για να περιορίσει τη ροή των εισαγωγών.

Κάποιοι από τους παράγοντες που συνετέλεσαν στην δημιουργία του εξωτερικού χρέους της Βραζιλίας μπορούν να συνδεθούν με τις οικονομικές πολιτικές των στρατιωτικών κυβερνήσεων της Βραζιλίας. Το 1960 η δημοκρατική σταθερότητα της Βραζιλίας έληξε με την εκλογή του Jânio Quadros, ο οποίος όμως το 1961 παραιτήθηκε από το αξίωμα του επικεφαλής της κυβέρνησης εξαιτίας αρκετών ανεπιτυχών προσπαθειών επέκτασης της εκτελεστικής εξουσίας.

---

⁴Breaking the Habit, ECONOMIST, Nov. 14, 2009, at 5.

Η έντονη νομισματική πολιτική και δημοσιονομική αυστηρότητα επέφεραν μεγαλύτερα προβλήματα, γεγονός που κατέστησε την υποτίμηση του νομίσματος αναπόφευκτη (Burges,2007). Στον απόηχο των γεγονότων αυτών ξέσπασε μια μεγάλη ενεργειακή κρίση, η οποία υπαγόρευσε την εφαρμογή πολύ αυστηρών μέτρων με στόχο την οικονομική ανάπτυξη. Ακολούθησε απροθυμία χρηματοδότησης της Βραζιλίας μιας και ήδη άλλες χώρες όπως η Αργεντινή χρηματοδοτούνταν.

Οι κυβερνήσεις που ήταν στην εξουσία από το 1964 έως το 1985, τοποθετήθηκαν μέσω της δύναμης του βραζιλιάνικου στρατού και όχι μέσω δημοκρατικών εκλογών. Η πολιτική τους ήταν να επιδιώκουν την οικονομική ανάπτυξη διευκολύνοντας περισσότερο την παραγωγή στα βιομηχανικά προϊόντα και λιγότερο στην εξαγωγή των πρωτογενών αγαθών (Galano, 1994).

Το χαρακτηριστικό στοιχείο της θέσπισης μιας σταθεροποιητικής πολιτικής μετά το 1964 ήταν η καθιέρωση μιας υποχρεωτικής μισθολογικής πολιτικής, η οποία με την βοήθεια ενός μαθηματικού τύπου θα διαμόρφωνε όλες τις αναπροσαρμογές των συλλογικών μισθών στην Βραζιλία. Οι προσαρμοζόμενες συμβάσεις μισθών θα υπογράφονταν στα περιφερειακά εργατικά δικαστήρια, μία φορά κάθε δώδεκα μήνες, σε συγκεκριμένη ημερομηνία για κάθε βιομηχανική ομάδα. Ως κριτήριο εφαρμογής του μαθηματικού αυτού τύπου, ήταν ότι η αναπροσαρμογή των μισθών θα προέκυπτε από το άθροισμα τριών αγροτεμαχίων (Edmar, 1982). Όλο αυτό το εγχείρημα είχε ως στόχο να εξασφαλίσει τη σταθερότητα του μεριδίου των μισθών στο ΑΕΠ της χώρας. Αυτή ήταν η θεωρία, στην πράξη όμως, στην τετραετία 1964-1968, όπου ο πληθωρισμός ήταν υψηλότερος, οι προβλέψεις της κυβέρνησης διαψεύστηκαν από τις πραγματικές τιμές του πληθωρισμού.

Το 1979, η οικονομία της Βραζιλίας ήρθε αντιμέτωπη με μια σειρά από αρνητικά γεγονότα. Στις αρχές του 1979 το κυβερνών κόμμα της Βραζιλίας δεχόμενο την πίεση από την αμερικάνικη κυβέρνηση, ξεκίνησε τη σταδιακή κατάργηση του προγράμματος βιομηχανικών εξαγωγικών επιδοτήσεων. Το γεγονός αυτό συνοδεύτηκε από επιτάχυνση του ρυθμού των μικρών υποτιμήσεων ως αποζημίωση για τους εξαγωγείς. Στα μέσα του 1979, καθώς ο πληθωρισμός άρχισε να αυξάνεται, οι αναταραχές στον τομέα της εργασίας έγιναν πιο έντονες. Ο Mario Simonsen, από τον Μάρτιο του 1979, Υπουργός που ήταν αρμόδιος για τις οικονομικές υποθέσεις, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν είχε την ευκαιρία να εφαρμόσει

μια σκληρή νομισματική πολιτική κάτω από τέτοιους δυσβάσταχτους όρους και παραιτήθηκε από τη θέση του τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς (Edmar, 1982).

Αλλεπάλληλα γεγονότα δυσχέραιναν ακόμα περισσότερο την κατάσταση με αποκορύφωμα την στάση πληρωμών από μέρους του Μεξικό Goldfajn (2003). Το 1982, το Μεξικό μην μπορώντας να καλύψει τις δικές του ανάγκες λόγω κρίσης, δεν ήταν σε θέση να χρηματοδοτεί μέσω δανείου πολλές χώρες της Λατινικής Αμερικής, συμπεριλαμβανομένης και της Βραζιλίας. Η Βραζιλία έχοντας αποκλειστεί από το ξένο κεφάλαιο δεν ήταν πια σε θέση να πληρώσει τα χρέη της και να συνεχίσει το πρόγραμμα εκβιομηχάνισης της. Το 1983, η Βραζιλία μην έχοντας άλλη λύση στράφηκε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και οδηγήθηκε σε μια σημαντική αναδιάρθρωση του εξωτερικού της χρέους. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο επέβαλε αυστηρά μέτρα προς την Βραζιλία, που ως αποτέλεσμα είχαν την εκδήλωση συνεχών ταραχών στο εσωτερικό της χώρας. Για την επίλυση του προβλήματος λήφθηκαν πολλά μέτρα τα οποία αφορούσαν σε προγράμματα δημοσιονομικής σταθερότητας. Σύμφωνα με τους Baer και Kerstenetzky (1964) για την Βραζιλία το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ήταν ένας δανειστής που είχε αποφύγει για πολύ καιρό λόγω των αυστηρών όρων που επιβάλλονταν στα δάνεια για τη χρηματοδότηση που χρειαζόταν. Η οικονομική κρίση δεν πέρασε χωρίς βαθύ αντίκτυπο, η οποία είχε ως αποτέλεσμα έντονες κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες (Steinhilber, 2009).

Σύμφωνα με τον Bresser-Pereira (1991) οι κυβερνήσεις στα μετέπειτα έτη ακολούθησαν μια λανθασμένη και ανορθόδοξη νομισματική πολιτική. Παράγοντες όπως η συνεχής ανικανότητα ελέγχου του ελλείμματος του προϋπολογισμού και η οικονομική στασιμότητα οδήγησαν την οικονομία της Βραζιλίας στην εμβάθυνση της δημοσιονομικής κρίσης, γεγονός το οποίο δημιούργησε κρίση εμπιστοσύνης, με αποκορύφωμα τον Φεβρουάριο του 1990 όπου εμφανίστηκε ο υπερπληθωρισμός.

Στη δεκαετία του 1990, η Βραζιλία έπρεπε να αλλάξει το καθεστώς σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, μετατρέποντας το σε ένα ευέλικτο καθεστώς. Παρά τον τεράστιο αντίκτυπο που θα είχε στην οικονομία και στο εσωτερικό της χώρας αλλά και διεθνώς, η Βραζιλία θα έπρεπε να αναλάβει τις δεσμεύσεις της με τους επενδυτές καθώς και με τους ανθρώπους του ΔΝΤ. Κάτω από τη διοίκηση του προέδρου Fernando Henrique Cardoso, η Βραζιλία σταθεροποίησε με μεγάλη επιτυχία την οικονομία της, φέρνοντας για βραχυπρόθεσμο χρονικό διάστημα την ισοτιμία του βραζιλιάνικου νομίσματος με το δολάριο των ΗΠΑ σε ισορροπία. Με τη σταθεροποίηση της οικονομίας, καθώς και με τον

αποπληθωρισμό του νομίσματος, η Βραζιλία άρχισε να προσελκύει ξένους επενδυτές με αποτέλεσμα η οικονομία της να αρχίσει να αναπτύσσεται.

Η Βραζιλία κατέστη ο πιο αδύναμος κρίκος μεταξύ των χωρών της Λατινικής Αμερικής μετά από την εμφάνιση της ασιατικής κρίσης. Τον Οκτώβριο του 1997, η Βραζιλία έπρεπε να αντιμετωπίσει την πρώτη κερδοσκοπική επίθεση (Nunnenkamp 1998). Η χώρα πληγώθηκε για δεύτερη φορά, όταν τον Αύγουστο του 1998 η Ρωσία οδηγήθηκε σε αναστολή των πληρωμών που αποσκοπούσαν στην εξυπηρέτηση του χρέους σε ξένους και εγχώριους πιστωτές. Το 1998 η Βραζιλία συμφώνησε με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για οικονομική ενίσχυση της τάξεως των 41,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Σύμφωνα με τον υπουργό Οικονομικών των ΗΠΑ Ρόμπερτ Ρούμπιν, το πακέτο θα «θωράκιζε την χρηματοπιστωτική αγορά», πείθοντας τους επενδυτές ότι η Βραζιλία θα διαθέτε περισσότερους πόρους για να υπερασπιστεί το νόμισμά της. Το συμφωνηθέν πρόγραμμα είχε ως επίκεντρο τη δημοσιονομική προσαρμογή αλλά ταυτόχρονα προσπαθούσε να διατηρήσει την υποστήριξη του καθεστώτος των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το Ταμείο αναγνώρισε την επιτυχία της οικονομίας της Βραζιλίας, παρόλο που ενθάρρυνε τις αρχές της χώρας να προωθήσουν τις προσπάθειες ιδιωτικοποίησης και την περαιτέρω απελευθέρωση του εξαγωγών. Παρά την βελτίωση της Βραζιλίας όσον αφορά τους δημοσιονομικούς λογαριασμούς, οι συνθήκες της αγοράς ανάγκασαν τη Βραζιλία να προχωρήσει σε αλλαγή του καθεστώτος συναλλαγματικών ισοτιμιών αλλά και την αναθεώρηση του υπάρχοντος προγράμματος μέχρι τον Μάρτιο του 1999 (Goldfajn 2003).

Το νέο προληπτικό πακέτο για τη Βραζιλία απέτυχε να «αποτρέψει» μια κρίση. Αφού έλαβε πάνω από 9 δισεκατομμύρια δολάρια από τα συνολικά 41,5 δισεκατομμύρια δολάρια, η Βραζιλία ανακοίνωσε στις 13 Ιανουαρίου 1999 ότι θα επιτρέψει στο τοπικό της νόμισμα να συναλλάσσεται μέσα σε ένα μεγαλύτερο εύρος ζώνης (αντιπροσωπεύοντας, ουσιαστικά μια υποτίμηση). Ο συνολικός σκοπός του προτεινόμενου δανειακού πακέτου ήταν να διατηρήσει την παρούσα αξία του βραζιλιάνικου τοπικού νομίσματος, αποφεύγοντας τις απότομες υποτιμήσεις όπως έγινε στην περίπτωση της Ασίας οι οποίες ήταν καταστροφικές. Επειδή όμως η Βραζιλία ξόδευε πολύ περισσότερο στις εισαγωγές και τις αγορές στο εξωτερικό από ότι κέρδιζε από τις εξαγωγές, θα έπρεπε να χρηματοδοτήσει αυτές τις αγορές στο εξωτερικό με συνεχή δανεισμό χρημάτων από το εξωτερικό. Αυτό δεν ήταν εύκολο, δεδομένου ότι οι ξένοι δανειστές ήταν όλο και πιο διστακτικοί για την τοποθέτηση χρημάτων σε οποιαδήποτε χώρα παρουσίαζε σημάδια δυσκολίας (Uchitelle, 1998). Στις 15 Ιανουαρίου, η Βραζιλία εγκατέλειψε την προσπάθεια υποστήριξης του τοπικού της νομίσματος και του επέτρεψε να

διακυμανθεί ελεύθερα στην αγορά. Τον Ιανουάριο, το τοπικό της νόμισμα έχασε περισσότερο από το 40 τοις εκατό της αξίας του έναντι του δολαρίου των ΗΠΑ, και οι επενδυτές πήραν περισσότερα από 8 δισεκατομμύρια δολάρια από τη χώρα. Η αποτυχία αυτή συνέβη για διάφορους λόγους.

Πρώτον, οι αρχικές εκταμιεύσεις από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ύψους 9 δισεκατομμυρίων δολαρίων κατέστησαν την θέσπιση μεταρρυθμίσεων λιγότερο επείγουσα.

Δεύτερον, το Εθνικό Κογκρέσο και οι κυβερνήτες της Βραζιλίας θέλοντας να έχουν μεγαλύτερη αυτονομία αποτίναξαν το πατρoνάρισμα από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στη διαχείριση του συσσωρευμένου χρέους. Ειδικότερα οι υποσχέσεις μεταρρυθμίσεων του Προέδρου Cardoso “επιτέθηκαν” σε αυτό ακριβώς το σύστημα της συνταγματικά προστατευόμενης πολιτικής παρέμβασης και προνομίων.

Τρίτον, αντιμέτωπη με ισχυρή πολιτική αντιπολίτευση και δέσμη μέτρων του ΔΝΤ που έκανε τις μεταρρυθμίσεις του να εμφανίζονται λιγότερο επείγουσες, ο Πρόεδρος Cardoso απέτυχε να ασκήσει ηγεσία και να επιβάλει τις μεταρρυθμίσεις του.

Τέλος, όταν ο κυβερνήτης Itamar Franco του Minas Gerais δήλωσε ένα μορατόριουμ 90 ημερών για την καταβολή του χρέους 15,4 δισεκατομμυρίων δολαρίων του κράτους του στις αρχές Ιανουαρίου, οι επενδυτές έχασαν γρήγορα την εμπιστοσύνη τους στην ικανότητα της Βραζιλίας να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της (Mitchell, 1999).

Ανεξάρτητα της προόδου που επιτεύχθηκε σε διάφορους βασικούς τομείς των φορολογικών καθεστώτων και σε δημοσιονομικούς λογαριασμούς, η Βραζιλία είχε να αντιμετωπίσει τις συνέπειες μιας σειράς αρνητικών γεγονότων όπως, την κατάρρευση της Αργεντινής, την ενεργειακή κρίση, το τρομοκρατικό χτύπημα στις 11 Σεπτεμβρίου και τέλος την εκλογική διαδικασία. Σύμφωνα με τον Nunnenkamp (1999) η συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε ως στόχο την πρόληψη της κερδοσκοπικής δραστηριότητας. Το πλεονέκτημα της Βραζιλίας σε αυτήν την περίπτωση ήταν ότι μπορούσε να αντλήσει μέχρι και 37 δισεκατομμύρια δολάρια από το συνολικό πακέτο πριν από τα τέλη του 1999.

Το 1998 η κυβέρνηση για να κάμψει τα φορολογικά προβλήματα της Βραζιλίας, οδηγήθηκε σε καθιέρωση μέτρων που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των πρωτογενών πλεονασμάτων, στην επίτευξη συμφωνιών με κρατικές και τοπικές αρχές και την έγκριση τον Μάιο του 2000 του Νόμου περί Φορολογικής Ευθύνης. Οι αλλαγές αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την αποτροπή της δημοσιονομικής προσαρμογής που άγγιζε το 4,5% του ΑΕΠ. Στον αντίποδα όμως περιοριζόντουσαν όλο και πιο πολύ οι διαθέσιμοι πόροι για να δαπανήσει και να κυβερνήσει.

Τον Ιανουάριο του 1999 το νόμισμα της Βραζιλίας οδηγήθηκε σε κατάρρευση. Παρόλα αυτά κάποιοι παρέμειναν αισιόδοξοι. Στις 25 Ιανουαρίου 1999 σύμφωνα με την εφημερίδα Frankfurter Allgemeine Zeitung της Γερμανίας αναφέρεται ότι ο Javed Burki ως αντιπρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη Λατινική Αμερική, θεωρούσε ότι οι οικονομικές αναταράξεις στη Βραζιλία δεν αποτελούν κρίση, αλλά μια ευκαιρία για ισχυρότερη ανάπτυξη στη Λατινική Αμερική στο σύνολό της. Επίσης σύμφωνα με την οικονομική εφημερίδα Handelsblatt στις 28 Ιανουαρίου 1999, ο Enrique Iglesias εκτελώντας χρέη Προέδρου της Interamerican Development Bank, υποστήριξε ότι οι Βραζιλιάνοι πολιτικοί δεν έχουν πράξει τίποτα κακό, αντιθέτως τόνισαν τις ευνοϊκές προοπτικές ανάπτυξης και επενδύσεων.

Τον Απρίλιο του 2000 το δικαστήριο που έγινε στο Ρίο ντε Τζανέιρο εξέδωσε την απόφαση για το εξωτερικό χρέος και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «οι πολιτικές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που ακολούθησε αποδείχθηκαν καταστροφικές και αύξησαν ακόμη περισσότερο το εξωτερικό χρέος, επιβάλλοντας το ατελείωτο μορατόριουμ στις κοινωνικές δαπάνες, τις περιοχές και την ύπαιθρο, τους μαύρους, τους ιθαγενείς και το περιβάλλον». Το δικαστήριο, που διοργανώθηκε από το Jubilee 2000, περιελάμβανε τον κ. Luiz Cernichiaro, υπουργό του Ανώτατου Δικαστηρίου, τον ομοσπονδιακό δικαστή Dra Maccalos και άλλους διακεκριμένους δικηγόρους.

Σύμφωνα με τους Woodroffe και Jones (2000) τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους προκηρύχθηκε δημοψήφισμα σχετικά με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το δημοψήφισμα αυτό ρωτούσε εάν η Βραζιλία θα πρέπει να διακόψει τις μεταρρυθμίσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Διοργανώθηκε από το Εθνικό Συμβούλιο των Επισκόπων και υποστηριζόταν από περισσότερα από ένα εκατομμύριο άτομα. Το «ανεπίσημο» αυτό δημοψήφισμα είχε αξιοσημείωτη επιτυχία και το αποτέλεσμα του ήταν υπέρ της διακοπής των μεταρρυθμίσεων. Στις 7 Σεπτεμβρίου, που σηματοδοτούσε το τέλος της ψηφοφορίας αλλά και της Ημέρας Ανεξαρτησίας της Βραζιλίας, παρευρισκόντουσαν χιλιάδες διαδηλωτές. Όλες οι κύριες πόλεις της Βραζιλίας ήταν "γεμάτες", λένε αναφορές, με περισσότερους από 100.000 ανθρώπους συγκεντρωμένους στο Σάο Πάολο. Η κυβέρνηση από την μεριά της είχε προηγουμένως αναφερθεί στο δημοψήφισμα και το είχε χαρακτηρίσει «ηλίθιο» και ένα απομονωμένο έργο που ανέλαβαν «μειονότητες».

Οι δημοκρατικές εκλογές το 2002 στη Βραζιλία πυροδότησαν την κρίση. Σύμφωνα με τον Goldfajn (2003), η πεποίθηση ότι μια αλλαγή στην πολιτική σκηνή της χώρας που θα

προέκυπτε από τις εκλογές του Οκτωβρίου 2002 με σημαντικές συνέπειες για τις μελλοντικές οικονομικές πολιτικές, οδήγησε σε μια σημαντική απότομη διακοπή στις ροές κεφαλαίων, αυξάνοντας σε ποσοστό 50% το κόστος δανεισμού της Βραζιλίας. Οι Favero και Gianvazzi (2004) υποστήριζαν ότι η δημοσιονομική πολιτική της Βραζιλίας το 2002 παρεμπόδισε την αποτελεσματικότητα της νομισματικής της πολιτικής. Αντιμέτωπη με αυτές τις δυσμενείς εξελίξεις, η κυβέρνηση της Βραζιλίας αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την προηγούμενη θέση της ότι δεν θα χρειαζόταν πρόσθετη χρηματοδοτική βοήθεια για την αποτροπή μιας κρίσης. Στις αρχές Αυγούστου η κατάσταση είχε επιδεινωθεί σε τέτοιο μεγάλο βαθμό ώστε η Βραζιλία αναγκάστηκε να απευθυνθεί και να λάβει έγκριση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για ένα πακέτο διάσωσης ύψους 30 δισεκατομμυρίων δολαρίων, το οποίο αποτελούσε το μεγαλύτερο ενιαίο δάνειο (σε απόλυτα ποσά) που είχε ποτέ εκταμιευτεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Goldstein, 2003).

Επίσης η Βραζιλία ήταν από τις χώρες που δεν ξέφυγε από την τραπεζική κρίση. Οι τράπεζες υπέφεραν από έλλειψη κεφαλαίου, έτσι ώστε παρά τις παρεμβάσεις της κυβέρνησης να ρίξει χρήματα στην οικονομία, η πιστωτική κρίση δεν μπορούσε να αποφευχθεί εντελώς (Serrano και Summa 2011). Πριν από την περίοδο της κρίσης, ο τραπεζικός τομέας της Βραζιλίας θεωρήθηκε ότι ήταν κεφαλαιοποιημένος σε πολύ καλό σημείο, επειδή την περίοδο εκείνη η χώρα επέβαλε έναν από τους υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας στις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Ωστόσο, ο Toshniwal, (2013) υποστηρίζει ότι η εμφάνιση ενός συνδυασμού παραγόντων, όπως για παράδειγμα η πρόωρη εμφάνιση της πιστωτικής κρίσης, η υιοθέτηση της πολιτικής επιβολής υψηλού επιτοκίου με σκοπό την ενίσχυση της άμυνας απέναντι στην κρίση αλλά και η αύξηση της ανεργίας σήμαιναν ότι η ποιότητα της βάσης των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών μειώθηκε με γοργούς ρυθμούς. Σε σύντομο χρονικό διάστημα το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων ανήλθε σε ποσοστό 15% . Ως λύση για τον περιορισμό του προβλήματος, ορισμένες τράπεζες οδηγήθηκαν σε εκκαθάριση, άλλες τέθηκαν υπό προσωρινή διοίκηση ή αναγκάστηκαν να συγχωνευθούν με ισχυρότερους ανταγωνιστές.

Γενικά από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Βραζιλία απελευθερώθηκε σιγά σιγά από τα καθεστώτα κεφαλαιακής ροής, όπου στα μέσα της δεκαετίας του 2000 κατέληξε σε ένα σχεδόν εντελώς ανοιχτό κεφάλαιο, συμπεριλαμβανομένου ενός ευέλικτου καθεστώτος συναλλαγματικών ισοτιμιών (Goldfajn και Minella, 2005). Σύμφωνα με τους Jinjarak, Noy, Zheng, (2013) μετά από μια σχετικά σύντομη περίοδο χωρίς φόρους στις συναλλαγές ξένου κεφαλαίου, οι φόροι εισήχθησαν ξανά τον Μάρτιο του 2008 με συντελεστή 1,5% επί των

επενδύσεων του σταθερού εισοδήματος. Οι ίδιοι παρατηρούν ότι ενώ αρχικά τον Οκτώβριο του 2008 ο φόρος εισοδήματος είχε καταργηθεί, εξαιτίας της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης η συναλλαγματική ισοτιμία μειώθηκε κάτω από την πίεση των αποσβέσεων (τέτοια αντίστοιχα παραδείγματα έχουν γίνει και σε άλλες πολλές μεγάλες αναδυόμενες αγορές). Ο φόρος αργότερα αυξήθηκε περαιτέρω σε ποσοστό 6% σε δύο στάδια (τον Οκτώβριο του 2010), αλλά στη συνέχεια τον Ιανουάριο του 2011 μειώθηκε στο 2%. Το 2019 διατηρήθηκε ο φόρος 2% επί των εισροών σταθερού εισοδήματος και μετοχών, διευρύνοντας και άλλο την εφαρμογή του στους επόμενους μήνες.

Συμπερασματικά το δημόσιο χρέος της Βραζιλίας είχε αυξηθεί από 30% του ΑΕΠ που ήταν στη δεκαετία του 1990 σε 51% περίπου το 2005. Αυτό συνέβη στο πλαίσιο πολλών δραματικών αλλαγών στις οικονομικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των γεγονότων που διαδραματίστηκαν το 1994 όταν και ο πληθωρισμός έπεσε δραματικά αλλά και στο 1999, όταν ένα σταθερό καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών έληξε υποτιμημένο.

Στις αρχές του 2000, μετά το πέρας της κρίσης, ενώ άρχιζε να εφαρμόζεται το πρόγραμμα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που είχε ως στόχο την μείωση του πληθωρισμού, το πρωτογενές πλεόνασμα της Βραζιλίας αυξήθηκε σημαντικά από το 0% που ήταν αρχικά σε λίγο πάνω από το 3% του ΑΕΠ. Την εποχή εκείνη ο δείκτης χρέους της ήταν σε ποσοστό 49%, αλλά προβλεπόταν (όπως αντικατοπτρίζεται στις εκθέσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου) ότι η δημοσιονομική προσαρμογή θα ήταν αρκετά μεγάλη ώστε να μπορέσει να μειώσει σταδιακά το ποσοστό του χρέους σε περίπου 46,5% του ΑΕΠ έως το τέλος του 2005 (Tanner και Samake, 2006).

Ωστόσο, τα θετικά αυτά αποτελέσματα ήταν παροδικά. Μεταξύ της τετραετίας 2000-2004, ο δείκτης χρέους αυξήθηκε. Παρά τις προσαρμογές κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η έλλειψη εμπιστοσύνης από τους επενδυτές και οι εκλογές συνέβαλαν στην αύξηση του πραγματικού επιτοκίου, της πραγματικής υποτίμησης και συνεπώς του χρέους (είτε σε εθνικό είτε σε ξένο νόμισμα). Το 2002, το χρέος ανήλθε σε περίπου 60% του ΑΕΠ. Μέχρι το 2003, ωστόσο, το τοπικό τους νόμισμα ανακτήθηκε, βοηθώντας τον δείκτη χρέους να μειωθεί αλλά όχι τόσο ώστε να είναι αρκετό για να ανταποκριθεί τις αρχικές προβλέψεις.

5.3.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ

Η οικονομία της Βραζιλίας υπέφερε από παρατεταμένα δημοσιονομικά προβλήματα και προβλήματα τρεχουσών συναλλαγών, εξαιτίας της κρίσης στη γειτονική Αργεντινή και της προοπτικής σημαντικής αλλαγής των οικονομικών πολιτικών μετά τις εκλογές (IMF, 2007).

Η Βραζιλία είχε μια αρκετά καλή σχέση με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Αυτή η σχέση βασίστηκε στα εξορθολογισμένα προγράμματα του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου τα οποία επικεντρώνονταν σε βασικά στοιχεία, όπως για παράδειγμα τη διαφύλαξη των πόρων του Ταμείου. Επιπλέον, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δεν προσπάθησε να χρησιμοποιήσει διαρθρωτικούς όρους προκειμένου να επιβάλει ένα προκαθορισμένο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων (Levy, 2005).

Η επιτήρηση του ΔΝΤ διέγινωσε αποτελεσματικά τα βασικά τρωτά σημεία στη Βραζιλία, κυρίως επειδή τα τρωτά σημεία της Βραζιλίας εκδηλώθηκαν ως μακροοικονομικά φαινόμενα, όπως για παράδειγμα η άνοδος του δημόσιου χρέους και η ανατίμηση της πραγματικής συναλλαγματικής ισοτιμίας (Ferreira και Tullio, 2000).

Το πρόγραμμα προσαρμογής στην περίπτωση της Βραζιλίας βασίζονταν στη γνωστή συνταγή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, την οποία ακολούθησε και σε άλλες χώρες. Κάποια από τα μέτρα είναι: Δημοσιονομική εξυγίανση, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, νομισματική σταθερότητα, μείωση των εισοδημάτων κ.α. Συγκεκριμένα, το δημοσιονομικό πεδίο περιελάμβανε την μείωση του ελλείμματος από το 8,1% του ΑΕΠ που ήταν το 1998, στο 4,7% το 1999. Για την επίτευξη αυτής της μείωσης θα έπρεπε να εφαρμοστούν περικοπές δαπανών, αύξηση φόρων και αναμόρφωση του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Σύμφωνα με την έκθεση αξιολόγησης της Διεθνούς Υπηρεσίας Αξιολόγησης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που πραγματοποιήθηκε το 2003, οι βασικοί τομείς που περιλαμβάνονταν στο πρόγραμμα προσαρμογής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στην περίπτωση της Βραζιλίας είναι:

Πολιτική συναλλαγματικών ισοτιμιών

Ενώ συμφωνήθηκε γενικά ότι το τοπικό νόμισμα της Βραζιλίας (Real) ήταν στην πραγματικότητα υπερτιμημένο, κανείς δεν μπορούσε να διαπιστώσει με βεβαιότητα την έκταση της υπερτίμησης αυτής. Στο τέλος το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο κατέληξε ότι η συναλλαγματική ισοτιμία υπερτιμήθηκε κατά 15 με 20 ποσοστιαίες μονάδες. Αναλυτές,

παρατηρώντας την υπερτίμηση αυτή, θεωρούν ότι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα έπρεπε να έχει ενθαρρύνει μια προγενέστερη έξοδο από το καθεστώς αυτό. Ωστόσο, οι κινήσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ήταν περιορισμένες.

Φορολογική πολιτική

Το 1995 η δημοσιονομική κατάσταση της Βραζιλίας αποδυναμώθηκε σημαντικά, γεγονός το οποίο οδήγησε σε παροχή συμβουλών από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την λήψη μέτρων που είχαν ως στόχο την ενίσχυση της δημοσιονομικής της θέσης. Το επιθυμητό αποτέλεσμα ήταν, να μειώσει η Βραζιλία την επιβάρυνση της νομισματικής της πολιτικής και τα επιτόκια. Ένα από τα μέτρα αυτά ήταν η μείωση των κυβερνητικών δαπανών, καθώς το δημοσιονομικό βάρος ήταν ήδη σχετικά υψηλό. Από το 1996 και μετά, εξαιτίας των αρνητικών προβλέψεων για τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους θεωρήθηκε αναγκαία η λήψη πρόσθετων μέτρων για μια αυστηρότερη δημοσιονομική στάση και αναγνωρίστηκε ότι η αδύναμη δημοσιονομική θέση και τα υψηλά επιτόκια συνέβαλαν στη συσσώρευση του δημόσιου χρέους (Janssen, 2007).

Νομισματική πολιτική

Ο πληθωρισμός υπερέβη τον στόχο που είχε θέσει η κεντρική τράπεζα για την Βραζιλία τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, δεδομένης της αβεβαιότητας σχετικά με το κενό παραγωγής, την έγκριση βασικών μεταρρυθμίσεων και τις σχετικές κινήσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας, το ΔΝΤ υποστήριξε ότι η διατήρηση των τρεχουσών ρυθμίσεων νομισματικής πολιτικής θα ήταν σε γενικές γραμμές κατάλληλη. Η απτή πρόοδος όσον αφορά τη δημοσιονομική εξυγίανση θα επέτρεπε μεγαλύτερο περιθώριο για τη νομισματική χαλάρωση, για την υποστήριξη της ανάκαμψης και θα συνέβαλε στη συγκράτηση του πληθωρισμού.

Το ΔΝΤ από την μεριά του ενθάρρυνε την πρόθεση της κυβέρνησης της Βραζιλίας να ενισχύσει το πλαίσιο στόχευσης του πληθωρισμού, ενισχύοντας την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας και βελτιώνοντας την επικοινωνία των κεντρικών τραπεζών. Αυτά τα βήματα, όπως ανέφερε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο θα συνέβαλαν στην ενίσχυση της θεσμικής αξιοπιστίας. Το Ταμείο επιδοκίμασε επίσης τη χρήση της ευελιξίας της συναλλαγματικής ισοτιμίας ως την πρώτη γραμμή άμυνας έναντι των πιθανών κρίσεων και η

παρέμβαση στις ξένες αγορές συναλλάγματος θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε συνθήκες αταξίας της αγοράς.

Τόνωση της δονητικής ανάπτυξης

Προκειμένου να μειώσει το κόστος επιχειρηματικής δραστηριότητας, να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και την μεσοπρόθεσμη ανάπτυξη, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συνέστησε στην Βραζιλία τις ακόλουθες δράσεις πολιτικής:

- Την αλλαγή του προγράμματος παραχώρησης υποδομών ώστε να γίνει πιο ελκυστικό για την τόνωση των επενδύσεων και της ανταγωνιστικότητας.
- Την μείωση του κόστους της επιχειρηματικής δραστηριότητας απλοποιώντας τον φορολογικό κώδικα.
- Την μείωση των δασμών και των μη δασμολογικών εμπορικών φραγμών, την αναθεώρηση των εγχώριων απαιτήσεων για το περιεχόμενο και την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων ελεύθερου εμπορίου.
- Την βελτίωση της κατανομής των αποταμιεύσεων με την αναθεώρηση των κανόνων περί πιστωτικών υποχρεώσεων και άλλων στρεβλώσεων.
- Την διευκόλυνση της παραγωγικής απασχόλησης και την μείωση των κινήτρων για άτυπες δραστηριότητες ώστε να προωθηθούν η δημιουργία θέσεων απασχόλησης, οι επενδύσεις και η ανάπτυξη (Matheson, 2016).

Προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Ενώ το βραζιλιάνικο τραπεζικό σύστημα παραμένει σε μεγάλο βαθμό υγιές, η ανθεκτικότητα του έπρεπε να ενισχυθεί. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε δηλώσει ότι χαιρετίζει τη συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των πιστώσεων από δημόσιες τράπεζες, τα σχέδια για τη μείωση της άμεσης χρηματοδότησης μεγάλων επιχειρήσεων με πρόσβαση στην αγορά και την πρόθεση των δύο μεγαλύτερων δημόσιων τραπεζών να ενισχύσουν την κεφαλαιακή τους θέση. Η ενισχυμένη παρακολούθηση και τα βελτιωμένα δίκτυα χρηματοοικονομικής ασφάλειας θα συνέβαλαν επίσης στην ενίσχυση του τραπεζικού τομέα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κρίση έχει επηρεάσει τις χώρες που επλήγησαν από αυτήν με ποικίλους τρόπους και σε διαφορετική κλίμακα την κάθε μία. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι, λαμβάνοντας υπόψη τις αρνητικές συνέπειες της κρίσης, καθοριστικό ρόλο δεν παίζει το μέγεθος της χώρας αλλά η σύνθεση της εθνικής οικονομίας. Οι χώρες με εξαγωγικούς τομείς στην διεθνή αγορά και στο εμπόριο έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι χώρες πρέπει να εφαρμοστεί μία έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές αρνητικές τάσεις στις εθνικές τους οικονομίες. Ως έξυπνη ανάπτυξη νοείται εκείνη η οποία είναι βασισμένη στην γνώση και στην καινοτομία, και που προωθεί μια πιο αποδοτική, πιο οικολογική και πιο ανταγωνιστική οικονομία. Η ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς θα προωθήσει μια οικονομία υψηλής απασχόλησης που θα προσφέρει οικονομική και εδαφική συνοχή.

Σύμφωνα με τους Mihaescu και Mihaescu (2008) αυτή η οικονομική κρίση μπορεί να γίνει μια νέα αρχή βασιζόμενη σε μια κρίση αξιών ή να γίνει η πλατφόρμα για μια ευρωπαϊκή και παγκόσμια αναγέννηση. Μπορεί ακόμη να είναι το θεμέλιο μιας νέας κοινωνίας και ένα σημείο εκκίνησης για μια νέα περίοδο δόξας.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι η περίπτωση της Αργεντινής και της Βραζιλίας αλλά και άλλων χωρών που απευθύνονται στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για λύση στο οικονομικό αδιέξοδο, εκ πρώτης φαίνεται ότι λύνει προσωρινά τα χέρια των κυβερνήσεων δίνοντας δάνεια και λύνοντας το πρόβλημα ρευστότητας, μακροπρόθεσμα όμως οι επιπτώσεις στην λειτουργία των οικονομιών τους δεν είναι οι βέλτιστες.

Στην παρούσα εργασία γίνεται αναφορά και στην εμφάνιση του υπερπληθωρισμού στην Αργεντινή και τη Βραζιλία. Αναφέρεται ότι, σε αντίθεση με τον υπερπληθωρισμό πολλών Ευρωπαϊκών χωρών, στις χώρες της Λατινικής Αμερικής δεν προκλήθηκαν από μια ξαφνική, μεγάλη αύξηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού και της κατάρρευσης. Αντ' αυτού, ήταν το τελικό στάδιο μιας μακράς διαδικασίας υψηλών και αυξανόμενων ποσοστών πληθωρισμού που διήρκεσαν περίπου δύο δεκαετίες. Για κάποιο διάστημα φάνηκε ότι ο υψηλός πληθωρισμός θα μπορούσε να είναι μια σταθερή διαδικασία. Εν τέλει, όμως, κατέστη σαφές ότι ο υπερπληθωρισμός ήταν αναπόφευκτος.

Παρόλο που κανένας διεθνής οργανισμός δεν μπορεί να κατηγορηθεί για την κατάρρευση της οικονομίας της Αργεντινής και της Βραζιλίας, και κανένα μεμονωμένο μέτρο δεν θα

μπορούσε να αποτρέψει ένα τόσο πολύπλοκο γεγονός όσο είναι η κρίση, μπορούν να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα από τη μελέτη της σχέσης της Αργεντινής και της Βραζιλίας με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Είναι συνήθης τακτική του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου να πιέζει τα έθνη να “συμμαζέψουν” τα φορολογικά τους έτσι ώστε να προσελκύσουν κεφάλαια επενδυτών. Ωστόσο, αν οι δημοσιονομικές περικοπές οδηγούν στην αποθάρρυνση των κοινωνικών προγραμμάτων, τα οποία είναι ακόμη πιο αναγκαία σε μια κρίση, ο δημοσιονομικός έλεγχος μπορεί να οδηγήσει σε αποτελέσματα αντίθετα προς τον σκοπό του, τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Η καταπολέμηση της υποτίμησης, διατηρώντας ένα αυστηρό καθεστώς ισοτιμιών, μπορεί να επιβραδύνει τον πληθωρισμό και να καταστήσει δημοφιλείς τις κυβερνήσεις, αλλά μπορεί μακροπρόθεσμα να υπονομεύσει μια οικονομία. Η υιοθέτηση μιας κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας θα μπορούσε συχνά να καθιστά περιττό το δανεισμό από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Οι ανεπαρκείς δημοσιονομικές ρυθμίσεις, σε συνδυασμό με τον ηθικό κίνδυνο, οδηγούν σε αποφυγή ευθυνών στον ιδιωτικό τομέα, καθώς οι φτωχοί είναι εκείνη οι οποίοι καλούνται να πληρώσουν για τη διάσωση του Ταμείου που συχνά απλά εξυπηρετεί και επιτρέπει στους πλούσιους επενδυτές να μεταφέρουν κεφάλαια εκτός της χώρας.

Τέλος παρατηρούμε ότι τα οικονομικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των χωρών αυτών (Αργεντινή-Βραζιλία) παρέμειναν ευάλωτα σε εσωτερικές και εξωτερικές διαταραχές και παρότι δεσμεύτηκαν για ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, οι οικονομικές και χρηματοπιστωτικές αρχές τους έκαναν επίσης αρκετά λάθη που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. Η δημοσιονομική πειθαρχία και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις εφαρμόστηκαν άνισα και η κεντρική τράπεζα σπατάλησε την αξιοπιστία της σε κρίσιμες στιγμές. Επιπλέον, οι αρχές της Αργεντινής και της Βραζιλίας υπέκυψαν στον ίδιο πειρασμό που έτυχε και στους προκατόχους τους. Σε μια προσπάθεια λοιπόν αντιστάθμισης των βραδύτερων από των αναμενόμενων βελτιώσεων της εγχώριας παραγωγικής ικανότητας, επέτρεψαν τη δημιουργία υπερβολικού χρέους σε ξένο νόμισμα, επιδεινώνοντας έτσι αυτό που οι οικονομολόγοι ονομάζουν «προπατορικό αμάρτημα».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κεντρώτης, Κ, Κάτσιοι, Σ. (2002). Διεθνείς οργανισμοί: ανάμεσα στον πόλεμο και την ειρήνη. Αθήνα: Παπαζήση.

Νάσκου - Περάκη, Π. Α. (2014). Δίκαιο διεθνών οργανισμών. Αθήνα: Θέμις.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Babb S. (2003), “The IMF in sociological perspective: a tale of organizational slippage”. *Studies in Comparative International Development*, 38, 3–27.

Baer W. Kerstenetzky I. (1964), “Import Substitution and Industrialization in Brazil”. *54 am. econ. rev.* 411, 413–14.

Bailey D. Ruyter A. Michie J. Tyler P. (2010). “Global restructuring and the auto industry”. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 3, 311–318.

Bambaci J. Saront T. Tommasi M. (2002), “The Political Economy of Economic Reforms in Argentina”, Center for Institutional Development Studies, Government and Society Foundation & University of San Andreas, Policy Reform, 2002, Vol. 5(2), pp. 75–88

Barro R.J, “Economic growth in east Asia before and after the financial crisis”. Working paper 8330. National bureau of economic research.

Barro R. J. Lee J. W. (2002), “IMF Programs: Who is Chosen and What are the Effects?”. Working Paper 8951. National Bureau of Economic Research.

Berg, Lawrence B. Lune H. (2012). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (8th ed.). Boston.

Bello W. (2006), “The Capitalist Conjuncture: over-accumulation, financial crises, and the retreat from globalisation”. *Third World Quarterly*, Vol. 27, No. 8, pp 1345–1367.

Bello W. Kinley D. (1983), “The IMF: An Analysis of the International Monetary Fund’s Role in the Third World Debt Crisis, Its Relation to Big Banks, and the Forces Influencing Its Decisions,” *Multinational Monitor* 4.

Bernal-Verdugo L. E. Furceri D. Guillaume D. (2012), "Crises, Labor Market Policy, and Unemployment", IMF Working Paper.

Bernanke, B. Gertler M. (1989). Agency Costs, Net Worth, and Business Fluctuations". American Economic Review, 79 (1), 14-31.

Beveridge W. A. Kelley M. R. (1980), "Fiscal content of financial programs supported by stand-by arrangements in the upper-credit tranches". 1969-78.

Bhatt R. K. (2011), "Recent Global Recession and Indian Economy: An Analysis", International Journal of trade, Economics and finance. Vol 2, No 3, June 2011, p 212.

Bina C. (1985). "The economics of the oil crisis". St' Martin's Press, NY.

Bird G. (2008), 'The Implementation of IMF Programs: A Conceptual Framework', The Review of International Organizations.

Biro Nagy A. B. (2018), "Why Orban Won", Explaining Fidesz's Dominance in Hungary". April 10, 2018.

Blanchard O. Wolfers, J. (2000). The Role of Shocks and Institutions in the Rise of European Unemployment: The Aggregate Evidence. The Economic Journal, 110(462), 1- 33.

Bordo M. D. Schwartch A. (2000), "Measuring real economic effects of bailouts Historical perspectives on how countries in Financial distress have fared with and without bailouts". NBER Working Paper No7701, Cambridge.

Boughton, J. (2001). The silent revolution: The international monetary fund, 1979-1989, IMF.

Boughton, M. (2004). "The IMF and the force of History: Ten Events and ten ideas that have shaper the Insitution". IMF working paper, WP/04/75.

Boyer R., Dehove M. and Plihon D. (2004), "Financial crises, Economic analysis advice".

Bresser-Pereira L. C. (1991), "Populism and Economic Policy in Brazil". Journal of Interamerican Studies and World Affairs 33 (2), Summer 1991: 3-21.

Burges S. W. (2007), "Building a global southern coalition: the competing approaches of Brazil's Lula and Venezuela's Chavez". Third World Quarterly.

- Burns, Y. (1998), "The final days of Argentina". *International Economics*, Vol. 2, pp. 433-462.
- Calvo S. Reinhart C. M. (1996), "Capital Flows to Latin America: Is There Evidence of Contagion Effects?". Washington, DC: Institute for International Economics, 1996.
- Cappell K. (2008), "The stunning Collapse of Iceland", *Businessweek*, 9 October 2008.
- Carrasco E.R, Williams S. (2012), "Emerging Economies After the Global Financial Crisis: The Case of Brazil". *Northwestern Journal of International Law & Business*.
- Chen, L. (2003). *IMF in Argentina. Jubilee Report*, Michigan Press,, Vol.3 , pp.33-74.
- Chodorow-Reich G. (2013), "The Employment Effects of Credit Market Disruptions: Firm-level Evidence from the 2008-09 Financial Crisis", *The Quarterly Journal of Economics* Advance Access published October 15, 2013.
- Cline W. (1984), "International Debt. Systemic risk and policy response". Washington D.C: Institute for International Economics.
- Commission of the European Communities (2009a) "Economic forecast, spring 2009". *European Economy*, No. 3 (Luxembourg: Office for Official Publications of the EC).
- Connolly K. and Traynor I. (2010), "Hungary Receives Rescue Package with Strings attached", *The Guardian*, 18 January 2010.
- Constancio V. (2012), "Contagion and the European debt crisis". European Central Bank. Banque de France. *Financial Stability Review* No. 16.
- Conway P. (1994), "IMF lending programs. Participation and Impact". *Journal of Development Economics* 45:365-91.
- Cooney P. (2007), "Argentinas quarter century experiment with neoliberalism: from dictatorship to depression". *Rev. econ. contemp.* vol.11 no.1 Rio de Janeiro.
- Cox E. A. (1997), "Labor market regulation in Latin America: an overview". In Sebastian Edwards and Nora Lustig, eds. *Labor Markets in Latin America Combining Social Protection with Market Flexibility*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Corsetti W. G. Roubini N. (1993), “Excessive Deficits: Sense and Nonsense in the Treaty of Maastricht.” *Economic Policy* 8(16): 57–100.

Corsetti G. Pesenti P. and Roubini N. (1998), “What Caused the Asian Currency and Financial Crisis: Part II: The Policy Debate”. NBER WP 6834. December.

Crotty J. (2009), “Structural causes of the global financial crisis: a critical assessment of the new financial architecture”, *Cambridge Journal of Economics* 2009,33,563-580.

Cutler D. M, Knauth F, Lozano R, Méndez O, Zurita B, (2000), “Financial Crisis, Health Outcomes Aging: Mexico in the 1980s and 1990s”. Working Paper 7746. National Bureau of Economic Research.

Darvas Z. (2008), “Should the Crisis be the Trigger for a Reshaping of Euro- Area Entry rules?” *Commentary*, 11 November, Vox.

Darvas Z. Szapáry, G. (2008), “Euro Area Enlargement and Euro Adoption Strategies.” *European Economy, Economic Papers*, No. 304 (Brussels: European Commission).

Darvas Z. (2008), “The Rise and Fall of Hungary”, *the Guardian*, 29 October 2008.

Dean B. (2008), “The housing bubble and the financial crisis”. *real-world economics review*, issue no. 46. Center for Economic and Policy Research, USA.

Dollar D. Jakob S. (2000), “What Explains the Success or Failure of Structural Adjustment Programs”. *Economic Journal* 110: 894-917.

Drine I. (2010), “Food and Global Crises Impacts on Middle East and North African Region: What lesson can we learn for the future?”, March 2010.

Edmar B. (1982), “Vicissitudes of recent stabilization attempts in Brazil and the IMF alternative”. Discussion Paper, No. 27, Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro (PUC-Rio), Department of Economics, Rio de Janeiro.

Eichengreen, B. (1996), “Globalizing capital: A history of the international monetary system”. Princeton University Press.

Egedy T. (2012), “The Effects of Global Economic Crisis in Hungary”, *Hungarian Geographical Bulletin*.

Escobar A. (1980), "Power and Visibility, Development and the Invention and Management of the Third World", *Cultural Anthropology* 428-443.

Eurostat (2009), "Sharp Increase in Unemployment in the EU". *Statistics in Focus*, 53/2009 (Luxembourg: Eurostat).

Evrensel A. (2002), "Effectiveness of IMF-supported stabilization programs in developing countries". *Journal of International Money and Finance* 21 (2002) 565–587.

Favilukis J, Ludvigson S, Van Nieuwerburgh S. (2010), "The macroeconomic effects of housing wealth, housing finance, and limited risk-sharing in general equilibrium". NBER Work. Pap. 15988.

Feldstein, M. (1997), "The Political Economy of a European Economic and Monetary Union: Political Sources of an Economic Liability." *Journal of Economic Perspectives* 11(4): 23–42.

Ferreira A. Tullio, G. (2002), "The Brazilian Exchange Rate Crisis of January 1999". *Journal of Latin American studies*, 34, 1, 143-165.

Fratzscher, M. (2009), "What explains global exchange rate movements during the financial crisis?". *Journal of International Money and Finance* 28(8), 1390-1407.

Frey, B. S. (1997), "The Public Choice of International Organizations". Pp. 106-123 in *Perspectives on Public Choice*, edited by Dennis C. Mueller. Cambridge University Press.

Galano A. (1994), "International Monetary Fund Response to the Brazilian Debt Crisis: Whether the Effects of Conditionality Have Undermined Brazil's National Sovereignty?". *6 Pace Int'l L. Rev.* 323.

Garcilazo J. E. & Spiezia, V. (2007). *Regional Unemployment Clusters: Neighborhood and State Effects in Europe and North America*. *The Review of Regional Studies*, 37(3), 282-302.

Ghosh A. (2005), "Lessons from the Crisis in Argentina". Article in *IMF Occasional Papers*. Source: RePEc.

Glick R. Rose A. (1998), "Contagion and Trade: Why are currency crisis regional?". NBER WP 6806.

Goldfajn I. (2003), “The Brazilian Crisis, the Role of the IMF and Democratic Governability”. Article presented at the Club of Madrid during the conference on globalization and IMF, Madrid.

Goldfajn, I. Minella, A. (2005), “Capital flows and controls in Brazil: What have we learned?”. NBER Working Paper.

Goldin I. (1989), “Agriculture and economic crisis: Lessons from Brazil”. OECD Publications and Information Centre.

Goldstein M. (2000), “Economic and Financial Crisis in Emerging Market Economies”. IMF Structural Programs. Paper prepared for NBER Conference on mimeo.

Goldstein M. (2003), “Debt Sustainability, Brazil, and the IMF”. Number WP 03-1. Institute for International Economics.

Gould E. R. (2003), “Money Talks: Supplemental Financiers and International Monetary Fund Conditionality”. *International Organization* 57, 3: 551-586.

Gylfason T. (1987), “Credit Policy and Economic Activity in Developing Countries with IMF Stabilization Programs”. *Princeton Studies in International Finance*.

Hardoy, I. (2003), “Effect of IMF Programmes on Growth: A Reappraisal Using the Method of Matching”. Paper presented at the European Economic Association, Stockholm.

Hayes P. (1973), “Fascism”. London: Allen & Unwin.

Helleiner, E. (2005). “The Strange Story of Bush and the Argentine Debt Crisis”. *Third World Quarterly* 26(6): 951-969.

Hendershott, P. Hendershott, R. Shilling, J. (2010). “The mortgage finance bubble causes and corrections”. *Journal of Housing Research*, 19,1.

Hutchison M. M. Noy I. (2003), “Macroeconomic effects of IMF-sponsored programs in Latin America: Output costs, program recidivism and the vicious cycle of failed stabilizations”. *Journal of International Money and Finance* 22 (2003) 991–1014.

Hutchison, M. M. (2003), “A Cure Worse than the Disease? Currency Crises and the Output Costs of IMF-Supported Stabilisation Programs.

IMF (2003), “The role of the IMF in Argentina 1991-2002”. Independent Evaluation Office Draft Issues paper for an evaluation by the Independent Evaluation Office.

IMF (2007), “Brazil: Helping Calm Financial Markets”. The IMF: Making A Difference - Lending. International Monetary Fund.

IMF (2009), “Effectiveness of IMF Lending Programs”. International Monetary Funds.

IMF (2010b), “Ireland: Request for an Extended Arrangement—Staff Report”, IMF Country Report 10(366).

IMF (2018a), “ARGENTINA” Request for stand-by arrangement—Press Release and Staff Report. IMF Country Report No. 18/219.

IMF (2018b), “IMF’s Revised Stand-By Arrangement”. International Monetary Fund.

Ionescu A. (2013), “The functionality of IMF programs in economics”. Academy of Economic Studies, Bucharest, Romania.

James H. (1996), “International monetary cooperation since Bretton Woods”. New York: Oxford University Press.

Janssen M. (2007), “The IMF and the Brazilian Crisis”. University of Utrecht.

Jinjarak Y. Noy I. Zheng H. (2013), “Capital Controls in Brazil – Stemming a tide with a signal?”. Working Paper 19205. National Bureau of economic research 1050 Massachusetts Avenue Cambridge, MA 02138.

Jorra M. (2010), “The Effect of IMF Lending on the Probability of Sovereign Debt Crises”. Working Paper. Faculty of Business Administration and Economics, University of Marburg.

Jost T. Seitz F. (2012), “The Role of the IMF in the European Debt Crisis”. Weiden Discussion Papers, No. 32. University of Applied Sciences Amberg-Weiden (OTH).

Jurgilas M. Lansing K. J. (2012), “Housing Bubbles and Homeownership Returns”. FRBSF Economic Letter.

Kahler M. (1990), “The United States and the International Monetary Fund: Declining Influence or Declining Interest? In the United States and Multilateral Institutions: Patterns of Changing Instrumentality and Influence”. Boston: Unwin Hyman.

- Kanaga R. (2008), “Economic Outlook Gloomy, Risks to South, say Unctad”. Third World Network.
- Kapur D. (1998), “The IMF: A Cure or a Curse?”. Washington post. Newsweek Interactive, LLC.
- Kerenyi A. (2010), “Need for Rethinking of the Hungarian Fiscal and Monetary policy”.
- Keynes J.M. (1932), “The Atlantic Review 149”, The world economic outlook, May 1932.
- Khandani A. Lo A. Merton RC. (2009), “Systemic risk and the refinancing ratchet effect”. Res. Pap. 4750-09, MIT Sloan.
- Khan M. (1990), “The Macroeconomic Effects of fund-supported adjustment Programs. IMF staff papers 37, 195-231.
- Kilby C. (2000), “supervision and Performance: The Case of World Bank Projects”. Journal of Development Economics 62, 1:233-59.
- Killick T. (1993), “Does the IMF Really Help Developing Countries?”. Briefing Paper. Overseas Development Institute.
- Kingsley P. Novak B. (2018),” An Economic Miracle in Hungary or just a Mirage?”, The New York Times,3 April 2018.
- Kiyotaki N. Moore J. H. (1997). Credit Cycles". Journal of Political Economy, 105(2), 211-48.
- Lane P. R. (2012), “The European Sovereign Debt Crisis”. Journal of Economic Perspectives—Volume 26, Number 3—Summer 2012—Pages 49–68.
- Leonhard R. (2009),” Economic crisis in Hungary. The forint is sinking”, Taz, 9 February 2009.
- Lichtensztein S. (1984), “IMF-Developing Countries: Conditionality and Strategy”. In IMF Conditionality 209-210.
- Lin J. Y. (2008). “The Impact of the Financial Crisis on Developing Countries”. Paper presented at the Korea Development Institute, 31 October. Seoul.

Lora E. (1997) A decade of structural reforms in Latin America: What has been reformed and how to measure it? Mimeo. Office of the Chief Economist, IADB.

Levy J.F. (2005), “The Experience of Brazil”. Conditionality Revisited. Washington, DC.

Lund S. Mehta A. Manvika J. Golgshtein D. (2018), “A decade after the global financial crisis: What has (and hasn’t) changed?”.

Mason, J. (2009), “Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας” (8η εκδ.) (μτφρ. Ε. Δημητριάδου, επιμ. Ν. Κυριαζή) Αθήνα: Πεδίο.

Mayer C, Sinai T. (2009), “U.S. house price dynamics and behavioral economics”. In Policy Making Insights on Behavioral Economics, ed. CL Foote, L Goette, S Meier, pp. 261– 95. Boston: Fed. Reserve Bank Boston.

Matheson T. (2016), “Fiscal Discipline Critical to Restoring Growth in Brazil”. IMF Western Hemisphere Department.

McDonald J. F. Stokes H. H. (2011), “Monetary Policy and the Housing Bubble”. Springer Science Business Media, LLC 2011.

McKibbin W. J. Stoeckel A. (2009), “The Global Financial Crisis: Causes and Consequences”. Working papers in international economics.

Mico A. (2007), “The new face of the IMF”, 31 November 2007.

Mihaescu L. Mihaescu D. (2008), “The Crisis Management Faced with new Challenges”, 29 January 2008.

Mitchell D. (1999), “The IMF Strikes Out on Brazil”. Report, The heritage Foundation.

Morgenthau, H. (1962), “A political theory of foreign aid”. American Political Science Review 56: 301-309.

Mohamed E. (2019). “Argentina's economic crisis is the result of avoidable mistakes”, Project Syndicate economists. The Guardian.

Monacelli T. Quadrini V. Trigari A. (2011), “Financial Markets and Unemployment”, Working Paper 17389, National Bureau of Economic Research.

- Moro B. (2013), "Lesson European Economic and Financial Great Crisis:A Survey". Department of Economics & Business, University of Cagliari, Viale Fra' Ignazio 17, 09123 Cagliari (Italy).
- Mussa M. Savastano M. (2019), "The IMF Approach to Economic Stabilization". International Monetary Fund.
- Nickell S. (1997). Unemployment and Labor Market Rigidities: Europe versus North America. *The Journal of Economic Perspectives*, 11(3), 55-74.
- Nilsen A. Reiso K. H. (2011), "Scarring effects of unemployment". Institute of social Economy. Department of economics.
- Nooruddin I. Simmons J. W. (2006), "The Politics of Hard Choices: IMF Programs and Government Spending". *International Organization* m. Fall 2006, pp. 1001-1033.
- Nowzad B. (1981), *The IMF and its critics*", essays in International finance. international Finance Section. Department of economics Princeton, New Jersey.
- Nunnenkamp P. (1998), "Dealing with the Asian Crisis: IMF Conditionality and Implications in Asia and Beyond". *Intereconomics* 33 (2): 64-72.
- Nunnenkamp P. (1999), "Latin America after the currency crash in Brazil: Why the optimists may be wrong". *Kieler Diskussionsbeiträge*, No. 337.
- Oatley T. (2003), "American Interests and IMF Lending". Mimeo, University of North Carolina at Chapel Hill.
- Oh Seung-Youn, (2014), "Shifting gears: industrial policy and automotive industry after the 2008 financial crisis,"*Business and Politics*16.4 : 641-665.
- Ortiz D. G. and Bejar S. (2013), "Participation in IMF-sponsored economic programs and contentious collective action in Latin America, 1980-2007". *Conflict Management and Peace Science* 2013 30: 492.
- Özdemir Y. (2009), "Does IMF Help Really Help? The Recovery of Argentina and Turkey after the 2001 Financial Crises". *Political Science & International Relations Program Middle East Technical University, Northern Cyprus Campus*.

Paddock J. (2002), "IMF Policy and the Argentine Crisis". University of Miami Inter-American Law Review, 34U. Miami Inter-Am. L. Rev.155.

Pang E.S. (1989), "Debt Adjustment, and Democratic Cacophony in Brazil, in Debt and Democracy in Latin America". 127-42. Boulder, CO: Westview Press.

Pastor M. Jr. (1987), "The effects of IMF programs in the Third World: Debate and evidence from Latin America". World Development 15(2): 249–262.

Pastor M. (1991), "Latin America, the Debt Crisis, and the International Monetary Fund". In International Political Economy: Perspectives Global Power and Wealth 320 (Jeffrey A. Frieden & David A. Lake eds., 2d ed. 1991).

Penet P. (2008), "The IMF failure that wasn't: Risk ignorance during the European debt crisis". The British Journal of Sociology, 2018, vol. 69, no. 4, p. 1031-1055.

Petras J. and Brill H. (1986), "The IMF, austerity and the state in Latin America". Third World Quarterly 8(2): 425–448.

Perry G. Serven L. (2003), "The Anatomy of a Multiple Crisis. Why was Argentina Special and What Can We Learn from It?". Policy research working paper 3081.

Porzecanski A. C. (2014), "Brazil's Place in the Global Economy". American University. MPRA Paper No. 54257.

Przeworski A. Vreeland J. R. (2000), "The effect of IMF programs on economic growth". Journal of Development Economics Vol. 62, 385–421.

Pol E. (2012), "The preponderant causes of the USA banking crisis 2007-08". Journal of Socio-Economics, 41 (5), 519-528.

Popa C. (2007), "An overview of the new architecture for the international monetary system", 18 March 2007.

Rancire R. Tornell A. Vamvakidis A. (2010), "Currency mismatch, systemic risk and growth in emerging Europe", Economic Policy.

Remmer K. L. (1986), "The Politics of Economic Stabilization: IMF Standby Programs in Latin America, 1954-1984", Comparative Politics. Vol. 19, No. 1 (Oct. 1986), pp. 1-24.

Romer Christina (2009), “Back from the Brink”. Address given on September 24 at the Federal Reserve Bank of Chicago, Illinois.

Ruttan, V. W. (1996), “United States Development Assistance Policy: The Domestic Politics of Foreign Economic Aid”, The Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Sachs J. (1984), “Theoretical issues in international borrowing”. Princeton Studies in International Finance, no. 54. Princeton, N.J.: Princeton Univ. Press.

Schvarzer J. (1986), “La política económica de Martínez de Hoz. Buenos Aires” Hyspamerica Ediciones.

Serrano F. Summa R. (2011), “Macroeconomic Policy, Growth and Income Distribution in the Brazilian Economy in the 2000s”, June 2011, Center for Economic and Policy Research, Washington D.C.

Șerbănescu I. (1987), “The External Debt of Developing Countries”. The Political Publishing House, Bucharest, pg. 108.

Sidell S. R. (1988), “The IMF and Third-World Political Instability: Is there a Connection?” London: Macmillan Press.

Shiller R. (2007). “Understanding Recent Trends in House Prices and Homeownership.” Paper presented at Symposium sponsored by FRB Kansas City, Jackson Hole, WY.

Shiller R. (2008), “The subprime solution”, Princeton University Press, Princeton.

Singh A. Zammit A. (2010), “The Global Economic and Financial Crisis a Review and Commentary”, Centre for Business Research, University of Cambridge Working Paper No.415.

Souza G.L. (1994), Soberania Herida. Mexico ante Estados Unidos en la Hora de la Globalizacion.Mexico: Nuestro Tiempo.

Steinhilber J. (2009), “Brasilien kommt glimpflich davon, Friedrich-Ebert-Stiftung— Referat Entwicklungspolitik”. Dialogue on Globalization.

Stiglitz J. (2000), “What I learned at the World Economic Crisis”. The New Republic, 17 April 56-61.

Sturgeon T. J. Biesebroek J. V. (2010), "Effects of the Crisis on the Automotive Industry in Developing countries". A Global Value Chain Perspective, The World Bank.

Swedberg R. (1986), "The Doctrine of Economic Neutrality of the IMF and the World Bank". *Journal of Peace Research* 23, 4: 377-90.

Tanner E. Samake I (2006), "Probabilistic Sustainability of Public Debt: A Vector Autoregression Approach for Brazil, Mexico, and Turkey". IMF Working Paper WP/06.

Tatom J. (2010), "Crises and the Recent Recession", MPRA Paper 31914, University of Munich.

Toshniwal G. (2013), "Brazil and Russia During the Financial Crisis: A Tale of two Commodity Exporters". J.D./M.B.A. Candidate 2013.

Uchitelle, L. (1998), "Calculated Risk: U.S. and I.M.F. Lead Push for Brazil Bailout Plan". *New York Times*.

Vogel T. (2002), "Worst May Yet Come in Argentina's Crisis". Bloomberg news (S50 Paulo). Available at LEXIS, News Library, Economic News.

Vogli R. T. (2014), "The financial crisis, health and health inequities in Europe: the need for regulations, redistribution and social protection". *International Journal for Equity in Health*. Published in BMC, Part of Springer Nature.

Vreeland J.R. (2006), "The International Monetary Fund (IMF)". *Politics of Conditional Lending*.

Vreeland J.R. (2004), "The International and Domestic Politics of IMF Programs". Department of Political Science Yale University.

Wachter S. (2015), "The Housing and Credit Bubbles in the United States and Europe: A Comparison". Wharton Faculty Research. University of Pennsylvania.

Weiss M. A. (2009), "The Global Financial Crisis: The Role of the International Monetary Fund". Analyst in International Trade and Finance. CRS Report for Congress.

Woodroffe J. Jones M. E. (2000), "States of Unrest: Resistance to IMF policies in poor countries". *World Development Movement Report*.

World Health Organization, (2009), “The financial crisis and global health”. Report of a high-level consultation. Geneva, Switzerland.

Yin, R. (1989). “Case Study Research: Design and Methods”. Newbury Park, California

Zingales L. (2008), “Causes and Effects of the Lehman Brothers Bankruptcy”. University of Chicago Graduate School of Business, National Bureau of Economic Research and Center for Economic Policy Research.